

T.C.
NIĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE KAMU SOSYAL HARCAMALARININ SUÇ
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Şehit Muksit KAYA

Niğde
Haziran, 2021

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE KAMU SOSYAL HARCAMALARININ SUÇ
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Şehit Muksit KAYA

Danışman : Doç. Dr. Hünkâr GÜLER
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Baki YEGEN
Üye : Doç. Dr. Hüseyin KUTBAY

Niğde
Haziran, 2021

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Türkiye'de Kamu Sosyal Harcamalarının Suç Üzerindeki Etkisi**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmam içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 13/06/2021

Şehit Muksit KAYA

ÖN SÖZ

“Türkiye’de Kamu Sosyal Harcamalarının Suç Üzerindeki Etkisi” başlıklı bu yüksek lisans tezinde 1990-2019 yılları arasında suç düzeyinin kamu sosyal harcamaları ve diğer bazı değişkenlerle olan ilişkisi araştırılmıştır. Çalışmada, suçun önlenmesinde geleneksel suç önleme yaklaşımlarının yanında, kamu mali yönetimi tarafından yapılan sosyal harcamaların ne düzeyde etkili olduğunun belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Öncelikle, önerileri ile çalışmada önemli katkısı olan danışmanım Hünkâr GÜLER’e müteşekkirim. Sorularıma sabırla cevap veren Okyay UÇAN ve Özkan HAYKIR hocalarıma, katkılarından ötürü Hüseyin KUTBAY hocama ve desteklerini esirgemeyen meslektaşım Mehmet Emin TURAN’a teşekkür ederim.

Şehit Muksit KAYA

Niğde 2021

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE'DE KAMU SOSYAL HARCAMALARININ SUÇ ÜZERİNDEKİ
ETKİSİ**

KAYA, Şehit Muksit
Maliye Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hünkâr GÜLER
Haziran 2021, 87 Sayfa

Bu tezde kamu sosyal harcamalarının suç üzerindeki etkisi Türkiye için araştırılmaktadır. Gelir eşitsizliği, düşük eğitim düzeyi, sağlık hizmetlerinin yetersizliği, işsizlik ve yoksulluk suça neden olan unsurlar arasında yer almaktadır. Sosyal harcamaların yaydıkları pozitif dışsallıklarla suçun müşevviklerini ortadan kaldırdığı tahmin edilmektedir. Konuyla ilgili geniş literatüre rağmen Türkiye’de henüz ampirik bir çalışma bulunmamaktadır. Bu amaçla Türkiye’de kamu sosyal harcamalarının suç düzeyi üzerindeki etkisi 1990-2019 yılları için ARDL Sınır Testi kullanılarak araştırılmaktadır. Kamu sosyal harcamalarındaki yüzde 1’lik artışın uzun dönemde suç düzeyini ortalama tahmini olarak yüzde 0,54 azalttığı sonucuna ulaşılmaktadır. Kamu sosyal harcamalarının, ikinci bir etkiyle, suç üzerindeki olumlu tesiri bu harcamaların geleneksel amaçları dışında da kullanılabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda, sosyal harcamaların iyi bir şekilde tasarlanması sadece ülkenin refahını arttırmakla kalmamakta aynı zamanda güvenlik üzerinde de olumlu bir etkiye neden olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Harcamalar, Suç, Dışsallık, ARDL Sınır Testi

**ABSTRACT
MASTER THESIS**

**THE EFFECT OF PUBLIC SOCIAL EXPENDITURES ON CRIME IN
TURKEY**

KAYA, Şehit Muksit
Department of Public Finance
Supervisor: Assoc. Prof. Hünkâr GÜLER
June 2021, 87 Pages

This dissertation is to examine the effect of public social expenditures on crime in Turkey. Income inequality, low education level, the inadequacy of health services, unemployment and poverty are among the factors that cause crime. The positive externalities of social expenditures are supposed to remove the incentives for crime. However, there is no empirical paper studied on this issue in Turkey even though many papers have been released around the world. To fill out this gap in literature, the effect of public social expenditures on crime is investigated by employing ARDL bound test with annual data spanning from 1990 to 2019 for Turkey. The result shows that a 1 percent increase in public social expenditures reduces the crime level by 0.54 percent on average in the long run. It's obviously seen that public social expenditures can be used out of their classic purposes due to their positive effects on crime. Accordingly, well-designed public social expenditures not only increase the welfare of a country but also have positive effect on security.

Key Words: Social Expenditures, Crime, Externality, ARDL Bound Test

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLO VE ŞEKİL LİSTESİ	vi
GRAFİK LİSTESİ	vii
KISALTMA LİSTESİ	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU SOSYAL HARCAMALARININ ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞİMİ

1.1. ÇAĞDAŞ DEVLET FİKRİNİN SERENCAMI.....	3
1.2. SOSYAL HARCAMALAR.....	6
1.2.1. Özel Sosyal Harcamalar.....	11
1.2.2. Kamu Sosyal Harcamaları	12
1.2.2.1. Kamu Sosyal Harcamalarının Tanımı ve Kapsamı.....	13
1.2.2.1.1. SOCX.....	13
1.2.2.1.2. ESSPROS.....	15
1.2.2.1.3. ILO.....	15
1.2.2.2. Kamu Sosyal Harcamalarının Amaçları	16
1.2.2.3. Kamu Sosyal Harcamalarının Gelişimi	18
1.2.2.3.1. Türkiye’de Kamu Sosyal Harcamalarının Gelişimi.....	18
1.2.2.3.2. OECD Ülkelerinde Kamu Sosyal Harcamalarının Gelişimi.....	21

İKİNCİ BÖLÜM

NEGATİF BİR DIŞSALLIK OLARAK SUÇ

2.1. DIŞSALLIKLAR.....	25
2.2. SUÇ: TANIM, KAPSAM VE ETKİLER.....	27
2.3. SUÇUN NEDENLERİ AÇIKLAYAN TEORİLER	34
2.3.1. Klasik Teori	34
2.3.2. Neo-klasik Teori	35
2.3.3. Pozitivist Teoriler.....	35
2.3.4. Sosyolojik Teoriler.....	36
2.3.5. Marksist Teori.....	37

2.3.6. Eleştirel Teoriler	37
2.3.7. Çok Faktörlü Teoriler	38
2.3.8. İktisadi Teoriler.....	38
2.4. SUÇLA MÜCADELE	40
2.5. TÜRKİYE’DE VE DÜNYADA SUÇUN GENEL GÖRÜNÜMÜ.....	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SUÇ VE KAMU SOSYAL HARCAMALARI İLİŞKİSİ HAKKINDAKİ LİTERATÜR

3.1. TEORİK ALTYAPI.....	47
3.2. LİTERATÜR	48
3.2.1. Sosyal Harcamaların Suç Üzerinde Azaltıcı Etkiye Neden Olduğu Sonucuna Ulaşılan Çalışmalar	48
3.2.2. Sosyal Harcamaların Suç Üzerinde Artırıcı Etkiye Neden Olduğu Sonucuna Ulaşılan Çalışmalar	56
3.2.3. Sosyal Harcamaların Suç Üzerinde Etkisinin Olmadığı Sonucuna Ulaşılan Çalışmalar	57

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KAMU SOSYAL HARCAMALARI İLE SUÇ DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN AMPİRİK ANALİZİ

4.1. VERİ SETİ.....	60
4.2. YÖNTEM	65
4.3. MODEL	68
4.4. AMPİRİK ANALİZ.....	69
4.4.1. Sınır Testi.....	69
4.4.2. Uzun Dönemli Katsayılar	70
4.4.3. Kısa Dönem Katsayılar ve Hata Düzeltme Modeli.....	71
4.4.4. Teşhis Testleri.....	72
SONUÇ	74
KAYNAKÇA.....	76

TABLO VE ŞEKİL LİSTESİ

TABLolar

Tablo 1. Türkiye’de Sosyal Politikalarla İlgili Gelişmeler	20
Tablo 2. 1990-2019 Yılları Arasında OECD Ülkelerinde Kamu Sosyal Harcamalarının Gelişimi (% GSYH)	23
Tablo 3. Suçların Sınıflandırılması	31
Tablo 4. Sosyal Harcamalar ile Suç Arasındaki İlişkinin Konu Edildiği Literatür.....	57
Tablo 5. Analizde Kullanılacak Değişkenlerle İlgili Bilgiler	61
Tablo 6. Değişkenlerin Açıklayıcı İstatistikleri	62
Tablo 7. Değişkenlerin Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) Birim Kök Testi	66
Tablo 8. Sınır Testi Sonuçları	70
Tablo 9. ARDL (3, 1, 3, 0, 2, 3) Modeline Göre Uzun Dönem Katsayılar.....	70
Tablo 10. ARDL (3, 1, 3, 0, 2, 3) Modeline Göre Kısa Dönem Katsayılar ve Hata Düzeltme Katsayısı	72
Tablo 11. Teşhis Testleri.....	73

ŞEKİLLER

Şekil 1. Suç ve İlişkili Olduğu Kavramlar.....	30
Şekil 2. Suç Davranışını Etkileyen Faktörler	39

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1. Türkiye’de Kamu Sosyal Harcamalarının GSMH İçindeki Payı (% 1930-1980)	20
Grafik 2. Türkiye’de Kamu Sosyal Harcamalarının GSYH İçindeki Payı (% 1990-2019)	21
Grafik 3. Türkiye’de Kamu Sosyal Harcamalarının GSYH İçindeki Payının OECD Ortalaması ile Karşılaştırılması.....	22
Grafik 4. 1990-2019 Yılları Arasında Türkiye’de Ceza İnfaz Kurumuna Giren Toplam Hükümlü Sayısı	44
Grafik 5. 1990-2019 Yılları Arasında Türkiye’de Ceza İnfaz Kurumuna Giren Toplam Hükümlü Sayısının Nüfusa Oranı (Bin Kişi)	44
Grafik 6. 2005-2018 Yılları Arasında Bazı Ülkelerde Ceza İnfaz Kurumuna Giren Toplam Hükümlü Sayısının Nüfusa Oranı (Bin Kişi)	45
Grafik 7. Hükümlü Sayısının Logaritmasının Yıllara Göre Değişimi (1990-2019)..	62
Grafik 8. Sosyal Harcamaların GSYH İçindeki Payının Yıllara Göre Değişimi (% 1990-2019).....	63
Grafik 9. İç Güvenlik Harcamalarının GSYH İçindeki Payının Yıllara Göre Değişimi (% 1990-2019)	63
Grafik 10. Eğitim Endeksinin Yıllara Göre Değişimi (1990-2019)	64
Grafik 11. İşsizlik Oranının Yıllara Göre Değişimi (% 1990-2019)	64
Grafik 12. Kişi Başına Düşen Gelirin Logaritmasının Yıllara Göre Değişimi (1990-2019)	65
Grafik 13. CUSUM ve CUSUMSQUARE Testleri.....	73

KISALTMA LİSTESİ

AB:	Avrupa Birliği
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
AFDC:	Çocuklu Ailelere Yapılan Yardımlar
EKK:	En Küçük Kareler Yöntemi
ESSPROS:	Avrupa Bütünleşik Sosyal Koruma İstatistikleri Sistemi
EUROSTAT:	Avrupa İstatistik Ofisi
GSMH:	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYH:	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
ILO:	Uluslararası Çalışma Örgütü
OECD:	Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

İnsanlar yaşamak için birbirlerine ihtiyaç duymaktadır. Bir arada yaşamak için en elzem gereklilik ise güven hissiyatıdır. Toplumsal güvenin olmadığı “doğa durumunda” kargaşanın hâkimiyeti söz konusudur. Suç olgusu toplumsal güven üzerinde oldukça zedeleyici bazı sonuçlara neden olmaktadır. Suç bazen yalnızca maruz kalan kişi ve nesnelere üzerinde etkiliyken, bazen toplumsal hatta küresel düzeyde olumsuzluklar doğurmaktadır. Suçun hâkim olduğu bir coğrafyada daha düşük yaşam kalitesi ve refah düzeyi ile karşılaşmaktadır.

Kamu kesiminin suç ile mücadelede kullandığı yöntemlerin süreç içerisinde değiştirilme ihtiyacı hasıl olmuştur. Emniyet tedbirleri ve hapisane kapasite artırımları potansiyel suç anı veya sonrası için bir çözüm üretmektedir; fakat suça kaynaklık eden nedenler bireyin doğum anından itibaren yaşamına tesir etmektedir. Bireysel ve toplumsal refah için tehdit unsuru olan suçla mücadeleyle ilgili farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir. Sanayi Devrimi öncesinde suçla mücadele yöntemi olarak genellikle cezalandırma kullanılırken, sanayileşme sonrası üretim ilişkilerindeki çeşitlenme toplumsal yapıda da değişikliklere yol açmış, geleneksel suçla mücadele yöntemlerinin işlevselliği sorgulanmaya başlanmıştır. Bu dönemde toplumsal yapıdaki değişim çeşitli sosyal harcamalara olan ihtiyacı doğurmuş ve kamu kesimi sosyal alana daha fazla müdahil olmaya başlamıştır.

Suçta neden olan etkenlerin birçoğu sosyal harcamaların çözüme kavuşturmayı amaçladığı sorunlardır. Gelir eşitsizliği, altyapı eksikliği, kurumlardaki kalite düşüklüğü, kötü barınma ve mahalle koşulları, eğitim ve sağlık hizmetlerinin yetersizliği, işsizlik ve yoksulluk suçta neden olan faktörler olmakla beraber, sosyal harcamaların çözüm bulmaya çalıştığı meselelerdir. Bu anlamda suçta kaynaklık eden unsurların önlenmesi için sosyal harcamalar kullanılabilir. Bu araştırma alanıyla ilgili Türkiye özelinde bir analize rastlanmamıştır. Çalışma literatürdeki bu açığı kapatmayı hedeflemektedir.

Çalışmanın en önemli sınırlılığı verilerle alakalıdır. 1990 öncesindeki verilerin neredeyse tüm değişkenler için mevcut olmaması, analizin 30 gözlem sayısı ile sınırlandırılmasına neden olmuştur. Kullanılmak istenen fakat verilerine ulaşamayan bazı değişkenlerin modelden çıkarılması gerekmiştir. Yoksulluk oranı ve Gini

katsayısı gibi önemli bazı suç belirleyicilerinin analizde yer almamasının nedeni veri yetersizliğidir.

Analiz yapılırken öncelikle Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'ndan (UNDP) veriler toplanmış, veriler çalışmaya uygunluklarının sağlanması amacıyla ayıklanmıştır. Ekonometrik yöntemin belirlenmesi amacıyla birim kök analizi yapılmıştır. Birim kök analizlerinde değişkenlerin aynı düzeyde durağan olmadığı sonucuna ulaşılmış ve kullanılacak olan yöntem ARDL olarak belirlenmiştir. Kısa ve uzun dönemli analiz sonuçlarına ulaşılmış, sonuçların istatistiksel olarak uygunluğu test edilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümü sosyal harcamaların gelişimi, tanımı, kapsamı, amaçları ve mevcut düzeyiyle alakalı açıklamalar içermektedir. İkinci bölümde dışsallıklar ekseninde suçun tanımı, etkileri, sebepleri, önlenmesine yönelik görüşler ve Türkiye ve bazı ülkelerdeki mevcut düzeyi açıklanmaktadır. Üçüncü bölümde sosyal harcamalar ve suç arasındaki ilişkinin konu edildiği çalışmalar hakkında özet niteliğinde bilgiler yer almaktadır. Son bölümde ise kamu sosyal harcamaları ile suç arasındaki ilişki analiz edilmektedir. Ayrıca suç üzerinde etkili olabilecek iç güvenlik harcamaları, eğitim endeksi, işsizlik oranı ve kişi başına düşen milli hasıla gibi diğer bazı değişkenler kullanılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU SOSYAL HARCAMALARININ ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞİMİ

1.1. ÇAĞDAŞ DEVLET FİKRİNİN SERENCAMI

İhtiyaçlarını tek başına karşılayamayan insanlar, ortak faydalarını gözeterek bir arada yaşama iradesi geliştirmişlerdir. Zamanla üretim ilişkilerinin karmaşık bir hâl almaya başlamasıyla devletler ortaya çıkmıştır. Sanayileşme, şehirleşme ve nüfus artışının tetiklediği birtakım gelişmeler neticesinde devletler yoksulluğun azaltılması ve gelir güvencesinin sağlanması için bazı politikalar üretmek zorunda kalmıştır. Sosyal nitelikli bu politikaların hayata geçirilebilmesinde sosyal harcamaların önemli bir yeri vardır.

Tespit ve önermeleri insanlık üzerinde büyük etkiler oluşturan Aristoteles, insanların toplum içerisinde bir arada yaşama arzularını bir zorunluluk olarak kabul etmektedir. Ona göre insan doğası gereği politik bir hayvandır¹. Bu görüş günümüzde de genel olarak kabul edilmekle beraber konuya getirilen yaklaşımlar farklılaşabilmektedir. Politik, ekonomik, sosyolojik veya psikolojik yönlerden farklı bakış açıları sergilense de sonuç çoğunlukla değişmemektedir.

Bir arada yaşama ihtiyacı Aristoteles'in "diğeri olmadan tek başına anlam ifade etmeyen" şeyler olarak ifade ettiği "yöneten" ve "yönetilen" ayrımının gerçekleşmesine neden olmuştur (Aristoteles, 2017:26). "Yöneten" olarak devlet, toplumun siyasî tezahürüdür. "Yönetilen" olarak halk ise politik bir yapı içerisinde otoriteyi kabul eden toplumdaki bireylerin tamamıdır (Zabunoğlu, 1973:35-36).

Fârâbî (2011:97)'ye göre² toplum insan tabiatının gereğidir. İnsan mükemmelliğine ancak toplum içerisinde ulaşabilir. İnsanların bir arada yaşaması iş bölümünü sağlar ve bu sayede hayatta kalınabilir. Toplum ise varlığını bir düzenleyici ile sürdürebilir. Tarihsel süreçte toplumsal yaşamı düzenleme görevi egemenliği elinde bulunduran bir otorite tarafından yerine getirilmiştir. Egemen gücün nitelikleriyle ilgili farklı yaklaşımlar mevcuttur.

Egemenlikle ilgili Niccolò Machievelli'nin görüşleri çağdaş ulus devlet fikriyle benzerlikler taşımaktadır. Machievelli'ye göre hükmetme ihtiyacının

¹ Aristoteles'in "politik hayvan" (zoon politikon) kavramı ile kastettiği insanın sosyal bir canlı olarak doğal ortamının şehir (polis) olmasıdır.

² El-Medinetü'l-Fâzıla, 941-942.

doğuşunda insanın ihtiras ve iktidar isteği yatmaktadır. Bu anlamda ulus devlet teorisinin temelinde *homoeconomicus*³ vardır. Machieavelli yöneten gücün tüm kurum ve kişilerin üstünde ve onlardan bağımsız bir şekilde varlığını sürdürebileceğini savunmaktadır. Bu düşüncesinin gelişmesinde yaşadığı toplumdaki karmaşanın önemli bir yeri olduğu yadsınamaz. Seküler (dünyevi) bir yönetim anlayışının temelini atan Machieavelli'ye göre yönetim gücünün elde edilmesi ve sürdürülmesi için gerekli tüm eylemler meşrudur (Hakan ve Uçar, 2015:198). Machieavelli ile aynı dönemde yaşamış Jean Bodin ise yönetme eylemini egemenlik kavramı ile tanımlamıştır. Yaşadığı dönemdeki mezhep savaşlarının da etkisiyle egemenin dini kurumlar dahil her şeyin üzerinde bir güce sahip olması gerektiğini savunmuştur. Bu anlamda mutlakiyetçi bir yönetim anlayışının geliştirilmesine katkıda bulunmuştur (Eşki Uğuz ve Saygılı, 2016:132-133).

Egemen bir gücün yokluğu, yani doğa durumu Thomas Hobbes, John Locke ve Jean-Jacques Rousseau tarafından farklı açılardan tasvir edilmiştir. Doğa durumu “doğal hukuk” kavramından türetilmiştir. İnsanların egemen bir gücün çatısı altında yer almadan önce buldukları “doğal hâl” tasvir edilmektedir. Doğa durumunda bazı doğal haklara sahip olan insanların, rasyonel davranarak bu haklardan vazgeçtiği ve toplumu-devleti oluşturduğu varsayılır. Tıpkı Machieavelli ve Bodin gibi doğa durumunu açıklayan sosyal sözleşmecî düşünürlerin teorileri de egemenin (devletin) meşrutiyeti ile ilgilidir (Türkan, 2016:170).

Hobbes (2007:94)'a göre⁴ bir insanın başka bir insana karşı önemli bir üstünlüğü yoktur. Var olan fiziksel ve zihinsel yeteneklerdeki farklar ise kolay bir şekilde giderilebilir türdendir. İnsanlar arasındaki eşitlik güvensizliği doğurur. Yeteneklerin eşitliği aynı zamanda umudun eşitliği demektir. İki insan aynı anda bir şeyi elde etme umuduyla hareket ederse düşmanlık ortaya çıkar. Güvensizliğin hakim olduğu bu ortamda savaş kaçınılmazdır. Güvensizliğin giderilmesi için, ortada herhangi bir tehdit unsuru kalmayınca kadar savaşın devam etmesi beklenir. Otoritenin yokluğu durumunda insanlar savaş halinde olacaktır. Böyle bir ortamda varlığın sürdürülmesi dışında hiçbir şeyin önemi kalmaz. Doğa durumunda kargaşa hakimiyetini sürdürür.

³ İnsanların rasyonel ve çıkar üzere hareket eden varlıklar olduğunu savunan yaklaşım.

⁴ Leviathan, 1651.

Locke (2018)'a göre⁵ doğa durumunda insanlar akıllı, özgür ve eşittir. Bir otorite olmamasına karşın akıl sahibi insan diğerlerinin varlığını tehdit etmemektedir. Bir insanın diğerinin canına ve malına kast etmesinin makûl bir yanı yoktur. İnsanın yaşam, özgürlük ve mülkiyet gibi doğal hakları vardır ve doğal haklar herkesçe korunmaktadır. Fakat doğa durumunda zaman içerisinde farklılaşan mülkiyet düzeyi bu olumlu havanın yok olmasına neden olur. Varsıl ve yoksul ayrımının gerçekleşmesiyle eşitlik ve özgürlüğün hakimiyeti azalır. Böyle bir ortamda çeşitli suçlar ortaya çıkar ve bunların cezalandırılması gerekir. Otoriteye olan ihtiyaç tam bu noktada başlar. Mülkiyetin korunması ve adaletin sağlanması için toplumsal yaşamı düzenleyen, cezalandırma yetkisine sahip bir güce ihtiyaç duyulur.

Rousseau'nun doğa durumu tasviri olumlu ögeler barındırır. Rousseau'ya göre doğa durumunda insanlar için en önemli konu temel ihtiyaçlarıdır. Bu temel ihtiyaçları karşılamak ise oldukça kolaydır. İnsanların birbirlerine karşı tutumları barışçıldır ve savaş ortamından bahsedilemez. Fakat uygar toplumun ortaya çıkmasıyla sorunlar baş göstermiştir. Mülkiyetin önem kazandığı uygar toplumda hırs içerisinde daha zengin olmayı amaçlayan insanlar arasındaki eşitlik bozulmuştur. İnsanlar bu durumu sonlandırmak amacıyla bir sosyal sözleşme yaparak devleti oluşturmuşlardır. Devlet, kendisini oluşturan genel iradenin bir ürünüdür (Arslanel ve Eryücel, 2011:13-14).

David Hume ise sosyal sözleşme anlayışındaki varsayımların "idea"lardan ibaret batıl düşüncelerden oluştuğunu savunmuştur. Hume'a göre insanlar devleti akılcı tercihler sonucu değil, duyumsanan ihtiyaçlara binaen ortaya çıkan uyum sayesinde oluşturmuşlardır. Bu anlamda devletin oluşturulma sebebi doğal düzen içerisinde ortaya çıkan ihtiyaçlardır. Devletin varlık sebebi insanların can ve mülk güvenliğinin sağlanmasıdır (Türkan, 2016:170-171).

Geliştirilen birçok devlet teorisinin temel savunusu, insanların güven içerisinde bir arada yaşamalarının egemen bir güçle mümkün olacağı yönündedir. İbn-i Haldûn (2004:79-80)'a göre⁶ toplumsal yaşamın varlığı insan tabiatında olan kötülüklerin bastırılması için zorunludur. Düzenin tahsis edilip korunması için bir otoritenin varlığı gereklidir. Dışarıdan veya içeriden gelebilecek olan kötülüğün engellenmesi için gözetici bir varlığa ihtiyaç duyulmaktadır.

⁵ Two Treatises of Government, 1689.

⁶ Mukaddime, 1375.

Farklı şekillerde tanımlanabilse de Georg Jellinek'in üç öge kuramına dayanarak devlet kavramına dair genel bir çerçeve çizilebilir (Duman, 2014: 120). Devlet, toplum içerisinde yer alan, fakat biçim olarak farklı bir yapıya sahip, belirli bir coğrafyada sosyal yaşamı düzenleyen ve kontrol eden egemen güçtür (MacIver, 2013: 2). Bu tanımlamadan da anlaşılacağı üzere devlet kavramı esasen bir soyutlamadan ibarettir. Devletin varlığından söz edilebilmesi için üç ögenin mevcudiyeti gereklidir. Bunlar halk, toprak parçası ve egemenliktir (Gözler, 2015:33).

Devletin kendisini oluşturan halk ile ilişkisi tarih boyunca değişkenlik göstermiştir. Sanayi Devrimi öncesinde devlet ve halk arasındaki bağın daha yalın bir yapıda olduğu söylenebilir. Devletin toplumsal yaşama çok fazla müdahale etme ihtiyacı duymadığı, daha basit bir sosyal yapının varlığından söz edilebilecek olan bu dönemin bazı yapısal özellikleri söz konusudur. Bunlar; iktisadi durgunluk, tarıma bağlı üretim, düşük düzeyde mesleki uzmanlık, düşük coğrafi bütünleşme ve yoksulluk olarak sıralanabilir (Deane, 1979). Özellikle yoksulluğun önemli bir toplumsal sorun olduğu bu dönemde İngiltere'deki bazı uygulamalar gelecekteki politikaların temelini oluşturur niteliktedir. Bunlardan biri olan yoksulluk yasası (poor laws) işsizlere, ailesizlere, hastalara ve yoksullara yerel düzeyde sosyal yardım sağlamıştır. "Parish"ler⁷ öncülüğünde gerçekleştirilen bu yardımlar bölgeden bölgeye değişkenlik göstermiştir. 1782 yılında Gilbert Yasası ile "Parish"lerin birlik oluşturmalarının önü açılmış ve var olan düzensizlik aşılmaya çalışılmıştır. Fakat düzenlemelere rağmen yoksul yasalarının sosyal sorunları çözme konusundaki yetersizliği aşılamamıştır (Kurşun ve Rakıcı, 2016:137).

1.2. SOSYAL HARCAMALAR

18. yüzyıla gelindiğinde yaşanan bazı gelişmeler ve feodalizmin yıkılmasıyla birlikte ortaya çıkan ulus devletler sosyal yapının daha karmaşık hâle bürünmesine neden olmuştur. 1712'de İngiliz bir demirci olan Thomas Newcomen buhar makinesini icat etmiş, İskoç makine mühendisi James Watt ise 1776'da Newcomen'in icadını geliştirerek büyük miktarlarda kömürden elde edilen enerjinin verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamıştır. Bu buluşlar dünya genelinde iktisadi faaliyet alanlarını etkileyen Sanayi Devrimini başlatmıştır. Teknik gelişmelerin yanında düşünsel alanda büyük dönüşümlerin gözlemlendiği bu dönemde İskoç ahlak filozofu

⁷ Kilise yönetiminde olan yaşam alanı.

ve iktisatçı Adam Smith (2020) modern ekonominin işleyişini; rasyonalite, iş bölümü ve verimlilik ile açıklamıştır. Smith; serbest girişime, özel mülkiyete ve minimal devlete dayanan bir iktisadi sistemi savunmuştur. Teknik ve düşünsel anlamdaki bu değişimler şehirlerin, sanayinin ve altyapının gelişmesini sağlamış; fakat vatandaşların ortalama geliri ve yaşam standartında bir artış ilk etapta gerçekleşmemiştir (Mohajan, 2019:377-378).

Sanayi Devrimiyle birlikte iktisadi ilişkilerdeki bazı değişikliklerin bir sonucu olarak sosyal yapıda da bir dönüşüm süreci başlamıştır. Bu dönemde makineleşme ile gerçekleşen üretim artışı işgücüne olan ihtiyacı tetiklemiş, yaşanan şehirleşme sonucu toplumsal sorunlar artmıştır. Merkantilist politikaların terk edilmesi ve serbest ticaret anlayışının ortaya çıkışı sermaye sahiplerinin işgücü piyasasındaki hâkimiyetini güçlendirmiştir (Aravacık, 2018:5). Tüm bu gelişmelere paralel olarak bir işçi sınıfı ortaya çıkmış, işçiler ve sermaye sahipleri arasındaki ilişki zamanla bir sorun haline gelmiştir. Liberal iktisadi yaklaşımın emek ve sermaye arasındaki problemleri çözmeye hususundaki yetersizliği yeni bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur (Talas, 1992:13-14). Bu ihtiyaca binaen sosyal politika kavramı ortaya çıkmıştır.

İlk olarak Alman Profesör Wilhelm Heinrich Riehl tarafından kullanılan sosyal politika kavramı, Sanayi Devriminin olumsuz etkilerini gidermek amacıyla toplumsal sorunlara karşı bazı öneriler getirmiştir (Yenihan , 2017:178). Kaufmann, sosyal politikanın "devlet" ve "toplum" arasındaki ayrılıktan kaynaklanan sosyal entegrasyon sorunlarına bir yanıt olarak doğduğunu savunmuştur (Leisering, 2003:176). İlk etapta emek-sermaye çatışmasının engellenmesi açısından bazı önlemler bütünü olarak ortaya çıkan bu kavram, liberal piyasa ekonomisinin yetersizliğinin bir sonucudur. Toplumsal eşitsizliğin merkezinde yer alan işçiler ve işçilerin örgütlendiği sendikalar kavramının gelişiminde önemli bir rol almıştır (Koray ve Topçuoğlu, 1995:3). Dar anlamda sosyal politika, sanayileşme sonucu ortaya çıkan işçi sınıfının olumsuz hayat şartlarının iyileştirilmesinin amaçlandığı uygulamalar bütünüdür. Bu anlamda sosyal politikaların ortaya çıkışında öncelikli hedef kitlenin işçi sınıfı olduğu söylenebilir (Yenihan , 2017:179).

18. ve 19. yüzyıl boyunca İngiltere’de gerçekleşen sanayileşme sonucu beliren sorunların çözümü için ortaya atılan bazı çözüm önerileri daha sonra birçok Avrupa ülkesinde de benzer uygulamaların görülmesine neden olmuştur. Bu durum Rothfels

(1938)'in “*er ya da geç tüm modern devletler, Sanayi Devriminin yarattığı sorunları kapitalist çağın kaotik dürtülerine bırakamayacağını kabul etmek zorunda kalacaktır*” sözüne örnek teşkil etmektedir.

Almanya’da Bismarck yönetiminde daha kapsamlı sosyal politikalar yürütülmüştür. İş hayatı düzenlenmiş, hastalık, annelik, sakatlık, yaşlılık ve ölüm gibi sosyal riskler azaltılmaya çalışılmıştır (Ulutürk ve Dane, 2009:117). Bu gelişmelerin gerçekleşmesinde işçi sınıfı örgütlenmelerinin önemli yeri vardır. İşçi sınıfının çok küçük bir kısmını kapsayan dayanışma sandıklarının yerini sosyal sigorta sistemi almış, karşılaşılabilecek sosyal risklerin kapsamı genişletilmiştir. Zorunlu sigorta sistemi Bismarck ile hayata geçmiştir. Bireyler kaza, sakatlanma ve yaşlılık gibi durumlara karşı devlet tarafından güvence altına alınmıştır (Yenihan , 2017:181-182).

1929 Büyük Buhranı (Great Depression) ile beraber meşrulaşan devlet müdahalesi sosyal politikaların etki alanının artmasına olanak sağlamıştır. Sosyal politikaların dönemin hâkim görüşü olan Keynesyen yaklaşımla uyumu sayesinde kabul gören politikalar haline gelmesi uygulamaları çeşitlendirmiştir (Yaşa, 2018:150-151).

İşçi sınıfının siyasal mücadelesi, demokrasinin hâkim siyasal görüş haline gelmesi ve İkinci Dünya Savaşının derin sosyal etkileri sonucunda sosyal politikalar tüm toplumu hedefleyen sürekli ve kapsamlı bir yapıya bürünmüştür. Bu dönemden sonra sosyal politikalar, toplumdaki tüm dezavantajlı kesimler için koruma sağlayan uygulamalar bütünü olarak ele alınmaya başlanmıştır (Güneş, 2012:188; Koray, 2007:27-28).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında 1945-1970 yılları arasında kapsamlı sosyal politikalar uygulanmış, toplumun refahı için kamu kaynakları cömertçe kullanılmıştır. Bu dönemin hakim yönetim anlayışı “refah devleti” veya “sosyal refah devleti” kavramlarıyla ifade edilmiştir. İkinci Dünya Savaşından sonra iktisat politikalarının yanında sosyal politikaların da önemli bir devlet politikası haline gelmesiyle sosyal refah devletleri ivme kazanmıştır. Keynesyen yaklaşımın önerdiği devlet müdahalesinin tartışılmaya başlandığı 1973 petrol krizi ile birlikte bu yükseliş sona ermiştir (Kurşun ve Rakıcı, 2016:138-139).

Refah devletlerinin 20. yüzyılın sonlarına doğru sorgulanmaya başlanmasıyla esasen devlet ve toplum arasındaki ilişki yeniden düşünölmeye başlanmıştır. Devletin sosyal alana müdahalesinin tartışılması liberal politikalara olan eğilimi yeniden artırmıştır. Evrensel Temel Gelir⁸ gibi yeni tartışmalar ortaya çıkmış, fakat yeterli uygulama alanı bulunamamıştır (Özaydın, 2008).

Politika yapıcı siyasiler ve bürokratlar için oy ve güç kaybına neden olma potansiyeli, sosyal risklerin hala önemli bir sorun teşkil etmesi, makineleşme sonucu bireylerin işlerini kaybetme ihtimali vb. saiklerle sosyal politikalar bütünüyle terk edilememektedir. Günümüzde; sosyal güvenlik, sağlık hizmetleri, konut, sosyal yardımlar ve eğitim hizmetleri gibi beş temel alanda sosyal politika hizmeti verildiği söylenebilir (Baldock, 2011:10).

Nakdi-ayni yardımlar ve çeşitli düzenlemelerden oluşan sosyal politikaların miktar ve kapsamını ölçmenin en yaygın yolu bu politikalar için sarf edilen parayı toplamaktır. Sarf edilen toplam para “sosyal harcama” kavramı ile ifade edilmektedir (Baldock, 2011:11). Toplumsal sorunların çözümü için yapılan sosyal harcamalarla sosyal politikalar hayata geçirilebilmektedir. Bu anlamda sosyal devlet, sosyal politika ve sosyal harcama kavramları arasında tarihsel-organik bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Toplumsal düzeni sağlama hususundaki uygulamaların ön planda olduğu sosyal devletin planlamaları sosyal politikayı, bu planlamaların hayata geçirilmesi ise sosyal harcamaları oluşturmaktadır. Bununla birlikte, sosyal politika ve sosyal harcamaların yapısı ve hacmi ölkelerin öznel koşullarına göre değişmektedir.

Toplumsal refahın sağlanmasında sosyal harcamaların düzeyi önemlidir. Çoğu durumda yüksek sosyal harcamalar ile yüksek refah düzeyi arasında ilişki söz konusudur. Sosyal harcamaların miktarı birçok etmenden etkilenmektedir. Sosyal harcamaların artış sebeplerinin anlaşılması için öncelikli olarak bazı belirleyiciler incelenebilir. Bu belirleyiciler sosyal harcamaların düzeyi üzerinde oldukça etkilidir (Kaymaz , 2018:121-122; Çetin, 2019:82-84):

- **Sanayileşme:** Sanayileşmiş toplumlarda sosyal sorunlar çeşitlenmekte ve reel geliri artan halk daha fazla sosyal harcama talep etmektedir. Kamu kesimi,

⁸ Evrensel Temel Gelir (Universal Basic Income), devlet tarafından toplumdaki bireylerin tamamının temel insanî ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde gelir elde etmesinin güvence altına alınmasıdır.

tüketicilerin (seçmenlerin) fayda maksimizasyonu hedefinden kaynaklanan talebi göz ardı edememektedir. Bu açıdan sanayileşme, sosyal harcamaların belirleyicilerindedir.

- **Gayri Safi Yurtiçi Hasıla:** Sosyal harcamaların düzeyi kamu kesiminin mali gücü nispetindedir. Kamu kesiminin mali gücü ise Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYH) ile ilişkili bir kavramdır. Var olan kaynaklar, bu kaynakların transfer düzeyine tesir etmektedir. Bu açıdan büyüme hızı da sosyal harcama düzeyi üzerinde etkilidir. Daha yüksek ekonomik büyüme ile daha yüksek sosyal harcama düzeylerini birbirine bağlayan bu mekanizma, Wagner'in gelirler arttıkça sosyal transferlere yapılan harcamaların arttığı yönündeki gözlemine dayanmaktadır (Isabela ve Carnes, 2009).
- **Demokratikleşme:** Sosyal harcamaların büyük bir kısmı kamu kesimi, yani devletin egemenlik gücünü kullanan hükümetler tarafından yapılmaktadır. Demokratikleşmenin artmasıyla birlikte kamu kesimi oy kaybı yaşamamak adına halkın isteklerine daha fazla önem göstermeye başlamıştır. Halkın egemenliği sosyal harcamalara olan talep düzeyini etkilemekte, sosyal harcama düzeyinde belirleyici rol oynamaktadır.
- **Krizler ve Afetler:** Toplumsal yaşamda istikrarlı bir yapının olmayışı, sosyal harcamalara olan ihtiyacı artırmaktadır. Özellikle iktisadi bunalım dönemlerinde toplumsal refahta görülen azalma kamu sosyal harcamalarının artmasına neden olmaktadır. Aynı şekilde doğal afetlerin yoğunluğu dezavantajlı grup sayısı artacağından sosyal harcamalarda bir artış görülmektedir.
- **Küreselleşme:** Literatürde sosyal harcamalar ve küreselleşme arasındaki ilişki etkinlik ve telafi hipotezi olarak iki temel yaklaşım üzerinden tartışılmaktadır. Etkinlik hipotezine göre küreselleşme ve neo-klasik iktisadi anlayışın hakimiyetiyle sosyal harcamalar eski önemini kaybetmiştir. Bu durumun en önemli sebebi küreselleşmeyle birlikte üretimde etkinliği sağlamak adına bazı sosyal harcamalardan vazgeçilmek zorunda kalınmasıdır. Telafi hipotezine göre ise küreselleşmeyle daha kırılgan hale gelen toplumsal yapının korunması gerekir. Aksi durumda oy kaybı yaşayacak olan hükümetler bu durumu göze almayacak ve sosyal harcama düzeyi artacaktır. Güler (2018) telafi hipotezini

destekler nitelikte Türkiye’de de küreselleşme sürecinde sosyal harcamalarda bir artış gözlemlenmiştir.

- **Demografik Yapı:** Bir ülkedeki nüfusun yapısı sosyal harcamalara olan ihtiyacının belirlenmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu açıdan yaşlı nüfus oranı ile sosyal harcama düzeyi arasında pozitif bir ilişki söz konusudur. Aktif yaşam süresindeki artış bağımlı nüfus oranını artırmaktadır (Baldacci ve Lugaresi, 1997).

1.2.1. Özel Sosyal Harcamalar

Özel sosyal harcamalar devlet yerine özel şahıslar, şirketler veya sivil toplum kuruluşları tarafından yapılan sosyal amaçlı harcamaları içermektedir. Özel sosyal harcamalar zorunlu ve gönüllü olarak ikiye ayrılmaktadır. Zorunlu özel sosyal harcamalar kamu kesimi tarafından yasal olarak talep edilmektedir. Zorunlu özel sosyal harcamaların kurumsal düzenlemeler dışında her bakımdan kamu sosyal harcamalarına benzer olduğu söylenebilir (Adema vd. 1996:8-10). Gönüllü sosyal harcamalar ise kamu kesimi talebi gerektirmez ancak vergi indirimleri veya diğer destekler yoluyla çeşitli teşvikler söz konusudur (Pearson ve Martin, 2005:7). Kamu kesimi şirketlere ve bireylere bazı avantajlar sunarak özel sosyal harcama yapmaya teşvik etmektedir. Zorunlu ve gönüllü sosyal harcamalar yoluyla kişilerarası yeniden dağıtım sağlanmaktadır (Adema, 2000:192).

Ortalama olarak, tüm özel sosyal harcamaların yaklaşık %75'i gönüllü sosyal harcamalardan oluşmaktadır. Geri kalan kısmı ise yasa tarafından zorunlu kılınmıştır. Zorunlu özel sosyal harcamalar iş tazminatları, hastalık yardımları ve emekli aylıkları gibi işveren temelli programlara katılımı sağlamaktadır. Vergi indirimi yapılan bireysel emeklilik planları ve devlet memurlarına özerk fonlar yoluyla ödenen emekli maaşları diğer önemli uygulamalardandır. Özel sosyal harcamaların sosyal politikadaki yeri ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir (Adema ve Ladaique, 2011:22). Örneğin 2019'da Hollanda'da özel sosyal harcamaların milli gelir içindeki payı %13,5 iken; Türkiye, Litvanya, Finlandiya, Yunanistan ve diğer birçok ülkede bu oran %1'den daha azdır (OECD, 2021).

Sosyal harcamalarla ilgili yapılan tanımlar ve bu tanımların kapsamaları farklılık göstermektedir. Hesaplama yöntemlerinin bir kısmına özel sektör harcamaları da dâhil edilmektedir. Yaklaşım farklılıklarından kaynaklanan bu durum,

sosyal harcamaların oldukça büyük bir kısmının kamu kesimi tarafından yapıldığı gerçeğini değiştirmemektedir. Özel sektörün sosyal nitelikte harcamalar yapmasının esas nedeninin kamu kesiminin çeşitli yasal düzenlemelerle özel kuruluşları bu konuda yönlendirdiği gerçeği ile beraber düşünüldüğünde, sosyal harcamalarının büyük oranda kamu kesimiyle bağlantılı bir kavram olduğu söylenebilir.

1.2.2. Kamu Sosyal Harcamaları

Toplumsal yaşamı düzenleyecek bir otoriteye olan ihtiyaç, devletin egemenlik gücünü kullanan kamu kesiminin varlık sebebidir. Kamu kesiminin müdahalesinden uzak bir ortamda piyasa aksaklığı ve sosyal sorunlarla karşılaşmaktadır. Burada piyasanın aksaklığı ile kastedilen asıl husus, bir düzenleyicinin olmaması durumunda iktisadi hayatın sorunsuz şekilde işleyememesidir. Aynı şekilde sosyal hayatın da bir düzenleyiciye ihtiyaç duyduğunu söylenebilir. Devlet, kendisini oluşturan topluluğunun bir arada yaşayabilmesi için çeşitli amaçlarla sosyal hayata müdahale etmektedir.

Kamu kesiminin uyguladığı önemli politikalardan biri maliye politikasıdır. Devletlerin kamu harcamaları ve kamu gelirleri yoluyla ekonomik ve sosyal yaşam içerisinde çeşitli amaçları gerçekleştirmek için yaptığı düzenlemeler “maliye politikası” kavramıyla ifade edilmektedir (Weinstock, 2021:1). Maliye politikası aracılığıyla kamu kesimi; ekonomik istikrar, kaynak tahsisinde etkinlik, gelir dağılımında adalet olmak üzere üç önemli rol üstlenir (IMF, 2017:1-2). Ekonomik ve sosyal alanı düzenlemek amacıyla üstlenilen rolün ise bir maliyeti vardır. Maliyetin karşılanması kamu gelirleri ile sağlanmaktadır. Yapılan harcamalar ve bu harcamaları finanse etmek için toplanan gelirlerin planlanması tüm devlet politikalarının temelidir. Bütçe ile kamu harcamalarının yapılması ve kamu gelirlerinin toplanmasını düzenleyen kurallar tahsis edilerek planlama gerçekleştirilir (Schick, 2003:8). Bütçeleme kamu kesiminin neye ne kadar harcayacağına karar verdiği, harcamaları mevcut gelirlerle sınırladığı ve fazla harcamaları önlediği bir süreçtir. Bir harcama planlaması olarak bütçe ile kamu kesimi, yapacağı harcamalarla ekonomik ve sosyal alana itici güç sağlamaktadır (Sicilia ve Steccolini, 2017:905).

İnsanların bir arada yaşama gerekliliklerinin sonucu olarak hâsıl olan ihtiyaçlar kamu harcamalarıyla karşılanmaktadır. Harcamalar yoluyla tüm toplumu ilgilendiren ihtiyaçlar karşılanabileceği gibi, toplumun belirli bir kısmının ihtiyaçları

karşılanarak dolaylı olarak tüm toplumun refahı da artırılabilir. Kamu harcamalarının neredeyse tamamı sosyal nitelikler taşımaktadır (Erdoğan, 2013:56).

Zaman içerisinde sosyal yapıda vuku bulan değişim sonucu sosyal yönü ağır basan bir harcama türünün tanımlanmasına ihtiyaç duyulmuştur. Diğer bir deyişle kamu harcamalarının belirli sosyal amaçlarla kullanılması yeni bir kavramın doğmasına neden olmuştur. Sosyal harcamalar olarak karşımıza çıkan bu kavram kamu harcamalarının bir alt dalıdır. Bu harcama türünün toplumsal yaşam içerisindeki bireysel ve toplumsal sorunları giderme yönü daha kuvvetlidir. Sosyal alanda yapılan kamu harcamalarıyla sağlanan itici gücün esas amacı toplumsal refahı sağlamaktır. Refahın tüm topluma yayılması için bazı toplumsal nitelikli ihtiyaçların karşılanması gerekmektedir. Gelişmekte olan çoğu ülkede kamu kesimi yaptığı sosyal harcamalar yoluyla insan sermayesi oluşumu ve kalkınmanın sağlanmasında öncü bir rol almaktadır. Bu açıdan sosyal harcamaların varlık sebebi devletin sosyal alana müdahalesiyle yayılan pozitif dışsallıklardır (Gebregziabher ve Niño-Zarazúa, 2014).

1.2.2.1. Kamu Sosyal Harcamalarının Tanımı ve Kapsamı

Hangi kamu harcamalarının sosyal harcama olarak kabul edileceği üzerinde mutabakat söz konusu değildir. Sosyal harcama literatürüne yön veren OECD, Avrupa İstatistik Ofisi (EUROSTAT), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) gibi kurumlar ve konu üzerinde çalışan akademisyenler arasında sosyal harcamaların tanımı ve kapsamı hususunda bir görüş birliği yoktur. Bununla birlikte görüş birliğinin sağlanamaması olumsuz bir durum olarak ele alınmamalıdır. Konuyla alakalı tartışmaların devam etmesi gelişimin de sebebidir. Önemli bazı yaklaşımlardan yararlanarak sosyal harcamalarla ilgili daha kapsamlı bilgi edinilebilir.

1.2.2.1.1. SOCX

OECD sosyal harcama veri tabanı SOCX (2019:8) sosyal harcamaları “*kamu ve özel kuruluşlar tarafından hanehalkı ve bireylere refahlarını olumsuz etkileyen durumlar için destek sağlamak amacıyla karşılıksız bir şekilde yardım sağlanması*” olarak tanımlamaktadır. Bir harcamanın “sosyal” olarak kabul edilmesi için yeniden dağıtımını sağlaması ve sosyal amaçlara hizmet etmesi gerekmektedir. Sağlanan destek dokuz ana alanda yapılan yardımları kapsamaktadır:

- **Yaşlılık harcamaları:** Emekli aylıkları, malul maaşları, evde destek ve yaşlılar için yatılı hizmetler
- **Ölüm sonrası geride kalanlar için yardımlar:** Emeklilik maaşları ve cenaze ödemeleri
- **İş göremezlik yardımları:** Bakım hizmetleri, engelli yardımları, iş kazasından kaynaklanan yardımlar, çalışanlara hastalık ödemeleri
- **Sağlık harcamaları:** Yatan ve ayakta hasta bakımı, tıbbi malzemeler vs. için yapılan harcamalar
- **Aile yardımları:** Çocuk ödenekleri, çocuk bakım desteği, doğum izni sırasında gelir desteği, tek ebeveyn ödemeleri
- **Aktif işgücü piyasası politikaları:** İstihdam hizmetleri, eğitim teşvikleri, engellilerin işgücüne entegrasyonu, girişim teşvikleri
- **İşsizlikle ilgili harcamalar:** İşsizlik tazminatı, malullük ödemeleri
- **Konut yardımları:** Konut ödenekleri ve kira yardımları
- **Diğer sosyal harcamalar:** Düşük gelirli hanelere nakdi yardımlar ve diğer sosyal hizmetler

OECD'nin sosyal harcama anlayışı kamu ve özel sektörün toplam harcamasını ele alması, eğitim ile ilgili harcamaları sosyal harcama olarak kabul etmemesi gibi yönlerden eleştirilebilir. Kamu ve özel sektörün toplam harcamalarının hesaplamaya dâhil edilmesi ülkeden ülkeye değişen iktisadi sistemle ilişkili olduğundan göz ardı edilebilir. Fakat OECD'nin eğitim harcamalarını sosyal harcama olarak kabul etmemesi, ortaya konulan sosyal harcama tanımı ile çelişmektedir. Eğitimin toplumsal faydası sağladığı özel faydayı aşmaktadır. Kamu kesimi tarafından eğitimin arz edilmediği durumda, özel kesim arzı yetersiz kalmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde eğitim harcamalarının sosyal refahı artırıcı yönde etkisi birçok çalışma ile ortaya koyulmuştur.⁹

⁹Konu hakkındaki bazı çalışmalar için bkz:

Appiah, E. N. (2017). The Effect of Education Expenditure on Per Capita GDP in Developing Countries. *International Journal of Economics and Finance*, 9(10), 136-144.

Angelopoulos, K., Malley, J., and Philippopoulos, A. (2017). Public Education Expenditure, Growth and Welfare. *Cesifo Working Paper No. 2037*.

Idrees A. S., and Siddiqi, M. W. (2013). Does Public Education Expenditure Cause Economic Growth? Comparison of Developed and Developing Countries. *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences*, 7(1), 174-183.

Hwang, J. (2005). Asset Distribution and Tertiary Education Expenditure in Developing Countries. *Economics of Education Review*, 24(2), 171-178.

1.2.2.1.2. ESSPROS

Avrupa Birliği (AB)'nin istatistik birimi olan EUROSTAT'ın metodolojisi olan Avrupa Entegre Sosyal Koruma İstatistikleri Sistemi (ESSPROS) (2019:8-9) sosyal koruma harcamalarını “*haneleri ve bireyleri tanımlanmış bir dizi risk veya ihtiyaç yükünden kurtarmayı amaçlayan kamu veya özel kuruluşların tüm müdahaleleri*” olarak tanımlamaktadır. Sosyal korumaya ihtiyacı doğuran risk veya ihtiyaç alanları aşağıdaki gibidir:

- Hastalık/sağlık bakımı
- Engellilik
- Yaşlılık
- Ölüm sonrası geride kalanlar
- Aile/çocuk
- İşsizlik
- Konut ihtiyacı
- Diğer harcamalar

Sosyal korumayla sağlanan yardımlar pek çok biçimde olabilir, ancak genel çerçeve aşağıdaki gibidir:

- Korunan kişilere nakit ödemeler
- Korunan kişiler tarafından yapılan harcamaların geri ödemeleri
- Korunan kişilere sağlanan mal ve hizmetler

SOCX ile ESSPROS metodolojisi arasında önemli farklılıklar yoktur. Birçok açıdan iki yöntem birbirine benzemektedir. Var olan farklılıklar ise zaman içerisinde giderilerek iki yöntem uyumlaştırılmıştır. İki metodoloji arasında idari ve diğer giderlerle ilgili bazı küçük farklılıklar söz konusudur (Buğra ve Adar, 2007:15-16).

1.2.2.1.3. ILO

ILO ise sosyal harcamaları SOCX ve ESSPROS metodolojilerinden farklı bir şekilde ele almaktadır. ESSPROS yönteminde olduğu gibi “sosyal koruma” kavramını tercih eden ILO'ya göre (2017:1-2) sosyal koruma; “*bir insan hakkı olarak yaşam döngüsü boyunca yoksulluğu ve savunmasızlığı azaltmak ve önlemek için tasarlanmış bir dizi politika ve program*” olarak tanımlanır. Sosyal koruma dokuz ana alanı içerir:

- Çocuk ve aile yardımları
- Annelik korumaları
- İşsizlik desteği
- İş kazası yardımları
- Hastalık yardımları
- Sağlık koruması
- Yaşlılık yardımları
- Sakatlık yardımları
- Hayatta kalanlar için yardımlar

ILO'ya göre sosyal harcamalar gelişmekte olan ülkelerde eğitim ve temel gıda destekleri gibi daha temel alanları da içerisine alacak şekilde genişletilmelidir. ILO'nun diğer metodolojilerden en önemli farkı eğitim harcamalarını da sosyal harcamalara dâhil etmesidir. Bu açıdan daha kapsamlı bir yöntem olduğu söylenebilir (Buğra ve Adar, 2007:17).

1.2.2.2. Kamu Sosyal Harcamalarının Amaçları

Sosyal harcamaların amaçlarından ilki asgari yaşam standartının sağlanmasıdır. Bu harcamalar yoluyla tüm toplum için temel insanî ihtiyaçların karşılanması amaçlanır (Pampel ve Williamson , 1988:1433). Temel olarak kabul edilebilecek ihtiyaçların belirlenmesi oldukça zordur. Bu konuda Erdoğan ve Yenigün (2008:21-22) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 1-3. maddelerinin kullanılabilirliğini öne sürmektedir. Bu maddelere göre yaşam, özgürlük ve eşitlik insanın en temel hakkıdır. Bu anlamda temel haklar yoluyla esasen temel ihtiyaçlar, yani asgari yaşam standardı belirlenebilir. İnsanın, hatta tüm varlıkların öncelikli amacı varlıklarını sürdürmektir. Toplumun tüm kesimlerinin var olan refah seviyelerini yükseltebilecekleri özgürlüğün ve eşitliğin tahsisi gerekmektedir. Kamu kesimi nakdi yardımlar, eğitim, sağlık vb. harcamalar yoluyla asgari yaşam standartını toplumdaki tüm bireyler için ulaştırılabilir kılmaktadır (Marx , 2015:2108)

Sosyal harcamaların amaçlarından bir diğeri ise toplumsal sorunların çözümünün sağlanmasıdır. Sosyal harcamalar yoluyla sosyal riskler azaltılır. Bazı riskler sabittir, bazıları ise tarihin akışı ile ortaya çıkar ve kaybolur. İnsanlar tarih boyunca boyunca yoksulluk, evsizlik, fiziksel engellilik, ölüm ve suç gibi sorunlarla karşılaşmışlardır. Fakat işsizlik veya nükleer radyasyonun toplum sağlığına etkisi

sabit bir sorun olmamıştır (Esping Andersen, 2006:39-40). Kamu sosyal harcamaları toplumsal sorunları asgari düzeyde tutmayı amaçlamaktadır. Sosyal sorunların belirlenmesi ise başka bir sorunsal olarak karşımıza çıkmaktadır.

Devlet hangi sorunları “sosyal” olarak kabul ederek bu sorunlara yönelik politikalar üretmelidir? Bu soruya verilecek cevap kültürel, iktisadi ve siyasi konjoktüre göre değişkenlik göstermektedir. Yine de genel olarak bazı sorunlardan bahsedilebilir. Çözümüne kavuşturulması gereken en önemli sorunlardan biri gelir dağılımı adaletsizliğidir. İnsanlar farklı sosyoekonomik çevreye ve şartlara sahiptir. Bu farklılıklar gelirin adaletsiz bir şekilde dağılmasına neden olmaktadır. Kamu kesimi toplumun tüm kesimleri için belirli düzeyde refahı sağlamakla yükümlü olduğundan, gelir dağılımındaki adaletsizlik mücadele edilmesi gereken bir meseledir. Bir başka sosyal sorun ise yoksulluktur. Yaşamı idame ettirebilecek düzeyde gelirin elde edilememesi olarak tanımlanabilecek yoksulluk, tarih boyunca varlığını sürdürmüştür. Yine yoksullukla ilişkili olarak düşünülebilecek fakat farklı parametrelerin ön planda olduğu işsizlik ise diğer bir sosyal sorundur. Sosyal düzen için önemli bir tehdit unsuru olan işsizliğin çözümü için kamu kesiminin düzenlemelerine ihtiyaç duyulmaktadır. Diğer bir sosyal sorun olarak dezavantajlı kesimlerin varlığı kabul edilebilir. Bazı insanlar ve gruplar hayata dezavantajlı olarak gelmekte veya çeşitli badireler sonucu dezavantajlı konuma gelmektedirler. Bu olumsuz durumun giderilmesi veya etkisinin azaltılması için kamu kesimi sosyal harcamalar yoluyla bireylere destek sağlamaktadır (Koç , 2019:61-66). Çalışmada diğer bir toplumsal sorun olarak suç olgusu ön plana çıkarılmaktadır. Kamu kesimi sosyal harcamalar yoluyla toplum refahını tehdit eden suç davranışlarını engellemeye çalışmaktadır.

Kamu sosyal harcamaları, mevcut sosyal sorunların çözümlenmesi ve toplumsal refahın sağlanması gibi önemli işlevlere sahiptir. Yine de sosyal harcamalarla ilgili görüş birliğinden söz edilemez. Sosyal harcamaların her zaman olumlu sonuçlara neden olmayacağını savunan birçok çalışma mevcuttur.¹⁰ Örneğin

¹⁰ Konu hakkındaki bazı çalışmalar için bkz:

Dreher, A., Nunnenkamp, P., and Thiele, R. (2008). Does Aid for Education Educate Children? Evidence from Panel Data. *World Bank Economic Review*, 291-314.

Filmer, D., ve Pritchett, L. (1999). The Impact of Public Spending on Health: Does Money Matter? *Social Science and Medicine*, 1309-1323.

Flug, L., Spilimbergo, A., and Wachtenheim, E. (1998). Investment in Education: Do Economic Volatility and Credit Constraints Matter? *Journal of Development Economics*, 465-481.

Smith (2020)'e göre kamu gelirin neredeyse tamamı, üretken olmayan ellerin korunmasında kullanılmaktadır. Kamu kesimi tarafından korunan insanlar, kendileri hiçbir şey üretmediklerinden, yaşamlarını diğer insanların emeği ile sürdürmektedir. Üretken emeğin korunması, tutumluluğunun cezalandırılmaması gerekmektedir.

Getirilen eleştirilere rağmen sosyal harcamalar önemli bir politika aracı olarak kullanılmaktadır. Toplumsal sorunları çözme gücü, refah üzerindeki etkisi ve politik kaygılar nedeniyle sosyal harcamalar süreç içerisinde genel bir artış eğiliminde olmuştur.

1.2.2.3. Kamu Sosyal Harcamalarının Gelişimi

Daha önce açıklanan belirleyicilerin neredeyse hepsinin tarihsel süreçte sosyal harcamaları artırıcı yönde değiştiği söylenebilir. 18. yüzyılda ortaya çıkan Sanayi Devrimiyle hala devam eden bir sanayileşme süreci başlamıştır. Sanayileşmeyle artan üretim GSYH'nin ve büyüme hızının dünya genelinde artmasına neden olmuştur. Ülkelerin artan GSYH'si, sosyal harcamalara daha fazla kaynak ayrılabilmesine olanak tanımıştır. Süreç içerisinde siyasi iklim değişmiş ve demokrasi hâkim görüş haline gelmiştir. Halkın isteklerinin önem kazanmasıyla birlikte oy kaybı yaşamak istemeyen politika yapıcılar sosyal harcamaları politik bir araç olarak kullanmaya başlamıştır. Liberal iktisadi anlayışın yerleştiği bu dönemde ekonomik kırılganlıklar artmış, krizler görülmüş, sosyal harcamalar tetiklenmiştir. Tekerrür eden krizlerden çıkış için küreselleşme savunulmuş, hakimiyet kazanan büyük şirketler karşısında halkın korunması gereği ortaya çıkmıştır. Gelişen tıp ve teknolojiyle birlikte ortalama yaşam süresi artmış, demografik yapı değişmiştir. Çoğu ülkede yaşlı nüfus oranında artış görülmüştür. Özetle, tarihsel süreçte yaşanan gelişmeler sosyal harcama düzeyinin artmasında etkili olmuştur.

1.2.2.3.1. Türkiye'de Kamu Sosyal Harcamalarının Gelişimi

Anadolu coğrafyasında -Avrupa'daki şekliyle- sosyal politikaların gelişimi daha geç bir tarihte başlamıştır. Bu durum sosyokültürel farklılıklardan ve geç kurumsallaşmadan kaynaklanmıştır. Sosyal politikalara olan talep ve arzın yetersizliği gelişmelerin 20. yüzyıl sonrasında gerçekleşmesine neden olmuştur.

Smith, A. (2020). *Milletlerin Zenginliği* (M. Acar, Çev.) İstanbul: Liberus

Cumhuriyet öncesi Osmanlı Devleti'nde sosyal nitelikli harcamalar genellikle aileler, meslek örgütleri ve vakıflar tarafından yapılmıştır. Aile ve akrabalık bağlarının güçlü olması sosyal amaçlı harcamaların büyük kısmının bireyler arasındaki yardımlaşmalardan oluşmasına neden olmuştur. Dini değerlerin ön planda olduğu Osmanlı Devleti'nde -İslam'ın toplumsal dayanışmanın teşviki konusundaki etkisiyle de- bu tür harcamalar dini hassasiyetlerle yapılmıştır. Bu anlamda Osmanlı'daki sosyal harcamaların büyük bir çoğunluğu gönüllü özel sosyal harcama olarak nitelendirilebilir. Osmanlı'nın son dönemlerinde sosyal politikalarla ilgili kurumsallaşma sağlanmaya çalışılsa da tam anlamıyla bir başarı söz konusu değildir (Türkoğlu, 2013:286).

Sınıf temelli sosyal yapının olmaması ve geç demokratikleşme gibi nedenlerden sosyal politikalar ve kamu sosyal harcamaları Cumhuriyet döneminde devlet merkezli bir şekilde ortaya çıkmıştır. Batı toplumlarında olduğu şekilde işçi sınıfının siyasal talepleri sonucu ortaya çıkan politikalardan söz edilememektedir. Ekonomik ve sosyal ilişkilerin farklı olması sosyal politikalarla ilgili gelişmelerin ortaya çıkış tarihini de etkilemiştir. Sosyal politika alanındaki gelişmeler cumhuriyetin kuruluşu ve özellikle çok partili dönemde gerçekleşmiştir (Yay, 2014:151).

1924 Anayasası'nda çalışma hakkıyla alakalı bazı maddeler yer almasına karşın sosyal politikaların kurumsallaşması 1945 sonrasında gerçekleşmiştir. Sosyal devlet anlayışı ise hukuki olarak ilk kez 1961 Anayasası'nda yer almıştır. 1961 Anayasası'nın 2. Maddesi'nde *“Türkiye Cumhuriyeti'nin başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti”* ifadesi yer almaktadır. 1961 Anayasası'nın tamamında sosyal devlet anlayışının izlerine rastlanabilir. Benzer şekilde 1982 Anayasası'nın 2. Maddesi'nde *“Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir”* ifadesi yer almaktadır (Türkoğlu, 2013:292-294). 1962 ve 1982 anayasalarıyla kabul edilen sosyal devlet anlayışının etkisiyle sosyal politika alanındaki gelişmeler artmıştır. Bazı önemli gelişmeler Tablo 1'de yer almaktadır.

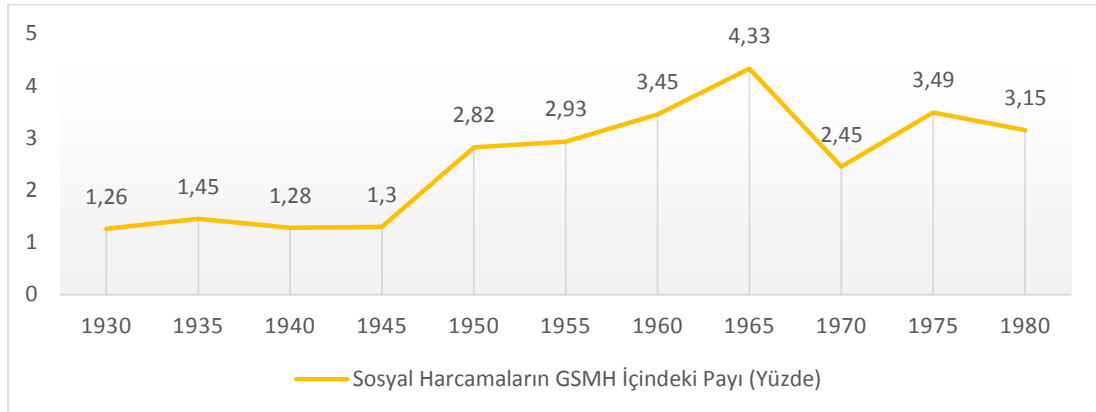
Tablo 1. Türkiye’de Sosyal Politikalarla İlgili Gelişmeler

Yıl	Gerçekleşen Gelişme	Açıklama
1945	Çalışma Bakanlığı kurulmuştur	İş gücüne katılan bireylere yönelik politikalar müstakil bir bakanlık eliyle yürütülmeye başlamıştır
1949	Emekli Sandığı kurulmuştur	Devlet memurlarının sosyal güvencesi sağlanmıştır
1965	506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu	Dağınık haldeki mevzuat düzenlenmiştir
1971	1479 sayılı BAĞ-KUR Kanunu	Esnaf ve zanaatkarlar için sosyal güvenlik mevzuatı düzenlenmiştir
1974	Sosyal Güvenliğin Asgari Normlarına İlişkin Sözleşme (Uluslararası Çalışma Örgütü)	Sosyal politikalarda uluslararası bütünleşmeye yönelik adım atılmıştır
1976	65 yaş aylığı uygulaması	65 yaşın üzerindeki ihtiyaç sahibi Türk vatandaşlarına karşılıksız aylık bağlanmıştır
1983	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK)	Sosyal yardım hizmetleri tek çatı altında toplanmıştır
1983	2925 sayılı “Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu” ve 2926 sayılı “Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu”	Tarım sektöründe çalışan bireylere yönelik sosyal güvenlik hizmetinin kapsamı genişletilmiştir
1986	3294 sayılı yasayla hayata geçen “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu”	Sosyal güvenlik sisteminin parçası olamayan muhtaç bireylere çeşitli yardımlar öngörülmüştür
2000	İşsizlik Sigortası	İşsiz kalan bireylere yönelik sosyal koruma sağlanmıştır
2006	Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu	Tek bir sosyal güvenlik sistemine geçiş gerçekleşmiştir
2011	633 sayılı KHK ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) kuruluşu	Kurulan bakanlıkla sosyal politikalarla ilgili daha kapsamlı bir koordinasyon süreci başlamıştır

Kaynak: Candan ve Erol (2017:102), Kaya (2009:62-66), Türkoğlu (2013:278) ve Berkay (2016:10) çalışmalarından yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Sosyal politika alanında atılan bu adımlar kamu sosyal harcamalarının düzeyini de etkilemiştir. 1930-1980 yılları arasında kamu sosyal harcamalarının Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) içindeki payı Grafik 1’de yer almaktadır.

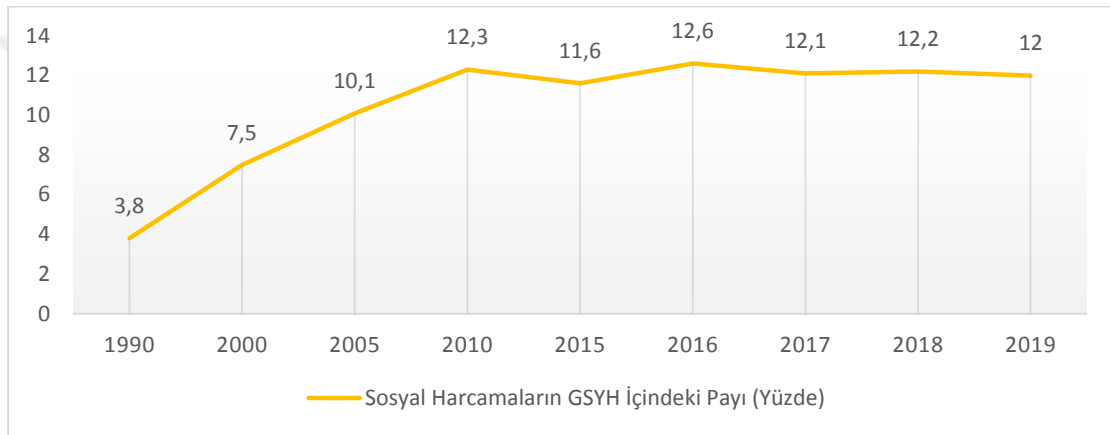
Grafik 1. Türkiye’de Kamu Sosyal Harcamalarının GSMH İçindeki Payı (% 1930-1980)

Kaynak: Candan ve Erol (2017:107-108)

1945 sonrasında İkinci Dünya Savaşı'nın toplumsal yapı üzerindeki olumsuz etkisiyle birlikte sosyal harcamaların milli gelir içindeki payında önemli bir artış gerçekleşmiştir. 1950'de çok partili hayata geçiş bu artışı desteklemiştir. Demokratikleşme adımlarının atılmasıyla halkın taleplerine daha fazla önem veren siyasiler sosyal nitelikli harcamaları artırmıştır. 1961 Anayasası ile sosyal devlet anlayışının benimsenmesi sosyal harcamaların önemli bir politika aracı olarak kullanılmasına olanak sağlamıştır. 1990 sonrası Türkiye'de kamu sosyal harcamalarının gelişimi Grafik 2'de yer almaktadır.

Grafik 2. Türkiye'de Kamu Sosyal Harcamalarının GSYH İçindeki Payı (% 1990-2019)

Kaynak: OECD (2021)

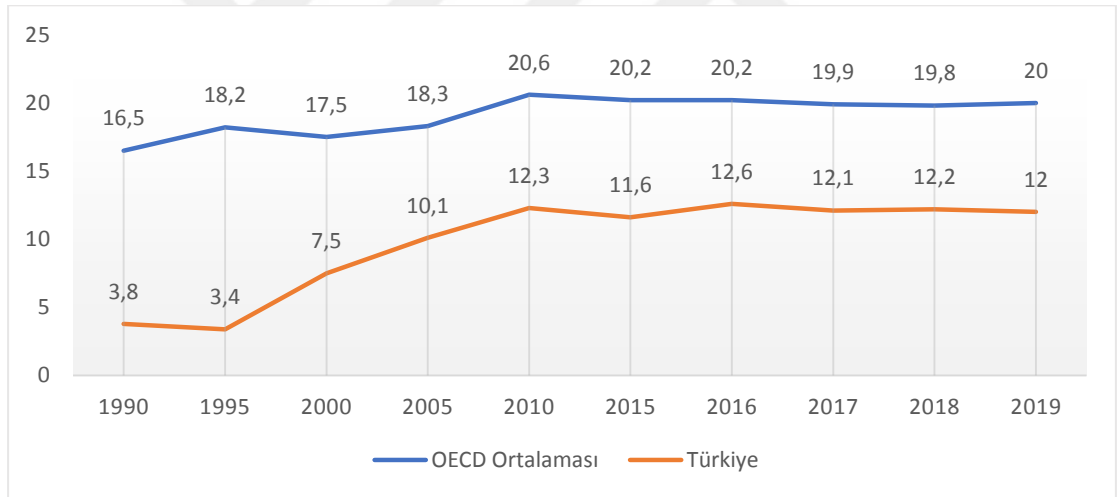
1982 Anayasası ile sürdürülen sosyal devlet anlayışı ve küreselleşme süreci sosyal politikaların önemini artırmıştır. Uluslararası bütünleşmenin bir sonucu olarak devletlerarası politikalarda uyumlaşma süreci başlamıştır. Bu durum Türkiye'deki sosyal politikaları ve dolayısıyla sosyal harcamaları da etkilemiştir. Türkiye'de 1990-2010 yılları arasında sosyal harcamalarda önemli bir artış gerçekleşmiştir. 2008 krizinin de etkileriyle bu artış durmuş fakat sosyal harcamalarda bir azalma olmamıştır.

1.2.2.3.2. OECD Ülkelerinde Kamu Sosyal Harcamalarının Gelişimi

OECD ülkelerinde sosyal harcamalarda 1990-2019 yılları arasında genel bir artış söz konusudur. Ülkeler farklı gelişmişlik düzeylerine sahip olsalar da genel olarak, GSYH'nin %10-30 arasındaki bölümü sosyal harcamalar yoluyla topluma dönmektedir. Bu sayede maliye politikasının yeniden dağıtım işlevi gerçekleştirilmektedir. Sosyal harcamalar yoluyla gerçekleştirilen yeniden dağıtım

sayesinde gelir dağılımı üzerinde ciddi etki yaratılmaktadır. Bireyler arasındaki refah ve gelir farklılıklarının yaratacağı olumsuz etki, sosyal harcamalarla telafi edilmekte ve toplumsal düzen sağlanabilmektedir. Sosyal harcamaların toplumsal barışı sağlaması gibi sosyal amaçlarının dışında, bireyleri ekonomik sistem içerisine dâhil etmesinden ötürü ekonomik üretkenliği artırarak ekonomik kalkınmayı sağlayıcı fonksiyonu da göz ardı edilmemelidir (Scholz vd. 2000:6-7). Bu gibi sebeplerinde etkisiyle Türkiye’de sosyal harcamalar önemli bir kamu politikası olarak kullanılmaktadır. Türkiye’de 1990-2019 yılları arasında kamu sosyal harcamalarında önemli bir artış gerçekleşmesine rağmen mevcut düzey OECD ortalamasının altında yer almaktadır. 1990-2019 yılları arasında Türkiye’de kamu sosyal harcamalarının GSYH içindeki payının OECD ortalaması ile karşılaştırılması Grafik 3’te yer almaktadır.

Grafik 3. Türkiye’de Kamu Sosyal Harcamalarının GSYH İçindeki Payının OECD Ortalaması ile Karşılaştırılması

Kaynak: OECD (2021)

1990-2019 yılları arasında diğer OECD ülkelerinde kamu sosyal harcamalarının GSYH içindeki payı ise Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. 1990-2019 Yılları Arasında OECD Ülkelerinde Kamu Sosyal Harcamalarının Gelişimi (% GSYH)

Ülke/Yıl	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Avustralya	13,1	16,9	18,2	16,7	16,6	18,1	17,4	16,7	-	-
Avusturya	23,1	26,3	25,7	26,0	27,6	27,7	27,7	27,3	26,9	26,9
Belçika	24,6	25,3	23,7	25,3	28,4	29,5	28,8	28,7	28,8	28,9
Kanada	17,5	18,3	15,7	16,1	17,6	17,9	18,3	18,0	18,0	-
Şili	9,8	11,0	10,4	8,9	10,6	10,9	11,1	11,5	11,3	11,4
Kolombiya	-	-	-	-	13,0	14,2	13,6	13,3	13,1	-
Çek Cumhuriyeti	14,0	16,0	17,9	18,0	19,6	19,3	18,9	18,5	18,8	19,2
Danimarka	21,9	25,5	23,8	25,2	29,6	29,9	29,3	29,2	28,7	28,3
Estonya	-	-	13,9	12,8	18,0	17,2	17,5	17,2	17,5	17,7
Finlandiya	23,3	28,8	22,6	23,9	27,4	30,5	30,4	29,6	29,3	29,1
Fransa	24,4	28,5	27,7	28,8	31,1	31,8	31,8	31,5	31,1	31,0
Almanya	21,4	25,2	25,5	26,4	26,0	25,0	25,3	25,4	25,3	25,9
Yunanistan	15,7	16,6	17,8	19,5	24,8	25,4	25,6	24,7	24,1	24,0
Macaristan	-	-	20,1	21,9	23,0	20,4	20,3	19,7	18,8	18,1
İzlanda	13,3	14,7	14,5	15,8	16,4	15,1	15,0	16,0	16,4	17,4
İrlanda	16,8	17,5	12,8	15,4	23,8	14,9	15,1	14,2	13,6	13,4
İsrail	-	16,3	16,2	15,4	15,5	15,4	15,4	16,2	16,3	16,3
İtalya	20,6	21,1	22,6	24,1	27,0	28,3	27,9	27,6	27,8	28,2
Japonya	10,9	13,2	15,4	17,1	21,2	22,2	22,3	22,3	-	-
Kore	2,6	3,0	4,4	5,9	7,9	9,6	9,9	10,1	10,8	12,2
Letonya	-	0,0	15,4	12,3	19,5	15,8	16,1	15,9	15,8	16,4
Litvanya	-	-	15,4	13,7	19,5	15,9	15,6	15,3	16,2	16,7
Lüksemburg	18,3	19,9	18,7	22,8	23,1	21,6	21,0	21,5	21,5	21,6
Meksika	3,1	3,7	4,4	6,1	7,4	7,7	7,5	7,5	7,2	7,5
Hollanda	23,7	22,1	19,0	19,9	17,5	17,6	17,5	16,6	16,2	16,1
Yeni Zelanda	20,4	17,8	18,4	18,0	20,6	19,4	19,0	18,6	19,4	-
Norveç	21,6	22,5	20,4	20,7	22,1	24,8	26,0	25,2	24,4	25,3
Polonya	14,2	21,8	20,2	20,9	20,7	20,2	21,2	20,8	20,6	21,3
Portekiz	12,2	16,0	18,5	22,3	24,5	24,0	23,4	22,7	22,5	22,6
Slovakya	-	18,2	17,5	15,3	17,4	17,2	17,6	17,5	17,2	17,7
Slovenya	-	5,7	22,1	21,5	23,4	22,7	22,3	21,5	21,0	21,1
İspanya	19,1	20,6	19,5	20,5	24,9	24,7	24,2	23,9	24,2	24,7
İsveç	26,9	30,2	26,5	27,1	25,9	26,2	26,6	26,0	25,8	25,5
İsviçre	13,0	14,8	14,5	16,1	15,7	16,6	16,8	17,0	16,7	-
Türkiye	3,8	3,4	7,5	10,1	12,3	11,6	12,6	12,1	12,2	12,0
Birleşik Krallık	14,9	16,6	16,9	19,3	23,3	21,5	20,8	20,5	20,3	20,6
Amerika Birleşik Devletleri	13,2	14,9	14,1	15,5	19,1	18,5	18,6	18,4	18,2	18,7
OECD Ortalaması	16,5	18,2	17,5	18,3	20,6	20,2	20,2	19,9	19,8	20,0
Kosta Rika	-	-	-	-	-	12,5	12,2	11,9	12,2	-

Kaynak: OECD (2021)

Türkiye’de ve OECD ülkelerinin önemli bir kısmında kamu sosyal harcamaları artış eğilimindedir. Sosyal harcamaların neden artış eğiliminde olduğu sorusu literatürde üç farklı görüş ile cevaplanmaktadır. Birinci yaklaşım sosyal harcamaların artışını “iyi devlet” anlayışı çerçevesinde açıklamaktadır. Buna göre devletin üstlendiği iyi rol sosyal harcamaların artışına neden olmaktadır. Kamu kesimi bireyleri toplumsal risklerden korumak amacıyla sosyal harcama seviyesini yükseltmektedir. Kamu Tercihi Teorisi eksenindeki ikinci yaklaşım, sosyal harcamaların artışını bürokratların ve yararlanıcıların rant arama faaliyetinden kaynaklandığını savunmaktadır. Bu yaklaşıma göre bürokratlar nüfusun geniş kesimlerinden gelen talepleri karşılayan programlara harcama yapmaya devam ederken, aynı zamanda sayısal olarak küçük ancak siyasi açıdan güçlü grupların faydalarını da koruyabilmektedir. Benzer şekilde sosyal harcamalardan yararlananlar da ihtiyaçları olmamasına karşın bu harcamalara talep gösterebilirler (Avelino vd. 2005). Üçüncü yaklaşım ise sosyal harcamaları çeşitli sosyal risklere karşı talep edilen bir sigorta olarak ele almaktadır. Bu yaklaşıma göre var olan sosyal sorunlara karşı halk tarafından gelen siyasi talep sonucu sosyal harcamalarda artış görülmektedir (Overbye, 1995:313-314).

Sosyal harcamalar sosyal sorunların çözümü ve toplumsal refahın artırılması amacıyla önemli bir araç olarak kamu kesimi tarafından kullanılmaktadır. Sosyal harcamaların amaçları arasında güçlü bir bağ söz konusudur. Asgari yaşam standartının sağlanması için öncelikle toplumsal sorunların en aza indirilmesi gerekmektedir. Çatışmanın, karmaşanın ve şiddetin hâkim olduğu bir coğrafyada asgari yaşam standardı sağlanamayacaktır. Bu açıdan toplumsal sorunların çözülmesinin daha elzem olduğu söylenebilir. Önemli bir toplumsal sorun olan suç olgusu ile sosyal harcamalar arasında ilişki de bu açıdan oldukça önemlidir. Sosyal harcamaların toplum refahına olan olumlu etkileri sayesinde suç olgusunun toplum refahını tehdit düzeyi azaltılabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

NEGATİF BİR DIŞSALLIK OLARAK SUÇ

2.1. DIŞSALLIKLAR

Bireylerin, hanehalklarının ve firmaların kararları genellikle bu kararlara doğrudan dâhil olmayan kişileri de etkilemektedir. Bir ekonomik birimin faaliyetleri sonucu diğer bir ekonomik birimin etkilenmesi dışsallık kavramıyla ifade edilmektedir. Dışsallıklar, herhangi bir eylem sonucu, eylemin amacından bağımsız olarak bir başkasının yaşadığı olumlu-olumsuz refah değişimidir (Helbling, 2010:48).

Buchanan ve Stubblebine (2000:145) dışsallık kavramını açıklarken yan yana müstakil konutlara sahip olan A ve B kişilerini ele almışlardır. İki kişinin de mahremiyete önem verdiği varsayımı altında, B'nin mahremiyet arzusunun oldukça fazla olduğu, A'nın ise dağ manzarasından vazgeçmek istemediği durumda, B kişisi ortak sınır çizgisi boyunca tüm maliyetleri üstlenerek bir çit inşa etmeye karar verirse, belirli bir yüksekliğe kadar yapılacak çit A'nın da faydasına olacaktır. Buna karşın çit yükseldikçe, A'nın dağ manzarası giderek yok olacak, B'nin faydasına olan daha yüksek seviyelerdeki çit, A'nın faydasını azaltacaktır. Son olarak, A'nın dağ manzarası tamamen engellendiğinde, A çitin yüksekliğindeki değişikliklere tamamen kayıtsız kalacaktır. B'nin belirli bir yüksekliğe kadar yapacağı çit, olumlu etkiye neden olarak A'nın da faydasını artıracaktır. Bu durum pozitif dışsallık olarak ifade edilir. Fakat dağ manzarasını kapatacak düzeydeki bir çit olumsuz etkiye neden olacak, A'nın faydasının düşmesine, hatta sıfırlanmasına neden olacaktır. Bu ise negatif dışsallık olarak ifade edilmektedir.

Negatif dışsallıklar kamu kesiminin varlık sebeplerindedir. İnsan ilişkilerinden doğan olumsuzlukların çözümü için bir düzenleyiciye ihtiyaç duyulmaktadır. Böyle bir kurumun yokluğu durumunda yayılan olumsuz dışsallıkların önlenmesi piyasa içerisinde çoğu zaman mümkün olmamaktadır. Kamu kesimi müdahalesinin temel nedeni piyasanın bu yetersizliğinde yatmaktadır. Bir düzenleyicinin olmadığı durumda ekonomik veya sosyal olarak arzu edilen sonuçlara ulaşamamaktadır (Wolf, 1979:107). Kamu politikaları, dışsallıkların topluma yaydığı zararları ortadan kaldırmak için bir araç olarak kullanılmaktadır. Çeşitli yöntemler yoluyla negatif dışsallıkların ortadan kaldırılması "içselleştirme" kavramıyla ifade edilmektedir (Boudreaux ve Meiners, 2019:2).

Negatif dışsallıkların varlığı durumunda iktisadi birimlerin eylemlerinin özel maliyetlerinin yanında neden oldukları bazı dışsal maliyetler söz konusudur. Böyle bir durumda piyasada oluşacak fiyatlar topluma yayılan maliyetin tamamını karşılamayacaktır. Özel maliyetlere göre yapılan fiyatlandırmalar dışsal maliyetleri içermeyecektir. Bu husus aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Kirmanoğlu, 2017:162):

$$\text{Marjinal Özel Maliyetler} + \text{Marjinal Dışsal Maliyetler} = \text{Marjinal Toplumsal Maliyetler}$$

İktisadi birimler kararlarını özel maliyetlerine göre belirlediklerinden ötürü oluşabilecek dışsal maliyetler çoğunlukla göz ardı edilmektedir. Bu durum toplumsal olarak “en iyinin” sağlanmasını engellemektedir.

Suç da neden olduğu bireysel ve toplumsal olumsuzlar nedeniyle negatif dışsallıklara neden olmaktadır. Suça maruz kalan birey ve yakınları üzerinde psikolojik, fizyolojik ve maddi bazı olumsuzlar söz konusu olmaktadır (Shapland ve Hall, 2007:178-179). Suç, neden olduğu bireysel olumsuzların yanında toplumsal yapı üzerinde de oldukça zararlı etkileri olan bir sorundur. Suçun hâkim olduğu bir coğrafyada daha düşük yaşam kalitesi ve refah düzeyi ile karşılaşmaktadır. Suç sonucu beşerî sermaye erozyonu gerçekleşmekte, hapisane nüfusunun üretime katılamaması sonucu ekonomik potansiyel tam anlamıyla kullanılamamakta, turizm ve yabancı sermaye hareketliliği gibi alanlarda olumsuz etkiler görülmekte ve toplumsal güvensizlik ortaya çıkmaktadır (World Bank ve United Nations Office on Drugs and Crime, 2007:41-44).

Suç olgusu dışsallık kavramıyla ilk kez Becker (1968) tarafından açıklanmıştır. Becker’e göre suçlular rasyoneldir. Yasayı ihlal etmenin faydası, ihlal sonrası olası maliyetlerin üstünde ise suç davranışı ortaya çıkmaktadır. Yakalanma ve mahkûm olma maliyetleri suçlular için olası maddi veya duygusal kazançtan daha yüksek olursa, tüm suçları ortadan kaldıracak kadar yüksek cezalar belirlenerek sosyal kayıp en aza indirilebilir. İktisadi birimlerin suç teşkil edecek eylemleri için cezaların (maliyetlerin) yeterince yüksek tutulması gerekmektedir (Becker, 1968:191). Suçlar, analitik olarak negatif dışsallıklara neden olan diğer herhangi bir faaliyetten çok farklı değildir ve suçlar para cezası ile cezalandırıldığında analitik farklılıklar neredeyse tamamen ortadan kalkmaktadır (Becker, 1968:201). Negatif dışsallıklara Pigouvyen çözümün dışsallık yaratan faaliyete ücret veya vergi getirmek olduğunu hatırlatan

Becker, para cezaları ile diğer cezalandırmaların suç konusunda buna benzer bir ücret sistemi oluşturduğunu öne sürmektedir (Skogh, 1973:305).

Suç eylemi sonrasında suç işleyen kişi para cezası, mahkûm olma, sosyal dışlanma vb. bazı özel maliyetlerle karşılaşmaktadır. Buna karşın suç esas olarak suç maruz kalan bireyler ve toplum üzerinde dışsal bir maliyet oluşturmaktadır. Suçun özel ve dışsal maliyetleri toplum açısından oldukça zararlı etkiler yaratmaktadır. Tüm bu açıklamaların özeti niteliğinde negatif bir dışsallık olan suç aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

$$\text{Suçlunun Katlandığı Özel Maliyetler} + \text{Suça Maruz Kalan Bireyin ve Toplumun Katlandığı Dışsal Maliyetler} = \text{Toplam Toplumsal Maliyetler}$$

Suç neden olduğu olumsuzluklar nedeniyle önemli bir negatif dışsallıktır. Kamu politikaları, dışsallıkların topluma yaydığı zararları ortadan kaldırmak için araç olarak kullanıldığından, suçla mücadelede kamu kesimine önemli bir rol düşmektedir.

2.2. SUÇ: TANIM, KAPSAM VE ETKİLER

İnsanların bir arada yaşamaları sosyal normlara uygun davranmalarına bağlıdır. Sosyal norm, bir topluluk içerisinde nasıl davranılacağını belirleyen kural ve ilkelerdir. Sosyal norm olarak kabul edilebilecek pek çok ahlaki kaynak olsa da en önemlileri örf, adet, gelenek, görenek, dini yasaklar ve hukuk kurallarıdır. Toplumun tamamı veya bir bölümü için kabul edilen normlar sayesinde sosyal düzen sağlamakta, bu sayede içtimai devamlılık sürmektedir. Toplumdaki bireylerin tamamının bu kurallara tam anlamıyla uymasını beklemek zordur. Sosyal normların dışında yapılan eylemler “sapma” kavramıyla ifade edilir. Sapma kavramı oldukça muğlak ve devingendir. On yıl önceki sosyal normlar ile bugünküler arasında büyük farklar gözlenebilir. Sapma, mekana karşı da değişkendir. Harhangi bir köyde kabul gören gelenekler on kilometre uzaktaki bir köyde reddedilebilir (Dönmezer, 1981:1-2).

Suç bir sapma olarak zamana ve mekâna göre değişkenlik göstermektedir. Christie (2004: 3)’ye göre “suç diye bir şey yoktur, yalnızca eylemler vardır. Eylemler ise genellikle çeşitli sosyal çerçeveler içinde farklı şekilde anlamlandırılır. Davranışlara verilen anlamlar bizim zihinlerimizdedir.” Bu yaklaşımın işaret ettiği nokta kriminolojinin en önemli sorunsallarından birini oluşturmaktadır. Suç nedir?

Hangi eylemler suç olarak kabul edilir? Ceza kanunu şu an feshedilse, öncesinde suç teşkil eden bir davranış kanun kaldırıldıktan sonra da suç olarak kabul edilebilir mi? (Jeffery, 1956:658) Bu soruları cevaplamak görüldüğünden daha zordur çünkü suç sosyokültürel ön kabullere göre şekillenir. Toplumun normlarına uymayan her davranış suç teşkil etmemektedir. Aynı şekilde suç kabul edilen bir eylem toplum tarafından normal olarak karşılanabilir.

İlk insan toplulukları kadar eski bir olgu olmasına karşın yapılan tanımlamalar kültürel, siyasal ve tarihsel faktörlerden etkilenmektedir. Konu hakkındaki görüşler geniş bir spektruma yayılsa da suç hakkında genel kabul gören bazı hususlardan bahsedilebilir.

İlk olarak suç insana ve sosyal yaşama mahsus bir kavramdır. Bir hayvanın eylemlerinden herhangi biri suç olarak kabul edilemediği gibi tek bir insanın yaşadığı dünyada da suçtan bahsedilemez. Suçun gerçekleşmesi için en az iki insan gereklidir. Suç sosyal çevre içerisinde gerçekleşmektedir (Burkay, 2008:2). İkinci olarak suç eyleminde etkilenen kişilerin veya nesnelere ötesine geçen bir kamu zararı söz konusudur. Her suç toplumsal düzen için bir tehdittir, yalnızca mefulü etkilemez (Lamond, 2007:614). Son olarak suç kabul edilen eylem kesinlik ifade etmelidir. Hangi davranışın suç olarak kabul edileceğinin net olması gerekmektedir. Bu anlamda toplumsal normlara uymayan tüm davranışlar suç olarak kabul edilmemektedir. Belirliliğin olmadığı durumda ise hemen hemen her sapma bir suç olarak ele alınmaktadır (Lanier ve Henry, 2001:1).

Suç tanımlamalarında dört yaklaşım öne çıkmaktadır (Morrison, 2013: 12-18):

- **Sosyal Düzensizlik Olarak Suç:** Bu yaklaşım suçu daha çok toplumsal yapıdaki örf, adet, gelenek ve görenekle ilişkilendirmektedir. Sosyal etkileşimin sorunlu tarafını ifade etmektedir. Suç hem sembolik hem de pratik bir gerçekliğe sahiptir. Sosyal hayatın devamlılığını tehdit eden, grup içerisinde olumsuz karşılanan davranışlar bütünüdür. Bu yaklaşım esasen ilk insan topluluklarındaki suç anlayışını açıklamaktadır.
- **Dini Otoritenin Ürünü Olarak Suç:** Dinlerin büyük bir kısmı sözlü veya yazılı şekilde uyulması gereken çeşitli kurallar belirlemiştir. Bu kurallar yoluyla bireylerin erdemli yaşamaları amaçlanmaktadır. Bireysel düzeydeki bu amaç toplumsal düzeni de sağlayacaktır. Uyulması gereken kurallara itibar

edilmemesi durumunda suç ortaya çıkar. Bu yaklaşımda suç ile günah kavramları oldukça yakın anlamlarda kullanılmaktadır.

- **Ulus Devlet Yasallığının Yansıması Olarak Suç:** Onyedinci yüzyılda ulus devletlerin ortaya çıkışıyla seküler suç görüşü ortaya çıkmıştır. Suç, otorite tarafından oluşturulan hukuk sistemi içerisinde tanımlanan bazı fiiller olarak kabul edilmiştir. Suç, ulus devletin sınırları içerisinde anayasal olarak geçerli usullere uygun olarak cezai yaptırıma yol açan eylem veya ihmaldir. Dolayısıyla bir ulus devlet esrar içilmesini yasaklarken, diğer ulus devletin belirlenmiş alanlarda buna izin verdiği görülebilir.
- **Uluslararası Suç Yaklaşımı:** Günümüzde ulus devletin ötesinde uluslararası mahkemeler, kuruluşlar ve yasalar yoluyla küresel bir suç anlayışı ön plana çıkmaya başlamıştır. Suç tanımıyla ilgili ulus devletlerin yaklaşımlarından kaynaklanan bazı farklar teorik anlamda giderilmeye çalışılmaktadır. Fakat bu yaklaşım henüz yeteri kadar kabul görmemektedir. Sosyokültürel farklar küresel bir suç anlayışını engellemektedir.

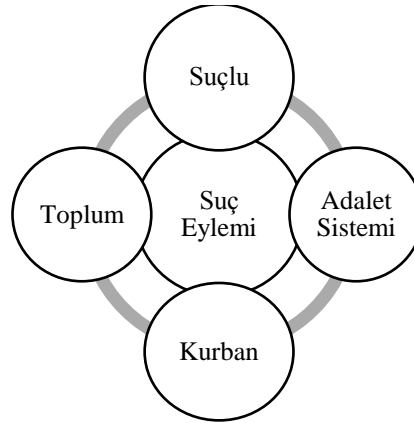
Hâlihazırda hâkim görüş suçun ulus devletin yasallığının bir yansıması olduğu yönündedir. Belirtildiği üzere suç kesinlik ifade etmelidir. Örf, adet, gelenek, görenek ve dini yasaklara dayalı ahlaki kavramlarla yapılacak bir tanımın bazı sakıncaları vardır. Bu tür tanımlamalarda belirlilik ve açıklık yoktur. Ahlakla ilgili görüşler çok çeşitli ve değişkendir. Bir topluluğun tamamının ahlaki yargılarda hemfikir olması mümkün değildir. Suç toplumsal kabullerin veya dini inanışların dışındaki davranışlar olarak açıklanamamaktadır. Bu sebepten günümüzde suç tanımlamaları daha çok hukuk düzleminde yapılmaktadır.

Suç ceza kanununun yasakladığı davranışlardır. Suçun cezai yargılamalar tarafından takip edilebilen ve bilinen sonuç türlerinden birine (ceza vb.) sahip olması beklenir (Williams, 1955:107). Suçun en temel tanımı, “yanlış veya zararlı olduğu konusunda yasal mutabakata sahip olunan, kanun veya mevzuatla düzenlenmiş ve ihlali durumunda devlet tarafından yaptırımlar öngörülen eylemler” olarak yapılabilir (Brazil ve Whittingham, 2019:2).

Bir eylemin suç olarak kabul edilebilmesi için belirli unsurları barındırması gerekir. Bunlar; kanunilik, hukuka aykırılık, maddi ve manevi unsurlar olarak sıralanabilir (Alacakaptan, 1975:8-10):

- **Kanuni Unsur:** Bir fiilin suç sayılabilmesi için kanunda açıkça belirtilmesi gerekmektedir. Eğer eylem ile yasadaki hüküm arasında uygunluk sağlanamazsa suçun varlığından söz edilememektedir.
- **Hukuka Aykırılık Unsuru:** Yasalarda suç olarak kabul edilen bir eylemin, yine yasalarda yer alan başka bir hüküm tarafından meşru sayılmaması gerekmektedir.
- **Maddi Unsur:** Bir suçun varlığından söz edilebilmesi için dış dünyada bir değişikliğin gerçekleşmesi gerekir. Failin fiili sonucu bir sonuç ortaya çıkmalıdır.
- **Manevi Unsur:** Suç olarak kabul edilen fiilin kişi tarafından isteyerek yapılması gerekir. Eylem iradî olmalıdır. Bu unsurun bazı istisnaları vardır. Anlama ve isteme yeteneğinden mahrum olunması ve fiilin öngörülemeyen bir şekilde ortaya çıkması durumunda farklı uygulamalar söz konusudur.

Yapılan tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere suç hukuki bir ön kabuldür. Adalet sistemi içerisinde hangi suçun hangi cezai müeyyide ile sonuçlanacağını belirlenmesi gerekir. Bu durum aynı zamanda kanunilik ilkesinin de gerekliliklerindedir. Tanımlanan şekilde davranan bireyler veya tüzel kişiler suçlu olarak kabul edilir. Suç ve ilişkili olduğu kavramlar Şekil 1’de yer almaktadır.

Şekil 1. Suç ve İlişkili Olduğu Kavramlar

Kaynak: Schmallerger (2017)

Bir davranışın suç olarak kabul edilmesi, o davranışın suç olarak tanımlanması ile mümkündür (İçli, 2007:24). Ülkelerin ceza hukuklarına göre suç türleri ve tanımları değişmektedir. Suç sınıflandırmalarının bir örneği Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Suçların Sınıflandırılması

Tür	Suç	Tanım
Şiddet Suçları	Birinci dereceden cinayet	Bir insanın başka bir insanı tasarlayarak öldürmesi
	İkinci dereceden cinayet	Kasıtlı olmasına rağmen kışkırtılma gibi hafifletici koşullar altında gerçekleştirilen öldürme eylemi
	Darp	Yaralama amacıyla bir başkasına yasadışı dokunma
	Saldırı	Başka birine karşı uygulanan yasadışı fiziksel veya psikolojik güç
	Tecavüz	Bir insanla rızası olmadan gerçekleştirilen cinsel ilişki
	Terör	Bir toplumda korku yaratmak ve böylece belirli bir siyasi hedefe ulaşmak için hesaplanmış şiddet kullanımı
	Soygun	Şiddet veya şiddet tehdidi içeren hırsızlık
Tahrir Suçları	Komplo	İki veya daha fazla kişi arasında yasadışı bir hedefe ulaşmak veya yasaklanmış araçları kullanarak yapılan anlaşma
	Azmettirme	Bir kişinin başka bir kişiyi suç teşkil eden bir davranışta bulunması için yönlendirmesi, emir vermesi
Mülkiyet Suçları	Kundaklama	Bir başkasına ait mülkün yakılması
	Soygun	Şiddet veya şiddet tehdidi içeren hırsızlık
	Hırsızlık	İzinsiz bir şekilde bir başkasının kişisel eşyasını ona sahip olmak amacıyla alıp götürmek
Kurumsal Suçlar	Siber suç	Bilgisayar teknolojilerinin dolandırıcılık, çocuk pornografisi, fikri mülkiyet ticareti, kimlik hırsızlığı veya mahremiyet ihlali gibi yasadışı amaçlar için kullanılması
	Organize suç	Yasadışı faaliyetlerde bulunmak amacıyla kurulmuş, merkezileşmiş grupların işledikleri suçlar
	Beyaz yakalı suçları	Meslekleri nedeniyle sahip oldukları sosyal, ekonomik veya teknolojik gücü kişisel veya kurumsal kazanç için kullanan kişiler tarafından yapılan yasa dışı eylemler
Kamu Düzenini Tehdit Eden Suçlar	Pornografi	Cinsel eylemi açıkça tasvir eden kitap, dergi veya filmleri sergilemek
	Madde bağımlılığı	Uyuşturucu madde kullanımı
	Fuhuş	Eş veya arkadaş olmayan biriyle, para veya diğer değerli eşyalar karşılığında yapılan cinsel faaliyet

Kaynak: Siegel (2011) ve Britannica (2021) kaynaklarından yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3'te yer alan suç türlerinin her biri farklı yönlerden bireysel ve toplumsal yaşamı etkilemektedir. Fakat tüm suçların ortak özelliği negatif dışsallıklara neden olmalarıdır. Suçlar bazen yalnızca maruz kalan kişi ve nesnelere üzerinde etkiliyken, bazen toplumsal hatta küresel düzeyde olumsuzluklar doğurmaktadırlar. Suçlu davranışının neden olduğu negatif etkiler bireysel ve sosyal olarak iki ana alanda incelenebilir. Meydana gelebilecek olan bireysel mağduriyetin bazıları şöyledir (Shapland ve Hall, 2007:178-179; Dinisman ve Moroz, 2017:4-11):

- Suçun kurbanı olmak öfkeyi ve dolayısıyla suçu tetikleyebilir. Mağdurlar için tipik olarak bu olasılık düşük olsa bile, suçun tekrar meydana gelmesini önleyebilmek için suç işlemeyi düşünebilirler.
- Bazı durumlarda kalıcı iş göremezlik de dahil olmak üzere, küçük veya şiddetli olabilen ve etkileri zaman içinde değişiklik gösteren fiziksel etkiler görülebilir. Araştırmalar, cinsel şiddet mağdurlarının akut ve kronik fiziksel sağlık sorunları yaşadıklarını göstermektedir.
- Doğrudan (çalınan mal, hasar vb.) veya dolaylı (iş kaybı, kazanç kaybı, harcanan zaman vb.) ekonomik kayıplar görülebilir. Bir kez suça maruz kalmak ek önleyici tedbirler alma eğilimini artırarak bazı maliyetlere neden olabilir. Kişinin ekonomik durumunun olumsuz etkilenmesi sonucu refah kaybı yaşanabilir. Bazı kurbanlar için maddi kayıp oldukça büyük olabilir. İflas, evsiz kalınması, ev veya iş yerlerinin satılması, emekliliğin ertelenmesi veya taşınma zorunluluğu doğabilir. Ayrıca erken yetişkinlikte şiddet içeren bir suçun kurbanı olmak, kişinin eğitim hayatı ve geliri üzerinde olumsuz etkiye neden olabilir (Macmillan, 2001).
- Korku, öfke ve depresyon gibi kısa süreli, uykusuzluk, kaygı bozukluğu ve travma sonrası stres bozukluğu gibi uzun süreli psikolojik sorunlar gözlemlenebilir. Sarsıcı bir olayın ardından ruh sağlığı sorunları geliştirme riskini artıran çeşitli etmenlerin varlığından bahsedilebilir. Bunlar arasında kadın olmak, bir azınlık grubu üyesi olmak, geçmişte travmaya maruz kalmak, ailede ruhsal hastalık öyküsü, çocukluk çağı travması, madde bağımlılığı, düşük sosyoekonomik statü ve evsizlik yer almaktadır.
- Suçun meydana geldiği durum veya bağlamdan kaçınmak için mağdurların yaşam tarzında değişiklikler gözlemlenebilir.

- Suçla karşı karşıya kalan kişilerde toplumsal yaşama olan güven azalabilir. Bu durumun aynı zamanda aile üyeleri, arkadaşlar ve meslektaşlar üzerinde de etkisi vardır. Akrabalar ve arkadaşlar mağdurun güvenliği konusunda endişelendikleri ve kendilerini daha savunmasız hissettiklerinden ötürü yaşanan olayla baş etmekte zorlanabilirler.

Suçta maruz kalan insanların deneyimledikleri olumsuzluklar sosyal sorunları da beraberinde getirmektedir. Toplumsal bir aykırılık olarak suç, bir arada yaşamak için gerekli olan güvene zarar vermektedir. Suçun sosyal yaşama olası etkileri şunlardır (World Bank ve United Nations Office on Drugs and Crime, 2007:41-44; Blanco ve Ruiz, 2013:284; Capriolo, Jaitman, ve Mello,2017: 61; Soares, 2015:117):

- Beşerî sermaye erozyonu gerçekleşebilir. Bireyler güvensizlik ortamından uzaklaşmak veya bu ortama uyum sağlamak gibi toplum için bazı olumsuz sonuçları olan eylemlere yönelebilir.
- Suç eylemlerinin normalleşmesi ve nesiller arası aktarımı sonucu sosyal yapıdaki düzensizlikte domino etkisi gözlemlenebilir.
- Suçun hâkim olduğu bir coğrafyada daha düşük yaşam kalitesi ve refah düzeyi ile karşılaşılabilir.
- Hapishane nüfusunun üretime katılmaması sonucu ekonomik potansiyel tam anlamıyla kullanılamayabilir.
- Güvenin önemli olduğu turizm ve yabancı sermaye hareketliliği gibi alanlarda olumsuz etkiler görülebilir.
- Siyasal sisteme ve kurumlara güven, sosyal sermayenin ekonomik büyüme ve kalkınmanın temel belirleyicisi olduğu gelişmekte olan ülkelerde oldukça önemlidir. Suç bu güven üzerinde olumsuz etkiye neden olabilir.
- Suçun önlenmesi ve cezalandırılmasıyla alakalı yüksek maliyetlerle karşılaşılabilir. Kamusal kaynakların daha verimli kullanılabilcekken bu alana aktarılması birçok sosyal ihtiyacın karşılanmasını engelleyebilir.
- Yaşam süresinin kısalması, yaygın güvensizlik hissi ve suçtan kaçınmak için davranış değişiklikleri gibi yaşam kalitesi üzerinde doğrudan sonuçlar görülebilir.
- Suçun ve toplumsal güvensizliğin üretkenlik üzerindeki olumsuz etkisi ekonomik büyümeyi negatif yönde etkileyebilir.

Suç çözüme kavuşturulamamış bir sosyal sorundur. Bireysel ve toplumsal birçok zarara neden olan suçun asgari düzeyde tutulabilmesi için öncelikle sorun tespiti yapılmalıdır. Bu anlamda suça kaynaklık eden nedenlerin analiz edilmesi gerekmektedir.

2.3. SUÇUN NEDENLERİ AÇIKLAYAN TEORİLER

İnsanlar neden suç işler? Sosyal sorunlara neden olan suçu oluşturan koşullar nelerdir? Bu sorular üzerinde ilk insan topluluklarından beri düşünülmektedir. Suçun önlenmesi için suçlu davranışının kökenlerine inmek gerekmektedir. Kriminolojinin müstakil bir alana evrildiği son iki yüz yılda gerçekleşen sosyal değişimler suçun nedenleri üzerindeki teorilerinin artışına neden olmuştur. Özellikle Sanayi Devrimi sonrasında toplumsal yapıda gözlemlenen devinim suç yaklaşımlarını çeşitlendirmiştir (Dolu, 2011:34-35).

2.3.1. Klasik Teori

18. yüzyılda Beccaria ve Bentham'ın faydacı yaklaşımlarının etkisiyle klasik yaklaşım ortaya çıkmıştır. Gelişiminde John Locke ve Jean Jacques Rousseau'nun doğal hakların korunmaması durumunda devletin cezalandırma yetkisini elinde bulundurması gerektiği görüşü etkilidir. Teori, insanların çıkarları doğrultusunda acıdan uzaklaşarak hazzı yöneleceği yönündeki faydacı felsefeye dayanmaktadır. İnsanlar suçtan uzak kalmak veya suç işlemek konusunda özgür iradeye sahiptir. Beccaria (1764:11)'ya göre *“bireylerin toplumun eski kaosuna¹¹ sürüklenmesini önlemek için bazı yaptırımlar gereklidir. Bu yaptırımlar, yasaları ihlal edenlere karşı tesis edilen cezalardır.”* Bu yaklaşıma göre insanların faydacı olmalarından ötürü suçun engellenmesi adına onlara acı verecek bir cezalandırma yöntemi kullanılmalıdır. Suç potansiyeli ceza korkusu ile kontrol altında tutulmalıdır. Suç eylemine karşı ne kadar kesin ve hızlı tepki verilirse çözüm o kadar çabuk sağlanabilir. Fakat verilen bu tepki suçla doğru orantılı olmalıdır.

Bentham'a göre cezanın kendisi zararlıdır, varlığı ancak daha büyük bir zararı engellemeyi vaat ederse meşrudur. Cezalandırmanın dört ana amacı vardır. Bunlar; (i) suç eylemlerini önlemek, (ii) suçluyu suçtan uzak tutmak, (iii) suçu önleme maliyetlerini düşük tutmak ve (iv) suçlunun gereğinden fazla güç kullanımı

¹¹ Beccaria'nın “eski kaos” ile işaret ettiği nokta sosyal sözleşme geleneğindeki doğa durumu tasviridir.

engellemektir. Klasik teorinin caydırıcılık anlayışı günümüz kamu politikalarını da etkilemiştir. Hapishaneler ve polis gücü yoluyla suça karşı caydırıcı politikalar yürütülmesi fikrinin temelleri klasik teori ile atılmıştır (Siegel, 1983: 92-95).

2.3.2. Neo-klasik Teori

Suç teşkil eden eylemlere ilişkin sebepleri açıklayan bir başka yaklaşım Neo-klasik teoridir. Temelleri ondokuzuncu yüzyılda atılmıştır. Neo-klasik teori temel anlamda klasik teori ile benzer yaklaşımlara sahiptir. Suça ve suçluya yaklaşım açısından klasik teoriyle fikir birliği olsa da cezalandırma konusunda farklı yaklaşım sergilemişlerdir (O'Brien ve Yar, 2008:21-22). Daha geniş bakış açısına sahip neo-klasik anlayışa göre, klasik teoride olduğu gibi suç, çeşitli caydırıcı yöntemlerle engellenmelidir. Fakat klasik teorinin aksine, ceza suça değil suçluya verilmelidir. Suçluya verilecek olan ceza belirlenirken bazı özel koşullar da dikkate alınmalıdır (İçli, 2007:66). Neo-klasikler, onsekiz yaşından küçükler, düşük zekalılar ve akıl sağlığı yerinde olmayanlar gibi belirli suçlu kategorilerinin, suç eylemlerinin benzerliğine bakılmaksızın cezalandırmada hafif muamele görmeleri gerektiğini savunmuşlardır. Bu kişilerin doğru ile yanlış arasındaki farkı takdir edemediklerini iddia etmektedirler (Nirmala, 2009:25).

2.3.3. Pozitivist Teoriler

Klasik ve neo-klasik kriminoloji ceza adaleti ve suç kontrol stratejilerinde güçlü bir etki yaratmaya devam ederken alternatif bir perspektiften eleştiriye maruz kalmıştır. Pozitivizm ondokuzuncu yüzyılda dünyanın nasıl çalıştığını anlamak ve bilimsel yöntem kullanarak sosyal sorunların üstesinden gelmek için rasyonel bir yol sunma amacıyla ortaya çıkmıştır (Brazil ve Whittingham, 2019:4). Yaklaşımın gelişmesinde modern kriminolojinin kurucularından sayılan Cesare Lombroso'nun (1835-1909) etkisi büyüktür. Lombroso pek çok suçlunun kendine özgü bir fiziğe sahip olduğunu savunmuştur. Alçak alın, çıkıntılı çene, elmacık kemikleri ve kulaklar, aşırı tüylülük ve alışılmadık derecede uzun kollar bunlardan bazılarıdır. Lombroso'nun yaklaşımı bilimsel açıdan olmasa da suça dair farklı etmenlerin öneminin vurgulanması açısından değerlidir. Daha sonra Enrico Ferri (1856-1929) benzer bir yaklaşımla suçun nedenlerini antropolojik, fiziksel ve sosyal olarak üç ana başlık altında sunmuştur. Tüm bu gelişmeler suç davranışını etkileyen değişkenlerle alakalı çalışmaların artmasına neden olmuştur (Carrabine vd. 2009:58-59).

Pozitivistler, bireylerin suç işleme konusunda özgür seçim yapabilecekleri fikrine karşı çıkmış ve bunun yerine bir dizi dışsal (sosyal, iktisadi) veya içsel (biyolojik, psikolojik) etmenin etkili olduğunu öne sürmüşlerdir. Klasik teorinin birey temelli yaklaşımına karşı çıkmışlardır. Sosyal etkileşimin ve ilişkilerin insanların suç anlayışlarını etkilediğini ileri sürmüşlerdir. Kültürel kriminologlar, suç davranışının kişisel hesaplamaların sonucu olduğu fikrine karşı çıkmış ve diğer güçlerin suç şekillendirdiğini iddia etmişlerdir (O'Brien ve Yar, 2008:22). Pozitivist etkiyle psikolojik ve biyolojik etkenler dikkate alınmaya başlanmıştır. Biyolojik yaklaşıma göre suç genetik bir problemdir. Temel belirleyicileri biyolojik temellidir. Psikolojik yaklaşıma göre ise suça neden olan asıl etkenler anormal kişilik, psikolojik özellikler ve anti-sosyal davranışlardır. Akıl hastalığı, kişilik bozuklukları ve suç arasında bir bağlantı vardır (Siegel, 1983:124).

2.3.4. Sosyolojik Teoriler

Suç eylemlerinin nedenlerini açıklayan önceki görüşlerde temellendirmeler birey ve kişilik özellikleri üzerinden yapılmıştır. Sosyal çevrenin etkisi ise daha sonraki dönemlerde dikkate alınmaya başlanmıştır. Suç olgusunu toplum üzerinden izah etmeye çalışan teoriler on dokuzuncu yüzyılın sonlarında ortaya çıkmaya başlamıştır. Teorinin bu yüzyılda ortaya çıkması tesadüf değildir. Sosyoloji bilimindeki gelişmelerin yanında sanayileşme, iktisadi yapıdaki değişim ve şehirleşme gibi etkenler teorinin gelişiminde önemli rol oynamıştır. Sosyolojik teoriler; sosyal değerler, sosyal normlar ve sosyal yapılar üzerinden bir suç analizi yapmaktadır (Dönmezer, 1981:438-439). Bireysel özellikler yoluyla yapılan analizler sert bir şekilde eleştirilmiştir. Bu teorilere göre bireyin davranışları sosyal çevrede şekillenir (İçli, 2007:90). Örneğin gerilim teorisinde ekonomik-sosyal yapının insanları suça itebileceği savunulmaktadır. Bazı amaçlara ulaşmak için meşru araçlara erişim eksikliğinin çeşitli suçlara yol açabileceği görüşü ön plandadır.

Suçun temellerini toplumda arayan pek çok teori üretilmiştir. Bu teorilerin özeti mahiyetinde altı ana yaklaşım ile sosyolojik teoriler açıklanabilir (Carrabine vd. 2009:69-70):

- I.** Suç tüm toplumlarda normaldir. Belirli işlevlere hizmet eder ve hatta bir toplumu düzenli tutmaya yardımcı olabilir. Bu nedenle kolayca ortadan kaldırılamamaktadır.

- II. Suç, genellikle güçlülerin suçlarının zayıfların suçlarından çok daha az fark edildiği sınıf temelli bir doğaya sahiptir.
- III. Suç, toplumdaki gerginliklerle ilişkilidir. Çoğunlukla, toplumun işleyişinde anomali vardır ve bu suça kaynaklık eder.
- IV. Suç şehir yaşamıyla bağlantılıdır. Modern şehirler, kendi değerleri, dilleri ve normalleri ile suç eylemine daha yatkındır.
- V. Suç konusunda kültürel aktarım süreci vardır. Suç toplumsal geçmişe göre şekillenir.
- VI. Suç, yasalara uyma davranışına önem veren gruplara bağlılık eksikliğinden kaynaklanır. Modernleşmeyle beraber sosyal kontrol mekanizmalarındaki bozulmalar suç düzeyi üzerinde etkilidir.

2.3.5. Marksist Teori

1960 sonrasında gelişen ve liberal ekonomik anlayışın bir antitezi olan Marksizm etrafında şekillenen bir suç teorisidir. Yaklaşım, ekonomik sistemin insan hayatının tüm yönlerini kontrol ettiğini ve insan yaşamlarının üretim araçları etrafında döndüğünü savunmaktadır. İşçi sınıfının sömürülmesi sınıf çatışmasına ve zaman içerisinde kapitalist sistemin sona ermesine yol açacaktır. Sosyal sınıflar arasındaki eşitsizlik, varsılların lehine, yoksulların aleyhine sonuçlanır. Suçun temel nedeni sınıf çatışmasıdır. Suçu üreten güç kontrol ve maddi refah mücadelesidir (Siegel, 2011: 12).

2.3.6. Eleştirel Teoriler

Eleştirel suç teorileri, toplumdaki güç dengeleri ve bu gücün belirli kesimlerin ayrıcalık kazandırmak için kurumsallaştırılması ile ilgilenmektedir. Örneğin feminist teori, hukukun ve ceza sisteminin, kadınların baskıya maruz kalması için yapılandırıldığını savunmaktadır. Bu nedenle, birçok eleştirel kriminolog, farklı vatandaş gruplarına nasıl muamele edildiğini açıklayan temel güç dinamiklerini ortaya çıkarmak ve bunlara çözümler bulmakla ilgilenmektedir. Eleştirel kriminologlarla ilgili yapısal ve post-modern olmak üzere iki ayrım yapılabilir. Yapısalcılar, sosyal grupların marjinalleşmesini suçun nedeni olarak görürken, post-modern yaklaşımlar suçun nedeni olarak baskın söylemlerin veya popüler inançların etkili olduğunu savunmaktadır (Brazil ve Whittingham, 2019: 5-6).

2.3.7. Çok Faktörlü Teoriler

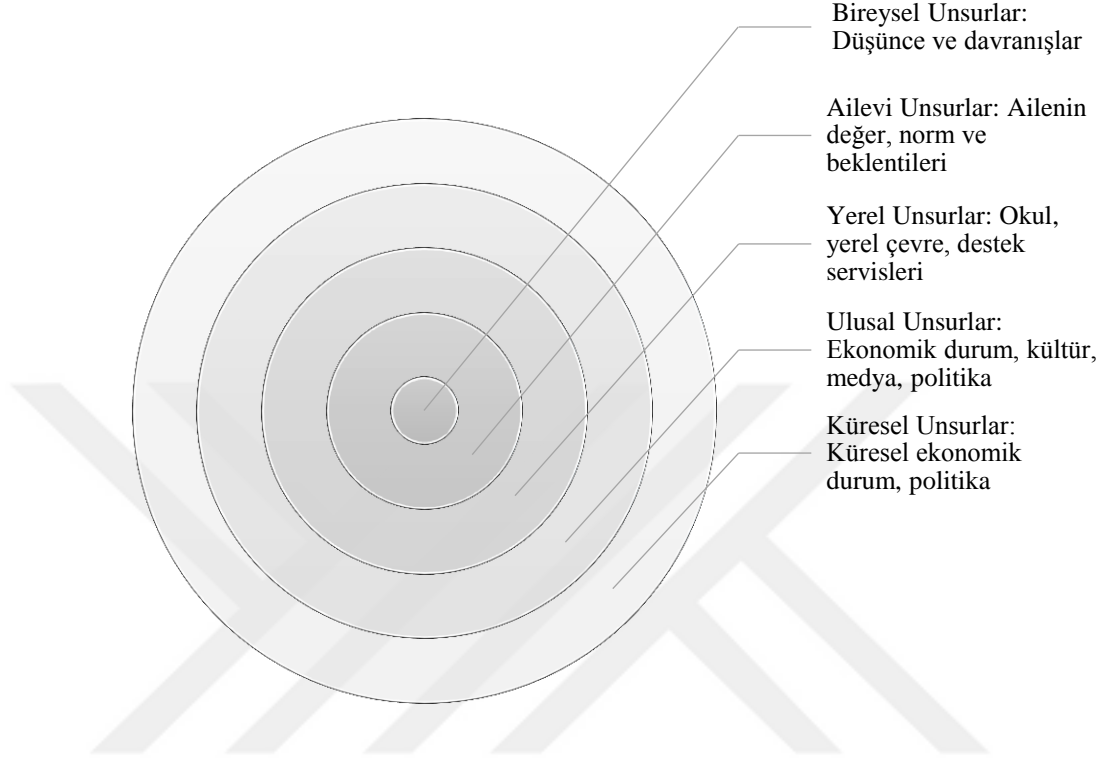
Suçu açıklayan yaklaşımlardan pek çoğu suçun ortaya çıkmasında rolü olan tek veya birbirine benzeyen birkaç sebep sunmuştur. Bu teoriler, kişilik ve zekâ gibi kişisel unsurları, gelir ve komşuluk gibi yerel unsurları, evlilik ve askerlik gibi sosyalleşme unsurlarını, bilgi işleme ve dikkat gibi bilişsel unsurları ve suç fırsatı gibi durumsal unsurları açıklamaya çalışır. Çok faktörlü teorilere göre suç, tek bir sebeple açıklanması mümkün olmayan karmaşık bir süreçtir. Bu anlamda, sosyal, kişisel, durumsal ve gelişimsel unsurlar karmaşık insan davranışlarının incelemesine dahil edilmelidir (Siegel, 2011: 232).

2.3.8. İktisadi Teoriler

Suçun iktisadi analizi 1968'de Nobel Ödüllü Gary Becker'in "Crime and Punishment: an Economic Approach" isimli makalesi ile başlamıştır. Çalışma diğer ekonomik yaklaşımların birçoğunun temeli niteliğindedir. Becker (1968) suçluların rasyonel olduğunu kabul etmektedir. Yasayı ihlal etmenin faydası, ihlal sonrası olası maliyetlerin üstünde ise suç davranışı ortaya çıkar. Bireyler suç işlemekten elde edilecek kazancı, cezalandırma riski, sosyal damgalanma olasılığı ve psikolojik zorlukların dahil olduğu beklenen maliyetle karşılaştırırlar. Kamu kesimi için ise suçlu davranışı yakalama olasılığını artırmak amacıyla yapılacak harcamalar, suçun cezalandırması için yapılacak harcamalardan daha yüksek maliyetlidir. Becker'in teorisine göre, suçluların tutuklanması, mahkûm edilmesi ve cezalandırılmasına ayrılan kaynakları artırmak, suç miktarını ve sosyal maliyetlerini azaltmak için en iyi politika reçetesidir (Garoupa , 2014:1280-1282).

Suç davranışını açıklamaya yönelik geliştirilen teoriler birçok açıdan çeşitli hususlardan etkilenmiştir. Sosyokültürel yapı, iktisadi durum, bilimsel gelişmeler ve hâkim inanışlar vb. etkiler ortaya atılan teori içeriklerinin şekillenmesinde oldukça önemli rol oynamıştır. Örneğin klasik yaklaşımın gelişmesinde 1789 Fransız İhtilali'nden önceki dönemde egemen olan ceza ve adalet anlayışının etkisi büyüktür. Belirli bir ceza kanunu olmayan bu dönemde keyfi uygulamalar görülmüştür (İçli, 2007:63). Benzer şekilde ekonomik teorilerin gelişmesinde Alfred Marshall'ın öncülüğünde gelişen neoklasik ekolün marjinal fayda anlayışının etkisi büyüktür. Örnekler çoğaltılabilir. Suç, çok yönlü incelenmesi gereken bir olgudur. Şekil 2'de

geliştirilen teorilerin bir özeti mahiyetinde, suç davranışını etkileyen unsular gösterilmiştir.

Şekil 2. Suç Davranışını Etkileyen Faktörler

Kaynak: World Bank (2007)

Küresel düzeyde büyük nüfus hareketleri, hızlı kentleşme, çevresel felaketler, ekonomik durgunluklar ve ticaret modellerindeki değişiklikler, ulusal düzeyde ise gelir eşitsizliği, yolsuzluk, altyapı ve kurumların kalitesi ve sosyal kalıpların tümü suç risklerini artıran ciddi sonuçlar doğurabilmektedir. Yerel düzeyde yetersiz altyapı, kötü barınma ve mahalle koşulları, eğitim ve sağlık hizmetlerini sağlayan tesislerin eksikliği, yüksek işsizlik, uyuşturucu ve hafif silahlara kolay erişim riskleri artırabilir. Bireysel düzeydeyse kötü ebeveyn, aile içi çatışma, şiddet-istismar, yoksulluk ve yasaları çiğnemeye cesaretlendiren arkadaşlar suç üzerinde etkilidir. Toplumu ve bireyi suça sürükleyen tüm bu nedenler göz önünde tutularak suç önleme programları oluşturulmaktadır (Shaw, 2010:9-11).

2.4. SUÇLA MÜCADELE

Önleme ve kontrol kelimeleri, suç sorununu çözmek için süregelen çabalar için kullanılmaktadır. Önleme yanlısı görüş, yoksullukla mücadele gibi "yumuşak" çözümler olarak bilinen diğer önlemleri uygulayarak sorunun çözülebileceğini savunmaktadır. Kontrol yanlısı görüş ise kanun uygulama çabalarını artırmak ve daha fazla cezaevi inşa etmek gibi "sert" çözümler önermektedir. İçerik farklılık ihtiva etse de önleme ve kontrol yaklaşımları benzer şekilde suç eylemlerinin asgari düzeyde tutulmasını amaçlayan politika önerileri sunmaktadır (Buvinic ve Morrison, 1999:1).

Suç tüm dünyanın mücadele ettiği bir sorundur. Kentleşme, eşitsizlik, kurumlara güvensizlik ve mali krizler suç üzerinde etkilidir. Modern toplumlarda tüm bu etkenlerde suça neden olabilecek yönde değişiklik gözlemlenmektedir (Idriss vd. 2010:15-26).

Devlet teorilerinin çoğu, toplum güvenliğini kamu kesiminin temel sorumluluğu olarak kabul etmektedir. Bununla birlikte kamu güvenliğini sağlamak için kullanılan cezalandırma gibi geleneksel araçların suç üzerindeki etkisi beklenilenin altında kalmaktadır (Tonry ve Farrington, 1995:1).

Ülkeler vatandaşları için güvenlik sağlamak ve refah seviyesini artırmak için çaba göstermektedir. İyi planlanmış suç önleme stratejileri yalnızca suçu ve mağduriyeti önlemekle kalmayıp, aynı zamanda toplum güvenliğini sağlamaktadır. Suçun önlenmesi toplumsal ve ekonomik kalkınmaya da katkıda bulunmaktadır. Etkili suç önleme, tüm vatandaşların yaşam kalitesini artırmaktadır. Ceza sistemiyle ilişkili maliyetlerin yanı sıra suçtan kaynaklanan diğer sosyal maliyetleri azaltma gibi uzun vadeli faydaları vardır (Shaw, 2010:3). Suç önleme kavramı yalnızca suç işleme riskine değil, aynı zamanda suçun bireyler ve toplum üzerindeki zararlı etkilerine de işaret etmektedir (Idriss vd. 2010:2).

Suçta karşı alınan önlemler pek çok farklı şekilde olabilir. Bu anlamda Birleşmiş Milletler'in Suç Önleme Kılavuzu (Handbook on the Crime Prevention Guidelines)'nda çeşitli önleme yaklaşımları ve programları dört ana kategoriye ayrılmıştır (Shaw, 2010:12-14):

- 1) **Sosyal gelişme yoluyla suç önleme:** Risk altındaki çocukları hedefleyen bir dizi sosyal, sağlık ve eğitim programlarını içerir. Ailelere destek verilerek çocuk yetiştirme becerileri geliştirilir.
- 2) **Yerel toplum kaynaklı suç önleme:** Bireyler yerine, suça karışma veya mağdur olma riskinin yüksek olduğu bölgeler hedeflenir. Altyapı eksikliği olan, yüksek düzeyde yoksunluğun görüldüğü, topluma uyum eksikliği yaşayan bölgelere önem verilir. Bu önlemler genellikle ekonomik ve sosyal sorunların yoğun olduğu alanlarda alınır.
- 3) **Durumsal suç önleme:** Kişilerin suç işleme fırsatlarını azaltmayı, yakalanma risklerini ve maliyetlerini artırmayı ve faydaları en aza indirmeyi amaçlayan yaklaşımları kapsamaktadır.
- 4) **Yeniden entegrasyon programları:** Yeniden entegrasyon yoluyla suç önleme, cezasını tamamlamış çocuklar, gençler veya yetişkinlerin topluma uyumunu sağlayan programlardır.

Amerikalılar Arası Kalkınma Bankası (Inter-American Development Bank)'nın Sürdürülebilir Kalkınma Departmanı da benzer şekilde suç önleme faaliyetlerini dört gruba ayırmıştır (Buvinic ve Morrison, 1999:2-3):

1. **Yapısal ve tetikleyici unsurları önleme:** Tetikleyici önleme tedbirleri suça yol açabilecek nedenleri değiştirmeye yöneliktir. Yoksulluğu ve eşitsizliği azaltmak uzun vadede suçu azaltacak iki önlemlidir. Dezavantajlı gençler için ekonomik fırsatlar yaratmak özellikle önemlidir. Çünkü nüfusun bu kesimi, suça karışanların ve mağdurların çoğunluğunu temsil etmektedir. Ateşli silahlara, alkole ve uyuşturucuya erişim engellenmelidir. Kadınların üretkenliğini artırmak aile içi şiddeti azaltmak için güçlü bir araçtır.
2. **Sosyal ve durumsal önleme:** Sosyal önleme; yüksek riskli gruplara ait bireylerin, şiddetin kurbanı veya failleri olma olasılığını azaltmak için alınan önlemleri içermektedir. Bu tür önlemler; risk altındaki veya düşük gelirli annelerin doğum öncesi ve sonrası bakımı gibi sosyal gelişim programlarını, erken çocukluk gelişim programlarını ve dezavantajlı gençlerin eğitimlerini tamamlamaları için yapılan teşvikleri içerir. Durumsal önleme ise potansiyel mağduriyetin önlenmesine odaklanır. Bu tür önlemler, konutlar, işletmeler ve kamusal alanlarda suç eylemlerini engellemek için fiziksel engelleri, erişimi denetlemeyi ve gözetim sistemlerini kurmayı içerir.

3. **Kapsamlı önlemler:** Suçun önlenmesine ilişkin literatür, şiddetin çeşitli nedenleri olduğu için, önleme politikalarında birkaç eşzamanlı yöntem kullanılması konusunda hemfikirdir. Suçun önlenmesi için çeşitli kurumlar arası koordinasyon gerektiren karmaşık programlar uygulanmalıdır.
4. **Birincil, ikincil ve üçüncül önlemler:** Birincil önlemler, geniş nüfus grupları arasında suçu azaltmayı ve koruma faktörlerini artırmayı içerir. İkincil önlemler, ekonomik ve sosyal olarak dezavantajlı gençler gibi şiddet içeren davranış sergileme veya geliştirme riski yüksek olan gruplara odaklanır. Üçüncül önleme, daha önce suç işlemiş veya suça maruz kalmış kişilere yönelik uygulanan programlardır.

Suç önleme politikaları kurumsal yapıdaki uygulamalar ve programlar ile sağlanmaktadır. Bu kurumlar yerel düzeyde birbiriyle ilişkilidir. Kurumlardan birindeki gelişme diğerlerini etkileyebilir. Sherman, vd. (1998:6-12) 500'den fazla bilimsel çalışmanın sistematik incelemesini yaparak suç önlemede hangi yöntemlerin işe yaradığını ortaya koymuşlardır. Suç önlemede kullanılacak yedi kurumsal yapı ve bunların çeşitli uygulamaları şu şekildedir:

1. **Topluluklar:** Topluluk temelli rehberlik, okul sonrası rekreasyon programları
2. **Aile:** Öğretmenler tarafından yapılan ev ziyaretleri, suç riski altındaki ergenlik çağındaki çocuklara yönelik aile terapisi ve ebeveyn eğitimi, şiddete uğramış kadınlar için sığınma evleri
3. **Okul:** Okuldaki kurallar yoluyla davranış hakkındaki normların açıklığa kavuşturulması ve iletilmesi, stres yönetimi, problem çözme, özdenetim gibi becerilere odaklanan müfredat, yüksek riskli gençlere düşünme becerileri konusunda verilen eğitimler
4. **İşgücü piyasaları:** Eski suçlu iş eğitimi, hapishanelerdeki yetişkin mahkumlar için mesleki eğitim programları, mahallelerde dağınık şekilde yaşayan insanlar için toplu konutlar, işsizliğin yüksek olduğu bölgelerde oluşturulan serbest ticaret bölgeleri
5. **Özel işletmeler:** Hırsızlığı düşürmek için mağazaların düzenini yeniden tasarlamak, eğlence mekanlarındaki personelin eğitimi, işletmelerdeki metal detektörleri

6. **Emniyet Gücü:** Daha fazla polis, suç oranının yüksek olduğu yerlerde yoğun devriye, alkollü araç kullanım tutuklamaları, polislerin suçlulara saygı duyması, şüpheli görünen kişilere yapılan saha sorgulamaları
7. **Suç sonrası adalet sistemi:** Para cezaları, madde bağımlılığı konusunda rehabilitasyon ve uyuşturucu tedavisinin bileşimini öneren mahkemeler, ciddi çocuk suçluları denetimli serbest bırakmaya kıyasla denetim ve bakımlarının yapılması

Devletlerin dışında sivil toplum kuruluşları ve özel sektörün de suçu önlemede rolü vardır. Suç ve şiddetin artmasına veya azalmasına neden olan unsurlar birçok sosyal, iktisadi ve çevresel sorunla yakından bağlantılı olduğundan, güvenliği sağlamak için yalnızca ceza sistemi çözüm üretememektedir. Ceza sistemi reaktif, yani suç eylemi sonrasında harekete geçer. Suç önleme proaktif bir yaklaşım gerektirir. Sağlık, eğitim, eğlence ve sosyal hizmet sektörleri ile adaletten sorumlu bakanlıklar arasındaki koordinasyon sağlanmalıdır. Proaktif stratejiler oluşturularak suç seviyelerinde önemli fark yaratılabilir (Shaw, 2010:18-19).

2.5. TÜRKİYE’DE VE DÜNYADA SUÇUN GENEL GÖRÜNÜMÜ

Çalışmanın önceki bölümlerinde bahsedildiği üzere suç düzeyi üzerinde etkisi olan pek çok değişken vardır. Gelir eşitsizliği, yoksulluk, kentleşme, işsizlik, göç, iktisadi krizler, altyapı eksikliği, kamu kurumlarının kalitesizliği, varoşlar, terörizm, madde bağımlılığı, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim eksikliği, yetersiz aile planlaması gibi unsurlar suç üzerinde artırıcı etkilere sahiptir. Olumsuz tesiri olan tüm bu unsurlar Türkiye’de henüz tam anlamıyla çözülebilmemiş değildir.

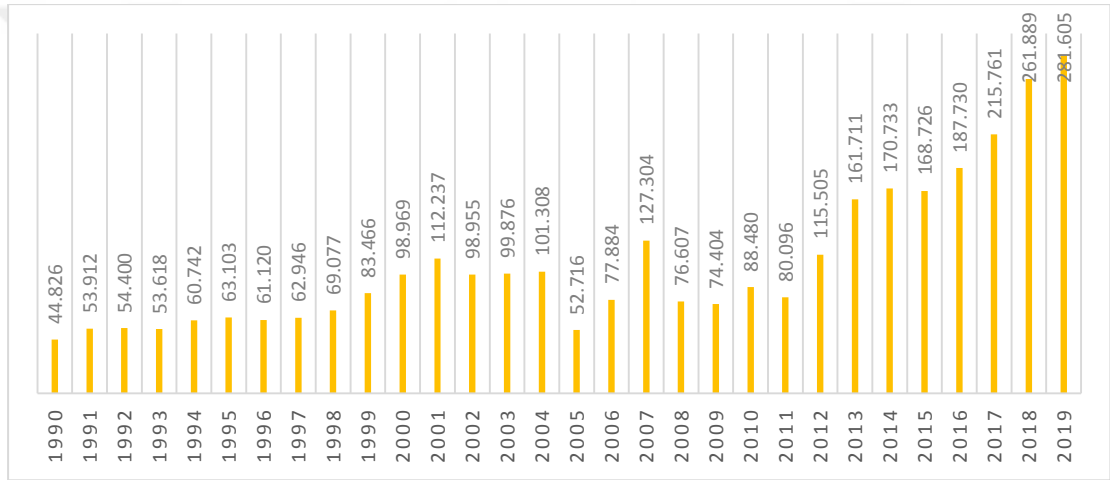
Türkiye gelişmekte olan bir ülke olarak sosyoekonomik dönüşüm süreci yaşamaktadır. Göçler ve kentleşme ile sosyal yapının sürekli devinim içerisinde olduğu söylenebilir. Devam eden sanayileşme ve iktisadi gelişmenin yanında uygulanan popülist makroekonomik politikalar sonucu sıklıkla ekonomik krizlerle karşılaşmaktadır. Krizlerden çıkış yolu olarak izlenen yöntemler fiyat istikrarını ve faiz oranlarını olumsuz etkilemekte, işsizlik ve gelir dağılımında adaletsizlik gibi sorunlara neden olmaktadır (Cömertler ve Kar, 2007:38). Süregelen yapısal sorunların yanında aile konusundaki politikaların yetersizliği söz konusudur (Çoban ve Özbesler, 2009:39). Tüm bunların yanında kişi başına eğitim harcamalarında önemli artışlar

gözlenmesine rağmen eğitim kalitesi yönünden uluslararası karşılaştırmalarda ön ve orta sıralarda yer alınamamaktadır (Yılmaz, 2009:81).

Türkiye ile ilgili bahsedilen bu olumsuzluklar toplumsal yaşamda karşılaşılan suç ve benzeri pek çok soruna kaynaklık teşkil etmektedir. Türkiye’de suç düzeyi artış eğilimindedir. Artışta etkili olan ve henüz çözülemeyen sorunlarla beraber düşünüldüğünde bu durum gayet tabiidir.

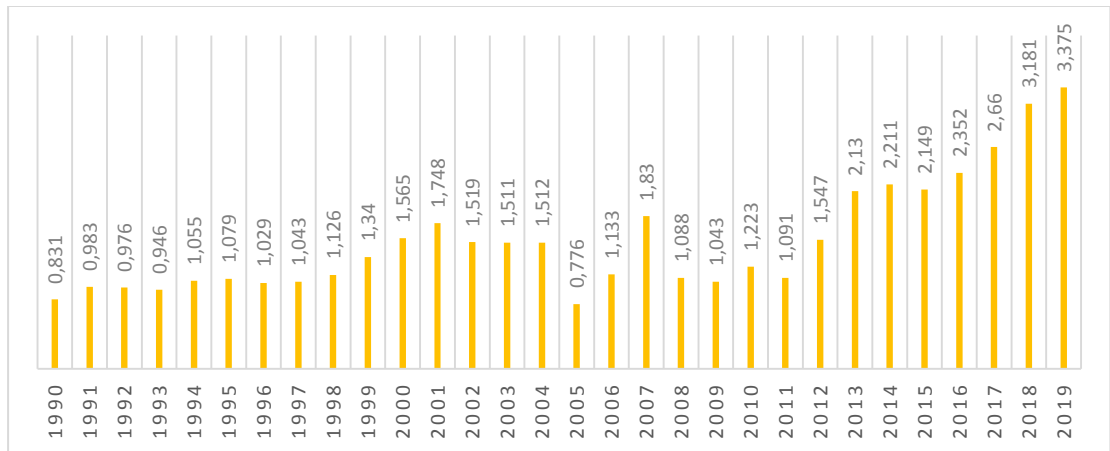
Hükümlü sayısı artış düzeyi Grafik 4 ve 5’te gösterilmiştir. Grafik 4 toplam hükümlü sayısını, Grafik 5 ise bin kişi başına düşen suçlu sayısını göstermektedir.

Grafik 4. 1990-2019 Yılları Arasında Türkiye’de Ceza İnfaz Kurumuna Giren Toplam Hükümlü Sayısı

Kaynak: TÜİK (2019)

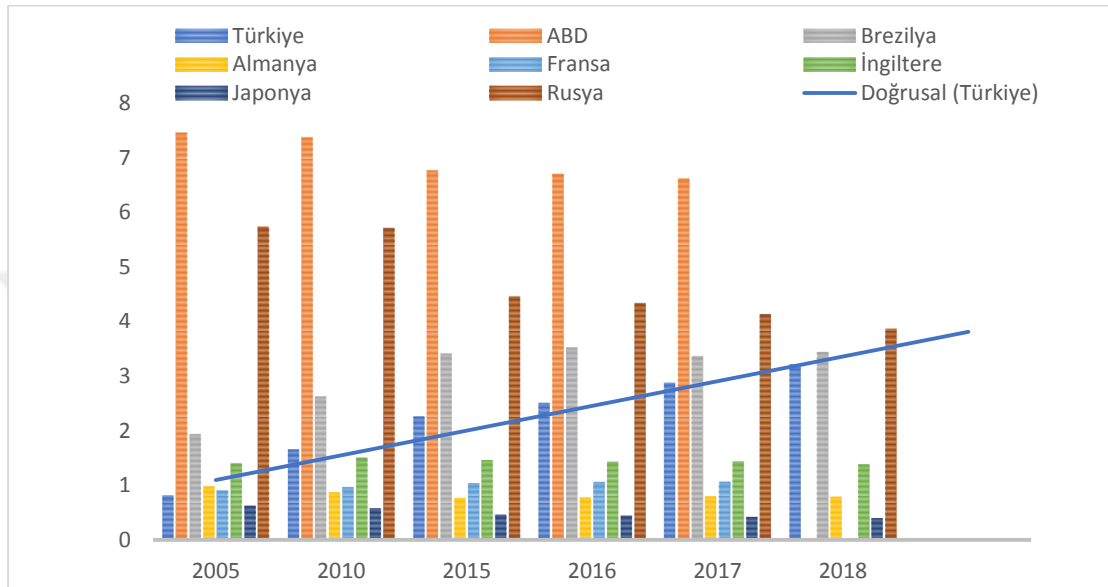
Grafik 5. 1990-2019 Yılları Arasında Türkiye’de Ceza İnfaz Kurumuna Giren Toplam Hükümlü Sayısının Nüfusa Oranı (Bin Kişi)

Kaynak: TÜİK (2019)

Suç yalnızca Türkiye'nin değil tüm dünyanın mücadele ettiği toplumsal bir sorundur. Türkiye'deki mevcut suç düzeyinin kıyas edilebilmesi için bazı ülkelerdeki ceza infaz kurumuna giren toplam hükümlü sayısının nüfusa oranı Grafik 6'te yer almaktadır.

Grafik 6. 2005-2018 Yılları Arasında Bazı Ülkelerde Ceza İnfaz Kurumuna Giren Toplam Hükümlü Sayısının Nüfusa Oranı (Bin Kişi)

Kaynak: UNODC (2021)

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Rusya'da suç oranlarında son yıllarda bir azalış söz konusu olsa da mevcut düzey diğer ülkelere nazaran oldukça yüksektir. Türkiye ve Brezilya ise bu iki ülkeden sonra en yüksek suç oranlarına sahiptir. Brezilya ve Türkiye'de suç oranlarındaki artış düzeyi endişe vericidir. Grafikte yer alan diğer ülkelerde suç seviyesinde bir artış söz konusu değilken bu iki ülkede önemli bir artış mevcuttur. Japonya ve Almanya ise suçla mücadelede başarılı iki ülke olarak göze çarpmaktadır.

Suçun önlenmesiyle ilgili kamu kesimi çeşitli politikalar aracılığıyla çözüm üretmeye çalışmaktadır. Politikalar daha çok klasik suç yaklaşımı çerçevesinde hayata geçirilmektedir. Hatırlanacağı üzere, geleneksel suçla mücadelede cezalandırma yoluyla suça karşı caydırıcı politikalar yürütülmesi fikri ön plandadır. Türkiye'deki hükümlü sayısındaki artış, suçla mücadelede hapisanelerin önemli bir araç olarak kullanıldığını ve geleneksel yaklaşımın ön planda olduğunu göstermektedir.

Türkiye'deki mevcut suç oranları ve bunun artış düzeyi yaklaşım değişikliğine gidilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SUÇ VE KAMU SOSYAL HARCAMALARI İLİŞKİSİ HAKKINDAKİ LİTERATÜR

3.1. TEORİK ALTYAPI

Bir arada yaşamak için gerekli olan kuralları çiğneyen insanlara nasıl tepki verilmesi gerektiği henüz çözüme kavuşturulamamıştır. Suçla mücadelede yönelik ortaya koyular teorilerin çeşitliliğinden de anlaşılacağı üzere mutabık olunan bir suç önleme yöntemi yoktur. Cezaevleri ölüm cezası olmayan ülkeler için en ağır ceza yöntemidir. Her ülke suçun önlenmesinde farklı şekil ve düzeyde cezaevlerinden yararlanmaktadır. Ancak neredeyse tüm dünyada geçerli olan, cezaevindeki insanların bir bütün olarak toplumu temsil etmediği gerçeğidir. Suçluların büyük çoğunluğu bir dizi sosyal, sağlık ve topluluk sorunlarının yoğunlaştığı bazı yoksul çevrelerden çıkmaktadırlar. Bu durum iktisadi ve sosyal olarak olumsuz şartlara sahip kişilerin suç teşkil eden eylemlere itildiğini göstermektedir (Allen , 2007:5).

Suç üzerinde çalışan pek çok bilim adamı suçu önlemeye yönelik geleneksel yaklaşımın yetersizliğini kabul etmektedir. Literatürde geleneksel kanun yaptırımı ve ceza adaleti yaklaşımlarının devletin tek suç önleme stratejisi olamayacağına dair görüş birliği olduğu söylenebilir. Suçun cezalandırılmasının yanında suç fırsatlarının azaltılması ve suç işleme potansiyelini ortaya çıkarabilecek sebeplerin ortadan kaldırılması gerekmektedir (Visher ve Weisburd, 1997:223-224). Bu anlamda sosyal harcamalar önemli bir araç olarak kullanılmaktadır.

Yapılan çalışmalarda sosyal harcamalar ile suç arasındaki ilişki genellikle “sosyal destek teorisi” ve “kurumsal anomali teorisi” olarak isimlendirilen iki yaklaşım çerçevesinde analiz edilmektedir. Sosyal destek teorisi, Francis T. Cullen’in, kamu sosyal politikalarının bir yansıması olan sosyal harcamaların suç oranlarını azaltacağı yönündeki hipotezine dayanmaktadır. Cezalandırma yöntemlerinden ziyade sosyal desteğin suçu engellemenin ayrılmaz parçası olduğu görüşü ön plandadır. Özellikle aile politikası, işsizlik sigortası ve sosyal yardımların suçun önlenmesinde önemli rolü olduğu savunulmaktadır. Kurumsal anomali teorisi ise Messner ve Rosenfeld tarafından ortaya koyulmuştur. Teori, suç seviyelerini toplumun kültürel ve yapısal özellikleri ile ilişkilendirmektedir. Yüksek suç oranlarının maddi başarı hedefine bağlanabileceğini öne sürmektedir. Kâr hedefinden türeyen motivasyonlar

suça kaynaklık etmektedir. Teoriye göre çeşitli sosyal politikalar aracılığıyla bu tür güdülenmeler önlenebilmektedir (Rudolph ve Starke, 2020: 3-4).

3.2. LİTERATÜR

Suç ve sosyal harcamalar arasındaki ilişkiye yönelik yapılan analizlerin daha çok sosyal destek teorisi çerçevesinde şekillendiği söylenebilir. Çalışmaların önemli çoğunluğu sosyal harcamalar veya spesifik türleriyle, suç düzeyi veya belirli bir suç türü arasındaki bağlantı üzerinedir. Sosyal harcamalar yoluyla suç davranışının engellenebileceği yönündeki varsayım alan yazınında birçok kez farklı yönlerden incelenmiştir.

3.2.1. Sosyal Harcamaların Suç Üzerinde Azaltıcı Etkiye Neden Olduğu Sonucuna Ulaşılan Çalışmalar

De Fronzo (1983) 1970 yılı için yoksul ailelere yönelik sosyal yardımlar ve suç oranları arasındaki ilişkiyi regresyon analizi ile incelemiştir. Bağımlı değişken olarak 100.000 kişiye düşen cinayet, saldırı, tecavüz, soygun, hırsızlık ve otomobil hırsızlığı oranları kullanılmıştır. Bağımsız değişken olarak ise Çocuklu Ailelere Yapılan Yardımlar (Aid to Families with Dependent Children AFDC), yoksulluk oranı, gelir eşitsizliği endeksi, işsizlik oranı, yaşam maliyetine göre ayarlanmış medyan aile geliri, hanehalkı aktivite endeksi, 15-24 yaş arası erkeklerin nüfusa oranı, siyahilerin nüfusa oranı ve nüfus büyüklüğünün doğal logaritmik dönüşümü kullanılmıştır. Sonuçlar, yoksul ailelere yapılan kamu yardımlarının cinayet, tecavüz ve hırsızlık oranları dahil olmak üzere çeşitli suç oranları üzerinde azaltıcı etkiye sahip olduğunu göstermiştir.

Devine vd. (1988) çalışmalarında iktisadi sorunlar ve suç arasındaki ilişkiyi araştırmaktadırlar. Analize -ekonominin genel sağlığının ölçütleri olarak- işsizlik ve enflasyon oranlarını dahil edilmiştir. İstikrarsızlaştırıcı iktisadi koşullar karşısında, hükümetin ikili sosyal kontrol politikaları yürüttüğü iddia edilmektedir. Bir yandan, yatıştırıcı kontrol biçimleriyle suç davranışları caydırmaya çalışılmakta, diğer yandan caydırıcı önlemler alınmaktadır. 1948-1985 dönemi için yıllık veriler kullanılarak, cinayet, soygun ve hırsızlık oranlarındaki yıllık dalgalanmalar üzerindeki bu etkileri incelemek için dinamik modelleme teknikleri kullanılmıştır. Çalışmada bağımlı değişken olarak suç oranları, bağımsız değişken olarak ise işsizlik oranı, enflasyon, hapisane nüfusu ve sosyal yardımlar kullanılmıştır. Sonuç olarak iktisadi

yetersizliğin suçu artırıcı, sosyal yardımların suçu azaltıcı etkiye sahip olduğu bulunmuştur.

Gartner (1990) 1950-1980 arasında beş yıllık aralıklarla gözlemlenen 18 gelişmiş ülkede cinayet ile sosyal harcamalar arasındaki ilişkiyi yaş gruplarına göre analiz etmiştir. Bağımlı değişken olarak cinayet oranı; bağımsız değişken olarak sosyal harcamalar/GSYH, Gini katsayısı, boşanma oranı, etnik heterojenlik, kadın çalışan yüzdesi, 15-29 yaş grubunun nüfusa oranı, ölüm cezası ve savaş kaynaklı ölümler kullanılmıştır. Sosyal harcamalar tüm yaş grupları için cinayeti önlemede önemli etkileri olan tek değişken olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca yoksulluk, yüksek kültürel heterojenlik, aile çözülmesi, kadınların işgücüne katılımı ve şiddetin genellikle daha yüksek cinayet oranlarına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Cebula (1990) 1980 yılı için ABD'deki en büyük 75 metropolün 61'ini ele almaktadır. Bağımlı değişken olarak 100.000 kişi başına toplam mülkiyet suçu sayısı; bağımsız değişken olarak ise aile başına ortalama AFDC ödemesi, tanımlanmış yoksulluk seviyesinin altındaki toplam nüfus, düşük gelirli aileler için aylık kiranın medyanı ve işsizlik oranı kullanılmıştır. Çalışmada AFDC'nin mülkiyet suçlarından elde edilecek gelire alternatif bir gelir kaynağı olduğu iddia edilmektedir. Ampirik bulgular daha yüksek AFDC seviyelerinin mülkiyet suçunu azalttığını göstermektedir.

DeFronzo (1996a) hırsızlık, AFDC, geçim maliyeti, işsizlik, hanehalkı durumu ve diğer sosyal ve ekonomik değişkenlere ilişkin verilerin mevcut olduğu 141 şehir için hırsızlık oranlarını analiz etmiştir. Bağımlı değişken olarak hırsızlık oranları kullanılmıştır. Analizlerde kullanılan sosyal harcama ölçütü olarak alıcı kişi başına ortalama AFDC ödeme tutarı tercih edilmiştir. Kullanılan diğer değişkenler arasında işsizlik oranı, kişi başına ortalama gelir, geliri yoksulluk seviyesinin altında olanların yüzdesi, 16-24 yaş arası erkeklerin nüfusa yüzdesi ve logaritmik olarak şehir nüfusu büyüklüğü yer almıştır. Çalışmada kişi başına düşen yaşam maliyetine göre ayarlanmış AFDC ödemesinin, hırsızlık üzerinde doğrudan azaltıcı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

DeFronzo (1996b) gerilim teorisi varsayımları ile yaptığı analizde bağımlı değişken olarak hırsızlık oranı; bağımsız değişken olarak ise AFDC harcamaları, hispanik nüfus, 16-24 yaş arası erkeklerin nüfusa oranı, şehirleşme düzeyi, kadınların yönettiği hane yüzdesi, işsizlik oranı, kişi başına medyan gelir ve yoksulluk oranı

kullanılmıştır. 1991 yılı için yüz kırk şehir için yapılan analizlerde yaşam maliyetine göre ayarlanmış AFDC ödemesinin hırsızlık üzerinde azaltıcı bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu ilişki, etnik topluluk kompozisyonu ve diğer etmenler kontrol edildiğinde de devam etmiştir.

Zhang (1997) 1987 yılı için bir dizi kesitsel veri kullanarak nakdi veya aynı refah programlarının mülkiyet suçları üzerindeki etkisini incelemiştir. Bağımlı değişken olarak mülkiyet suçları; bağımsız değişken olarak ise tutuklanma olasılığı, mahkûmiyet olasılığı, gelir düzeyi, Gini katsayısı, işsizlik oranı, AFDC ödemeleri, sağlık ödemeleri, çeşitli sosyal harcamalar, konut yardımları, okullardaki yemek yardımları, 25-34 yaş aralığının nüfusa oranı, kentsel nüfus oranı, beyaz nüfus ve bölgesel kukla değişken kullanılmıştır. Çalışmada refah programlarının mülkiyet suçları üzerinde azaltıcı ve genellikle önemli bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Bulgulara göre kamu konut üretimi gibi daha genel programlar, belirli bir kesimi hedefleyen programlardan daha büyük bir etkiye sahiptir. Sağlık harcamaları ve okul yemek yardımlarının mülkiyet suçları üzerinde çok az etkisi olduğu ortaya konulmuştur.

Hannon (1997) 1990 yılı için yerel düzeydeki AFDC ile cinayet oranları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bağımlı değişken olarak 100.000 kişiye düşen cinayet sayısı; bağımsız değişken olarak ise AFDC ödemeleri, kadın yönetimindeki aile yüzdesi, yoksulluk oranı, işsizlik oranı, şehirleşme endeksi, 16-29 yaş aralığının nüfusa oranı ve 16-19 yaş arasının lise eğitimini bırakma yüzdesi kullanılmıştır. Yaşam maliyetine göre ayarlanmış AFDC ödemelerinin düzeyinin, liseyi bırakma oranı ve kadın yönetimindeki ailelerin yüzdesiyle beraber cinayet oranlarıyla güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu ortaya koyulmuştur. İşsizlik oranı, şehirleşme düzeyi ve yoksulluk oranının cinayet oranıyla orta derecede güçlü korelasyonlara sahip olduğu belirtilmiştir. Daha yüksek AFDC ödemeleri, daha düşük cinayet oranları ile ilişkilendirilmiştir. Bulgular genç nüfusun sosyal harcamalar ile desteklenmesinin suçun önlenmesinde bir araç olarak kullanılabilceği yönündedir.

DeFronzo (1997) ABD’de 141 şehir için cinayet ve AFDC arasındaki ilişkiyi analiz etmektedir. Analizlerde kullanılan diğer değişkenler arasında işsizlik oranı, yoksulluk seviyesinin altında olanların yüzdesi, 16-24 yaş arası erkeklerden oluşan şehir nüfusu yüzdesi, boşanma oranı ve şehir nüfusu yer almaktadır. Çalışmada, alıcı

kişi başına yaşam maliyetine göre ayarlanmış AFDC ödemesinin, cinayet oranları üzerinde doğrudan azaltıcı bir etkiye sahip olduğu ortaya koyulmuştur.

Hannon ve DeFronzo (1998) 1990 yılı için ABD’de yer alan bazı metropoller için suç ile sosyal sosyal yardımlar arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Bağımlı değişken olarak 100.000 kişi başına düşen çeşitli suç türleri; bağımsız değişken olarak ise alıcı başına ortalama sosyal yardım düzeyi, kaynak yoksunluğu endeksi, işsizlik oranı, işgücündeki kadınların yüzdesi, tek kişilik hanehalkı yüzdesi, konut hareketliliği, boşanma yüzdesi, şehirleşme endeksi, 15-29 yaş aralığının nüfusa oranı ve refah endeksi kullanılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre bireylerin iktisadi sıkıntılarının iyileştirilmesinin ciddi suçları azaltmak için uygun bir strateji olmaya devam ettiği görülmektedir. Daha yüksek refah yardımı seviyelerinin, dezavantajlı nüfusun büyüklüğü ile suç oranları arasındaki pozitif ilişkinin gücünü azalttığı ortaya koyulmuştur.

DeFronzo ve Hannon (1998) yoksullara yapılan refah yardımının şiddet suçunun sıklığını sınırlayan bir ceza adaleti politikası işlevine hizmet edip etmediği konusunu incelemiştir. ABD’deki 437 metropol idari bölgesi çoklu regresyon yöntemiyle analiz edilmiştir. Bağımlı değişken olarak cinayet oranları; bağımsız değişken olarak ise yoksulluk oranı, kadın yönetimindeki ailelerin yüzdesi, Gini katsayısı, aile gelir eşitsizliği endeksi, siyahi nüfus yoğunluğu, nüfus büyüklüğü, kişi başına düzeltilmiş refah ödemesi ve yoksul ailelerin yüzdesi kullanılmıştır. Kaynak yoksunluğu, nüfus yapısı ve diğer bazı ekonomik ve sosyal değişkenlerin endeksleri kontrol edildiğinde, daha yüksek refah yardımı seviyelerinin daha düşük cinayet oranları ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Donohue III ve Siegelman (1998) hapisanelerin ve sosyal harcamaların maliyetini ve suç azaltma potansiyelini değerlendirmiştir. Çalışmada artan hapisane maliyetlerinden ziyade sosyal harcamalara yönelimin toplam suçta bir azalmaya yol açacağı ortaya koyulmaktadır. Hapishanelere yapılan harcamalar azaltılarak, sosyal programları daha fazla kullanmanın genel suç oranını düşürebileceği savunulmaktadır. Suçluyu bir yıl hapiste tutmanın, aynı süre için Harvard Koleji’ne gönderilmesinden daha maliyetli olduğu belirtilmiştir. Çalışmada aile politikaları ile birleştirilen eğitim programlarının suçun azaltılmasında etkili sonuçlar üretebileceği

savunulmaktadır. Kaynakların suç riski en yüksek olan çocuklara yönelik tahsis edilmesinin maliyet etkin suç mücadelesi için gerekliliğine dikkat çekilmiştir.

Raphael ve Winter-Ebmer (2001) sosyal harcamalar yoluyla önlenmeye çalışılan işsizlik ile çeşitli suçlar arasındaki ilişkiyi panel veri analizi ile araştırmıştır. Çalışma 50 eyalet için 1971-97 dönemini kapsamaktadır. Bağımlı değişken olarak hırsızlık, soygun, araç hırsızlığı, cinayet, tecavüz, soygun ve saldırı suçlarının oranları; bağımsız değişken olarak ise işsizlik oranı, cezaevi nüfusu, alkol tüketimi, şehirleşme, yoksulluk, etnik yapı, işçi başına gelir, çeşitli yaş grupları, askeri harcamalar ve petrol maliyetleri kullanılmıştır. Mülkiyet suçları üzerinde işsizliğin önemli ölçüde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Pratt ve Godsey (2003) cinayet ile sosyal harcamalar arasındaki ilişkiyi 46 ülke için 1989–1995 yılları arasındaki verilerle analiz etmiştir. Bağımlı değişken olarak 100.000 kişiye düşen cinayet vakası; bağımsız değişken olarak ise cinsiyet oranı, kentleşme düzeyi, insani gelişmişlik endeksi, sosyal destek harcamaları, iktisadi eşitsizlik ve sosyal destek-ekonomik eşitsizlik etkileşimini içeren bir endeks kullanılmıştır. Bulgulara göre sosyal destek cinayet oranlarıyla ters orantılı, iktisadi eşitsizlik cinayet oranlarıyla doğru orantılı bir etkileşim içerisindedir.

Lochner (2004) beşerî sermayeye yapılan yatırımların suç üzerindeki etkisini nicel yöntemle analiz etmektedir. Bulgulara göre şiddet ve mülkiyet suçları çoğunlukla eğitimsiz genç erkekler arasında gözlemlenen bir sorundur. Eğitim, öğretim ve ücret desteklerinin suçu azaltıcı etkileri vardır. Kamu kesiminin beşerî sermayeyi artıran, iş gücüne katılımı teşvik eden politikaları suçun azaltılmasında önemli rol oynamaktadır

Savage vd. (2008) 52 ülkeden oluşan bir örneklem için 1960-1984 arasındaki 25 yıllık dönemi kapsayan suç, sosyal, politik ve ekonomik göstergeleri içeren bir veri seti kullanmıştır. Bağımlı değişken olarak hırsızlık oranı ve cinayet oranı; bağımsız değişken olarak ise kişi başına düşen sosyal harcama, işsizlik oranı, GSYH, kentsel nüfus yüzdesi, imalat sektörünün GSYH'ye oranı ve kadınların işgücüne katılım oranı kullanılmıştır. Bulgular, sosyal harcamaların hem hırsızlık hem de cinayet suçlarını azaltıcı yönde etkilediğini göstermektedir. Fakat sosyal harcamalar arttıkça harcamanın marjinal getirisinin azaldığı belirtilmiştir. Sosyal harcamalar yoluyla suç kontrolünün çok maliyetli olduğunu öne sürülmüştür. Çalışmada sosyal refah için

yüzde 10 daha fazla harcama yapan ülkelerin, ortalama olarak yüzde 2,3 daha düşük hırsızlık oranlarına ve yüzde 3,3 daha düşük cinayet oranlarına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Alzheimer (2008) sosyal destek ve etnik heterojenliğin cinayet oranlarına etkisini 1996-1999 yılları için 51 ülke verisini kullanarak EKK yöntemi kullanarak analiz etmiştir. Bağımlı değişken olarak cinayet oranı, bağımsız değişken olarak ise genel sosyal destek düzeyi, sağlık harcamaları, insanî gelişmişlik endeksi, ekonomik eşitsizlik, kentleşme oranı, kişi başına düşen gelir, 15-34 yaş aralığının nüfusa oranı, cinsiyet oranı, eğitim harcamaları, etnik heterojenlik ve etnik heterojenlik-sosyal harcama türleri etkileşimi kullanılmıştır. Bulgulara göre sosyal desteğin cinayeti etkilediğini, ancak bu etkilerin bir şekilde sağlanan sosyal desteğin türüne veya boyutuna bağlı olduğunu göstermektedir. Yapılan analizler, sosyal destek ve etnik heterojenliğin, cinayet oranlarını etkilemek için etkileşime girdiğini ortaya koymuştur.

Worrall 2009 yılındaki çalışmasında 2005 yılındaki çalışmasından aldığı verilerle cinayet oranları ile sosyal yardımlar arasındaki ilişkiyi yeniden analiz etmiştir. Önceki çalışmanın aksine -çeşitli sağlamlık kontrolleri karşısında bile- genel sosyal yardımlar ile cinayet oranlarının negatif ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmada, sosyal desteğin olası içselliği düzeltilmiş, cinayetle arasında önemli bir negatif ilişki ortaya çıkmıştır.

Fishback vd. (2010) Amerikan Başkanı Franklin Roosevelt'in Büyük Buhran sırasında zor zamanlar geçiren insanların suça başvuracağından endişelenerek devasa sosyal yardım harcamalarına başvurmasının etkilerini incelemiştir. 1930-40 yılları arasına yönelik 81 büyük şehir için bir panel veri seti oluşturduktan sonra, yapılan sosyal yardım harcamalarının suç oranları üzerindeki etkisi tahmin edilmiştir. Bağımlı değişken olarak 100.000 kişi başına düşen suç sayısı; bağımsız değişken olarak ise çeşitli sosyal yardım harcamaları, kişi başına düşen polis harcaması, eyalet istihdam endeksi, doğurganlık hızı, bebek ölüm hızı, kişi başına düşen vergi beyannamesi ve çeşitli iklim verileri kullanılmıştır. Analizin sonuçlarına göre 1930'larda yardım harcamalarındaki yüzde 10'luk artış, mülkiyet suçlarını yaklaşık yüzde 1,5 oranında azaltmaktadır.

Ochsen (2010) 1991-1999 yıllarını kapsayan zaman serisi analizinde dokuz Avrupa ülkesinde işgücü piyasası politikasının çeşitli suç türleri üzerindeki etkilerini

analiz etmektedir. Bağımlı değişken olarak çeşitli suçlar ve düzeyleri, bağımsız değişken olarak ise; iş gücü politikalarının fayda ikame oranı, iş gücü politikalarının fayda süresi, aktif işgücü piyasası politikası, eğitim düzeyi, standartlaştırılmış işsizlik oranı, istihdam oranı, kişi başına düşen gelir, Gini katsayısı, boşanma oranı ve yabancı nüfus oranı kullanılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre, daha yüksek bir yardım oranı suç faaliyetlerini azaltmaktadır. Saldırı suçları haricinde aktif işgücü piyasası politikasının söz konusu suçlar üzerinde önemli bir etkisi yoktur. Çalışma çağındaki nüfusun ortalama eğitim düzeyindeki bir artış suç işleme ihtimalini düşürmektedir.

Rogers ve Pridemore (2013) 30 ülkeden oluşan örneklem için 2004 yılına ait verilerle EKK yöntemi kullanmıştır. Bağımlı değişken olarak 100.000 kişiye düşen cinayet kurbanlarının sayısı; bağımsız değişken olarak ise bebek ölümleri, sosyal harcamalar, Gini katsayısı, eğitim endeksi, kentlerde yaşayan nüfus yüzdesi, cinsiyet oranı ve 15-24 yaş arası erkek nüfusunun oranı kullanılmıştır. Daha yüksek sosyal harcama yapan ülkelerin sadece daha düşük cinayet oranlarına sahip olmadığını, aynı zamanda bu ülkelerde yoksulluk ve cinayet arasındaki bağın daha zayıf olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Thames ve McCall (2014) sosyal desteğin 2000, 2005 ve 2009 yıllarında Avrupa'da cinayet oranları üzerindeki etkilerini test etmek için hibrit regresyon analizi uygulamıştır. Bağımlı değişken olarak cinayet oranı, bağımsız değişken olarak ise; kişi başına düşen sosyal yardım miktarı, kişi başına düşen gelir, işsizlik oranı, 65 yaş ve üstünün nüfusa oranı, cinsiyet oranı, sosyal yardımlar/GSYH kullanılmıştır. Sonuçlar sosyal desteğin Batı ve Doğu bölgeleri arasındaki cinayet üzerindeki etkisine dair kanıtlar sunmaktadır. Sosyal destekler yardımıyla Batı Avrupa bölgesinde ekonomik yoksulluğun cinayet üzerindeki etkisinin hafifletilebileceği ortaya koyulmuştur.

Meloni (2014) tarafından 2002–2005 yılları arasına yönelik Arjantin'deki 23 eyalet için panel veri analizi uygulamıştır. 2002 krizinin etkileriyle başa çıkmak için Arjantin hükümeti tarafından başlatılan bir tür sosyal yardım olan İşsiz Hanehalkı Programı'nın (UHHP) çeşitli suçlar üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bağımlı değişken olarak toplam suç, mülkiyet suçu, soygun, hırsızlık, saldırı ve cinayet oranları kullanılmıştır. Bağımsız değişken olarak ise sosyal yardım (UHHP), kişi başına düşen satış vergisi tahsilatı, ciro vergisi tahsilatının artış oranı, kişi başına düşen transferler,

kişi başına düşen harcamalar, nüfus yoğunluğu, işsizlik, Gini katsayısı ve yoksulluk oranı kullanılmıştır. Bulgular sosyal yardımın mülkiyet, hırsızlık ve saldırı suçları üzerinde azaltıcı bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Nakit transferlerin hırsızlık, soygun gibi mülkiyet suçlarını işlemenin fırsat maliyetini artırdığı belirtilmiştir.

McCall ve Brauer (2014) sosyal harcamalardaki azalmanın 29 Avrupa ülkesi için 1994 ve 2010 yılları arasındaki cinayet eğilimleriyle ne ölçüde ilişkili olduğunu panel veri analizi yöntemiyle araştırmaktadır. Bağımlı değişken olarak cinayet oranı, bağımsız değişken olarak ise; sosyal harcamalar, kişi başına düşen GSYH, enflasyon, 60 yaş ve üstünün nüfusa oranı, bebek ölüm yüzdesi, boşanma oranı, Gini katsayısı ve kentleşme oranı kullanılmıştır. Sosyal harcamalardaki kısa vadeli artışların bile cinayet düzeyi üzerindeki azaltıcı etkisinin olduğu ortaya koyulmuştur. Çalışmada sosyal destek hizmetlerine daha fazla harcayan ülkelerin, daha az harcayan Avrupa ülkelerine göre ortalama olarak daha düşük cinayet oranları sergilediği gösterilmiştir.

Tuttle (2018) 1990-2005 yılları arasındaki verileri içeren 31 OECD ülkesinden oluşan bir örneklem kullanmıştır. Bağımlı değişken olarak cinayet ve intihar oranlarının bir kombinasyonu, cinayet oranları ve intihar oranları; bağımsız değişken olarak ise sosyal harcamalar/GSYH, Gini endeksi, kişi başına düşen gelir, boşanma oranları, kentsel yüzde, dini homojenlik ve Katolik nüfus yüzdesi kullanılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre OECD ülkelerindeki sosyal yardım harcamaları ölümcül şiddet önlerken, kemer sıkma politikaları daha yüksek şiddet suçu oranlarına katkıda bulunmaktadır.

Rudolph ve Starke (2020) 1990 ve 2011 yılları arasında 18 OECD ülkesi için panel regresyon uygulamıştır. Bağımlı değişken olarak her bir ulus için 100.000 kişi başına standartlaştırılmış cinayet oranı; bağımsız değişken olarak ise sosyal harcamalar/GSYH, aile politikalarına ilişkin kamu harcamalarının GSYH yüzdesi, işsizlik ödemeleri, asgari gelir yardımları, çeşitli sosyal yardımlar, 25 yaş altının toplam nüfusa oranı, kişi başına düşen GSYH, işsizlik oranı, Gini katsayısı, şehirde yaşayanların toplam nüfus içerisindeki payı ve boşanma oranı kullanılmıştır. Sonuçlara göre kamu kesimi, özellikle işsizlik yardımları yoluyla suçu önlemektedir. Asgari gelir yardımlarının etkisinin olmaması, meselenin sadece gelir düzeyiyle ilgili olmadığını göstermektedir. Sosyal yardımların olumsuz bir özelliği olarak toplumsal damgalama öne sürülmüş, çok daha az damgalayıcı olan işsizlik yardımlarının suç

riski altında olanların üzerindeki bireysel baskıyı hafifletmede daha iyi rol oynayabileceği savunulmuştur.

Anser vd. (2020) 1990-2014 dönemini kapsayan 16 ülkeden oluşan panel veri analizinde büyüme-eşitsizlik-yoksulluk ve suç oranı arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Çalışmada bağımlı değişken olarak suç oranı; bağımsız değişken olarak ise Gini katsayısı, yoksulluk oranı, işsizlik oranı, eğitim harcamalarının GSYH içerisindeki payı, kişi başına düşen sağlık harcamaları, kişi başına düşen gelir ve GSYİH'nin yüzdesi olarak dış ticarete açıklık kullanılmıştır. Sonuçlara göre gelir eşitsizliği ve işsizlik suç oranlarını artırırken, ticarete açıklık suç oranlarının düşürülmesini desteklemektedir. Suç, gelir eşitsizliğini önemli ölçüde artırırken, sağlık harcamaları yoksul insan sayısını düşürmektedir. Kişi başına gelir, yoksulluktan etkilenirken, sağlık harcamaları ve dış ticarete açıklık kişi başına düşen geliri artırmaktadır. Çalışmada sosyal harcamaların suçun önlenmesine yardımcı olacak şekilde, yoksullukla mücadele amacıyla kullanılması gerekliliği politika önerisi olarak sunulmuştur.

3.2.2. Sosyal Harcamaların Suç Üzerinde Artırıcı Etkiye Neden Olduğu Sonucuna Ulaşılan Çalışmalar

Niskanen (1996) refah kavramını bir sosyal patoloji olarak çeşitli koşulların hem sonucu hem de nedeni olarak tanımlamaktadır. Bu koşullar arasında bağımlılık, yoksulluk, evlilik dışı doğumlar, işsizlik, kürtaj ve şiddet içeren suçlar yer almaktadır. Çalışmada 1992 yılı için En Küçük Kareler Yöntemi (EKK) kullanılmıştır. Çalışma AFDC'nin kişisel gelirin yüzde 1'i oranında artmasının etkilerine ilişkin aşağıdaki tahminleri ortaya koymaktadır; AFDC yararlanıcılarının sayısı yaklaşık yüzde 3, yoksulluk oranı yaklaşık yüzde 0.8, bekar annelerin doğum oranı yaklaşık yüzde 2.1, istihdam edilemeyen yetişkinlerin oranı yaklaşık yüzde 0.5, kürtaj oranı yaklaşık yüzde 1.2 ve şiddet içeren suç oranı yaklaşık yüzde 1.1 artacaktır.

Burek (2005) ABD'nin Kentucky eyaletinin idari bölgelerinde 1980 ve 1990 yıllarına ilişkin sosyal harcamalar ile mülkiyet suçları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bağımlı değişken olarak ciddiyetine göre iki kademeye ayrılmış mülkiyet suçları; bağımsız değişken olarak ise AFDC harcamaları, işsizlik oranı, ırksal kompozisyon, nüfusun yaş yapısı, popülasyon boyutu ve kadın yönetimindeki aile oranı kullanılmıştır. Çalışmada literatürün aksine sosyal harcamaların suç artışına neden

olduğu savunulmaktadır. Çalışmada ortaya çıkan bu sonucun farklı açılardan nedenselliği oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu anlamda sosyal harcamalar, aile kontrolünün ve işgücü piyasasının bozulmasına neden olabilmektedir. AFDC için yapılan harcamalardaki artış, ailelerin parçalanmasında rol alabilir. Buna ek olarak, sosyal harcamalardaki artış bireyleri iş aramaktan caydırabilir.

3.2.3. Sosyal Harcamaların Suç Üzerinde Etkisinin Olmadığı Sonucuna Ulaşılan Çalışmalar

Worrall (2005) 1990-1998 yıllarını kapsayan Kaliforniya'daki 58 idari bölgenin panel verilerini kullanmaktadır. Bağımlı değişken olarak cinayet, soygun, saldırı, hırsızlık gibi suçların oranları; bağımsız değişken olarak ise AFDC harcamaları, sosyal hizmet harcamaları ve genel sosyal yardım harcamaları kullanılmıştır. Sabit etkili regresyonlar ile yapılan analizde çeşitli refah harcaması önlemleri ile suç arasında neredeyse hiçbir ilişki ortaya koyulamamıştır. Literatürdeki genel görüşün aksine çıkan sonucun açıklaması olarak önceki çalışmalarda heterojenliğin kontrol edilmemiş olduğu belirtilmiştir.

Konuyla ilgili yapılmış çalışmalarla ilgili özet niteliğindeki bilgiler Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Sosyal Harcamalar ile Suç Arasındaki İlişkinin Konu Edildiği Literatür

Yazar	Dönem	Örneklem	Yöntem	Sonuç
Sosyal Harcamaların Suç Üzerinde Azaltıcı Etkiye Neden Olduğu Sonucuna Ulaşılan Çalışmalar				
De Fronzo (1983)	1970	ABD	Regresyon	Sosyal yardımlar cinayet, tecavüz ve hırsızlık oranları dahil olmak üzere çeşitli suç oranları üzerinde azaltıcı etkiye sahiptir
Devine vd. (1988)	1948-1985	ABD	Zaman Serisi	Sosyal harcamalar bazı suç türleri üzerinde azaltıcı etkiye sahiptir
Gartner (1990)	1950-1980	18 Gelişmiş Ülke	Zaman Serisi	Sosyal harcamalar tüm yaş grupları için cinayeti önlemede önemli etkileri olan bir araçtır
Cebula (1990)	1980	ABD	Regresyon	Daha yüksek AFDC ödemesi mülkiyet suçlarını azaltmaktadır
DeFronzo (1996a)	1991	ABD	Kesitsel Analiz	AFDC ödemeleri hırsızlık üzerinde doğrudan azaltıcı etkiye sahiptir
DeFronzo (1996b)	1991	ABD	Kesitsel Analiz	AFDC ödemesinin hırsızlık üzerinde azaltıcı bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu ilişki etnik topluluk kompozisyonu ve diğer faktörler kontrol edildiğinde de devam etmiştir
Zhang (1997)	1987	ABD	Kesitsel Analiz	Sosyal harcamaların mülkiyet suçları üzerinde azaltıcı bir etkiye sahip olduğu

				bulunmuştur
Hannon (1997)	1990	ABD	Kesitsel Analiz	Bulgular genç nüfusun sosyal harcamalar ile desteklenmesinin suçun önlenmesinde bir araç olarak kullanılabilirliği yönündedir
DeFronzo (1997)	1991	ABD	Kesitsel Analiz	AFDC ödemeleri cinayet oranları üzerinde bağımsız, doğrudan azaltıcı etkiye sahiptir
Hannon ve DeFronzo (1998)	1990	ABD	Kesitsel Analiz	Daha yüksek refah yardımı seviyelerinin, dezavantajlı nüfusun büyüklüğü ile suç oranları arasındaki pozitif ilişkinin gücünü azalttığı ortaya koyulmuştur
DeFronzo ve Hannon (1998)	1990	ABD	Kesitsel Analiz	Daha yüksek refah yardımı seviyelerinin daha düşük cinayet oranları ile ilişkili olduğu bulunmuştur
Donohue III ve Siegelman (1998)	-	-	Derleme	Çalışmada aile politikaları ile birleştirilen eğitim programlarının suçun azaltılmasında etkili sonuçlar üretebileceği savunulmaktadır
Raphael ve Winter-Ebmer (2001)	1971-1997	ABD	Panel Veri Analizi	Mülkiyet suçları üzerinde işsizliğin önemli ölçüde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır
Pratt ve Godsey (2003)	1989-1995	46 Ülke	Panel Veri Analizi	Sosyal destek cinayet oranlarıyla ters orantılı, ekonomik eşitsizlik cinayet oranlarıyla doğru orantılı etkileşim içerisindedir
Lochner (2004)	-	-	Nicel	Beşerî sermayeyi artıran, çalışmayı teşvik eden politikaların suçu azaltması beklenmektedir. Bu noktada kamu kesiminin rolü büyüktür
Savage vd. (2008)	1960-1984	52 Ülke	Panel Veri Analizi	Sosyal harcamalar hem hırsızlık hem de cinayet suçlarını azaltıcı yönde etkilemektedir
Alzheimer (2008)	1996-1999	51 Ülke	Panel Veri Analizi	Sosyal desteğin cinayet düzeyini etkilediğini, ancak bu etkilerin bir şekilde sağlanan sosyal desteğin türüne veya boyutuna bağlı olduğu ortaya koyulmuştur
Worrall (2009)	1990-1998	Kaliforniya İlçeleri	Panel Veri Analizi	2005 yılındaki çalışmasından aldığı verilerle cinayet ile sosyal yardımlar arasındaki ilişkiyi yeniden analiz etmiştir. Sosyal desteğin olası içselliği düzeltilmiş, cinayetle arasında önemli negatif ilişki ortaya çıkarılmıştır
Fishback vd. (2010)	1930-1940	ABD	Panel Veri Analizi	1930'larda yardım harcamalarındaki yüzde 10'luk artış, mülkiyet suçlarını yüzde 1,5 oranında azaltmaktadır
Ochsen (2010)	1991-1999	9 Avrupa Ülkesi	Panel Veri Analizi	Daha yüksek bir yardım oranı suç faaliyetlerini azaltmaktadır
Rogers ve Pridemore (2013)	2004	30 Ülke	En Küçük Kareler Yöntemi	Daha yüksek sosyal harcama yapan ülkelerin sadece daha düşük cinayet oranlarına sahip olmadığını, aynı zamanda bu ülkelerde yoksulluk ve cinayet arasındaki bağlantının gücünün daha zayıf olduğu sonucuna ulaşılmıştır
Thames ve McCall (2014)	2000, 2005 ve 2009	Bazı Avrupa Ülkeleri	Hibrit Regresyon	Sosyal destekler ile Batı Avrupa bölgesinde ekonomik yoksunluğun cinayet üzerindeki etkisini hafifletilebileceği ortaya koyulmuştur

Meloni (2014)	2002–2005	23 Arjantin Eyaleti	Panel Veri Analizi	Sosyal yardımın mülkiyet, hırsızlık ve saldırı suçları üzerinde azaltıcı bir etkisi olduğu ortaya koyulmuştur
McCall ve Brauer (2014)	1994-2010	29 Avrupa Ülkesi	Panel Veri Analizi	Sosyal destek hizmetlerine daha fazla harcayan ülkelerin, daha az harcayan Avrupa ülkelerine göre ortalama olarak daha düşük cinayet oranlarına sahip olduğu ortaya çıkmıştır
Tuttle (2018)	1990-2005	31 OECD Ülkesi	Panel Veri Analizi	OECD ülkelerindeki sosyal yardım harcamaları ölümcül şiddeti önlerken, kemer sıkma politikaları daha yüksek şiddet içeren ölüm oranlarına katkıda bulunmaktadır
Rudolph ve Starke (2020)	1990-2011	18 OECD Ülkesi	Panel Veri Analizi	Kamu kesimi, özellikle işsizlik yardımları yoluyla suçu bastırmaktadır. Asgari gelir yardımlarının etkisinin olmaması, meselenin sadece gelir düzeyiyle ilgili olmadığını göstermektedir
Anser vd. (2020)	1990-2014	16 Ülke	Panel Veri Analizi	Gelir eşitsizliği ve işsizlik suç oranlarını artırırken, ticarete açıklık suç oranlarının düşürülmesini desteklemektedir
Sosyal Harcamaların Suç Üzerinde Artırıcı Etkiye Neden Olduğu Sonucuna Ulaşılan Çalışmalar				
Niskanen (1996)	1992	ABD	Kesitsel Analiz	AFDC ödemeleri suçu artırıcı yönde etkilemektedir
Burek (2005)	1980 ve 1990	Kentucky İlçeleri	Zaman Serisi	Sosyal harcamaların suç düzeyinde artışa neden olduğu savunulmaktadır
Sosyal Harcamaların Suç Üzerinde Etkisinin Olmadığı Sonucuna Ulaşılan Çalışmalar				
Worrall (2005)	1990-1998	Kaliforniya İlçeleri	Panel Veri Analizi	Çeşitli sosyal harcamalar ile suç arasında neredeyse hiçbir ilişki ortaya koyulamamıştır

Konu ile ilgili daha önce yapılan çalışmaların kanıtlar sunduğu üzere geleneksel suç engelleme yöntemlerine ek olarak, suçun nedenlerine odaklanan bir yaklaşımın belirlenmesi gerekmektedir. Bu amaçla sosyal harcamalar önemli bir araç olarak kullanılabilir. Sosyal harcamaların iki önemli amacı toplumsal sorunları azaltmak ve asgari yaşam standartını tüm toplum için ulaşılabilir kılmaktır. Kamu kesimi; nakdi yardımlar, eğitim ve sağlık harcamaları, işsizlik ödenekleri, istihdam politikaları, aile destekleri vb. yollarla bu amaçları hayata geçirmeye çalışmaktadır.

Fark edileceği üzere suça neden olan çeşitli bireysel ve sosyal etkenlerin birçoğu sosyal harcamaların çözüme kavuşturmayı amaçladığı sorunlardır. Gelir eşitsizliği, altyapı eksikliği, kurumlardaki kalite düşüklüğü, kötü barınma ve mahalle koşulları, eğitim ve sağlık hizmetlerini sağlayan tesislerin eksikliği, işsizlik ve yoksulluk suça neden olan etmenler olmakla beraber, sosyal harcamaların çözüm bulmaya çalıştığı meselelerdir. Bu anlamda sosyal harcamalar yoluyla suça kaynaklık edebilecek sorunlarla ve dolayısıyla suçla mücadele edebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KAMU SOSYAL HARCAMALARI İLE SUÇ DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN AMPİRİK ANALİZİ

Suç olgusunun, sosyoloji bilimi tarafından sosyokültürel, iktisadi ve çevresel etmenler açısından açıklanma çabaları 1930'lardan itibaren yoğunluk kazanmaya başlamıştır. 1970 sonrasında ise suç ve sosyal harcamalar arasındaki ilişki literatürde kendine belirgin şekilde yer bulmuştur. Suçun ekonomik analizini yapan Gary S. Becker ile ivme kazanan çalışma alanı günümüzde hala hem teorik hem de ampirik olarak tartışılmaktadır.

4.1. VERİ SETİ

Türkiye'de sosyal harcamalarla suç düzeyi arasındaki ilişkinin analizinde yıllık veriler kullanılmış olup, 30 gözlem sayısı mevcuttur. Tüm değişkenler için ulaşılabilen en geniş veri seti 1990-2019 yılları arasında olduğundan çalışmada bu yıllar arasındaki veriler kullanılmıştır. Bağımlı değişken bir yıl içerisinde cezaevine giren hükümlü sayısıdır. Bu değişkenin tercih edilmesinde suç düzeyi ile ilgili ulaşılabilen en geniş veri setini barındırıyor olması etkili olmuştur. Bağımsız değişken olarak ise sosyal harcamaların GSYH içerisinde payı kullanılmıştır. Tek başına cari sosyal harcama düzeyi enflasyon ve döviz kuru gibi birçok değişkenden etkilendiğinden sosyal harcamaların GSYH'ye oranı tercih edilmiştir. Çalışmada kullanılan diğer kontrol değişkenleri ise iç güvenlik harcamalarının GSYH içindeki payı, eğitim endeksi, işsizlik oranı ve kişi başına düşen gelirdir. Geleneksel suç önleme yöntemlerinin etkisinin anlaşılması amacıyla iç güvenlik harcamaları modele dahil edilmiştir. Eğitim endeksi ise suç ve eğitim düzeyi arasındaki teorik ilişkiye istinaden modelde yer almaktadır. İktisadi ve sosyal olumsuzluklar doğurması ve birçok sosyal politikanın merkezinde yer alması nedeniyle işsizlik oranları da önemli bir değişken olarak modelde kullanılmıştır. Alım gücünün yansıması olarak kişi başına düşen gelir modelde yer almaktadır.

Kullanılacak değişkenler ve bu değişkenlere ait bilgiler tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5. Analizde Kullanılacak Değişkenlerle İlgili Bilgiler

Değişkenler	Türü	Simgesi	Kaynak	Açıklama
Suçlu Sayısı	Bağımlı	LOGSUC	TÜİK	Yıllara göre cezaevine giren toplam hükümlü sayısının logaritması
Kamu Sosyal Harcamaları/ GSYH	Bağımsız	SOSYAL	OECD	Kamu sosyal harcamalarının GSYH içindeki payı
İç Güvenlik Harcamaları/ GSYH	Bağımsız	ICGUVENLIK	TÜİK- OECD	İç güvenliğin sağlanması adına Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından yapılan harcamalar toplamının GSYH içindeki payı
Eğitim Endeksi	Bağımsız	EGITIM	UNDP	Ortalama eğitim süresinin beklenen eğitim süresine oranı
İşsizlik Oranı	Bağımsız	ISSIZLIK	OECD	Çalışma güç ve isteğine sahip olup bir işe sahip olmayan kesimin toplam işgücü içerisindeki payı
Kişi Başına Düşen Milli Hasıla	Bağımsız	LOGKBDMH	OECD	Kişi başına düşen gelirin logaritması

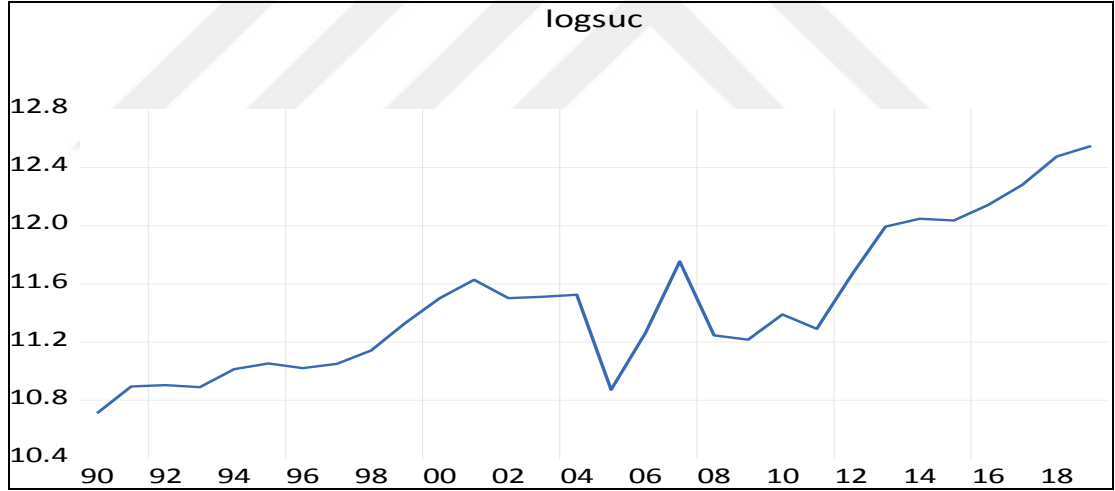
Tablo 6’da ise kullanılacak değişkenlerle ilgili açıklayıcı istatistikler yer almaktadır.

Tablo 6. Değişkenlerin Açıklayıcı İstatistikleri

	LOGSUC	SOSYAL	ICGUVENLIK	EGİTİM	İSSİZLİK	LOGKBDMH
Ortalama	11.46338	8.775467	1.131389	0.551567	9.586849	7.953792
Ortanca Değer	11.36136	10.07000	1.135157	0.533000	9.850000	9.131620
En Yüksek	12.54826	13.02200	1.328365	0.715000	14.00000	10.84555
En düşük	10.71054	3.365000	0.924250	0.399000	6.500000	1.986429
Standart Sapma	0.503888	3.455247	0.103396	0.111450	1.898624	2.700375
Jarque-Bera Olasılık Değeri	0.324975	0.162182	0.723456	0.288935	0.772476	0.088250
Gözlem Sayısı	30	30	30	30	30	30

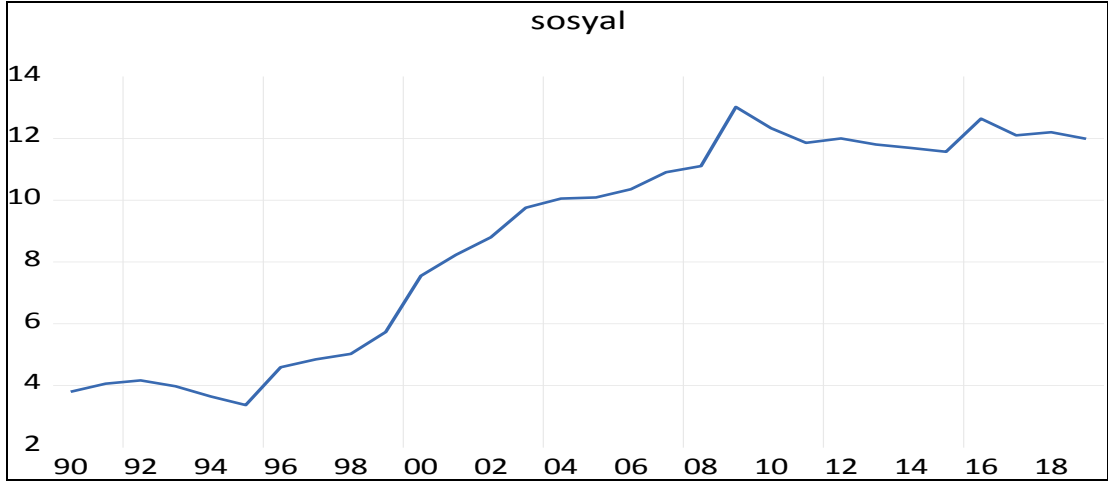
Verilerin zaman içerisindeki değişimlerini incelemek amacıyla oluşturulan grafikler aşağıda yer almaktadır.

Grafik 7. Hükümlü Sayısının Logaritmasının Yıllara Göre Değişimi (1990-2019)

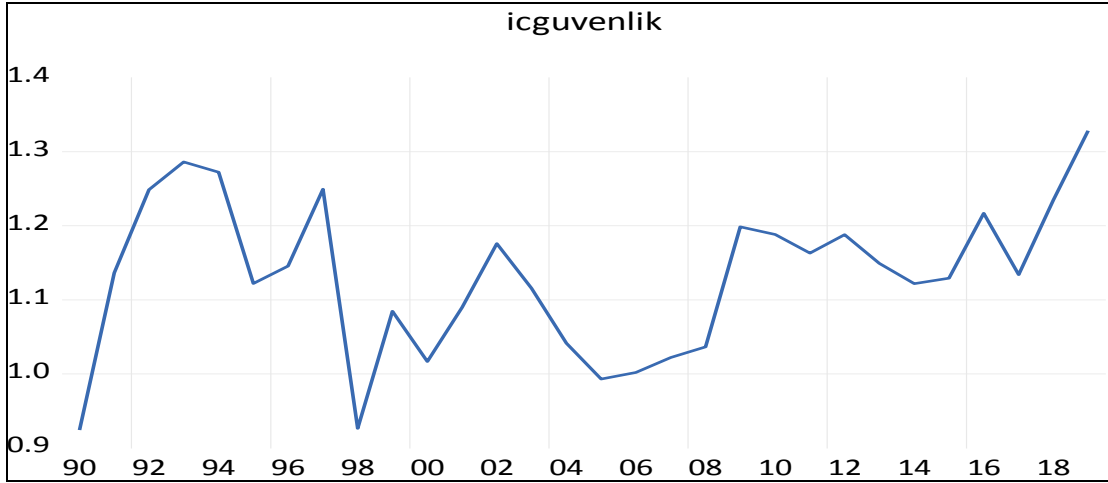
1990-2019 yılları arasında hükümlü sayısındaki artış Grafik 7’te görülebilir. Suç düzeyi Türkiye’de artış eğilimindedir. 2005 yılında 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu’nun yürürlüğe girmesinin de etkisiyle hükümlü sayısında bir azalma görülmesine karşın bu azalış süreklilik kazanamamıştır. Ayrıca 11 Nisan 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6291 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, ceza infaz kurumuna giren ve çıkan hükümlü sayılarını etkilemiştir.

Grafik 8. Sosyal Harcamaların GSYH İçindeki Payının Yıllara Göre Değişimi (% 1990-2019)

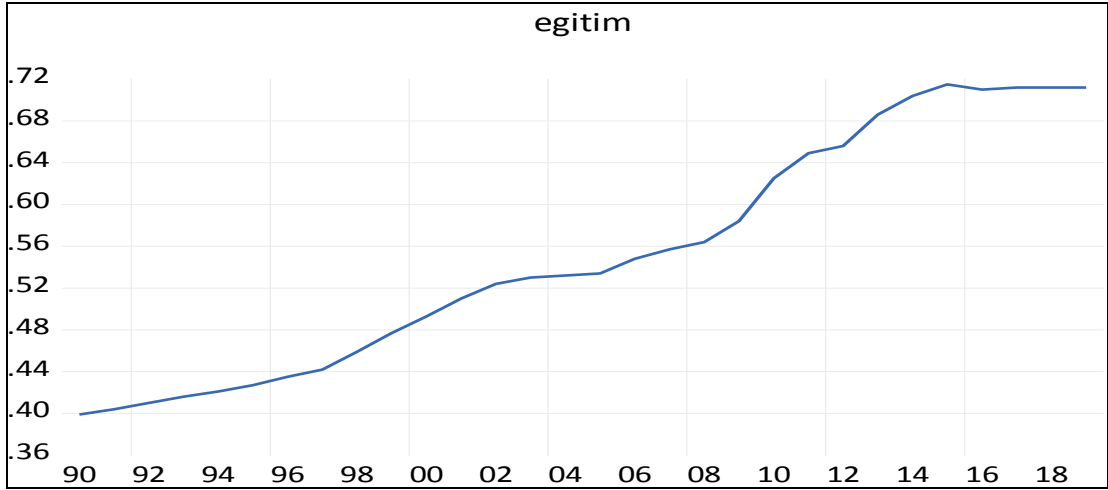
Sosyal harcamaların GSYH içindeki payının 1990-2019 yılları arasında önemli bir artış eğiliminde olduğu söylenebilir. 1990-1995 arasında iktisadi istikrarsızlıkların da etkisiyle yatay seyreden kamu sosyal harcamalarının GSYH içindeki payı, özellikle 2000 sonrasında önemli düzeyde artmıştır. Bu artışta küreselleşmenin ve uluslararası bütünleşmenin etkisi olduğu gibi, sosyal harcamaların sosyal yaşam içerisindeki öneminin de yeri yadsınamaz.

Grafik 9. İç Güvenlik Harcamalarının GSYH İçindeki Payının Yıllara Göre Değişimi (% 1990-2019)

İç güvenlik harcamalarının GSYH içerisindeki payının dönemsel olarak değişkenlik gösterdiği görülmektedir. 1994 ve 2000’li yıllardaki iktisadi krizlerin de etkisiyle bu dönemlerde aşağı yönlü bazı kırılmalar gerçekleşmiştir. 2005 sonrasında genel itibariyle bir artış söz konusudur.

Grafik 10. Eğitim Endeksinin Yıllara Göre Değişimi (1990-2019)

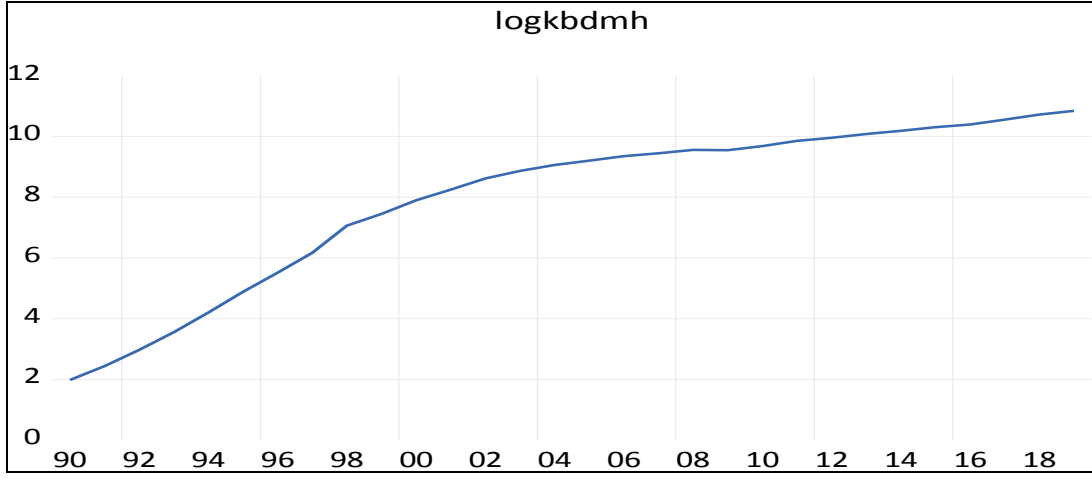
Eğitim endeksi ortalama eğitim süresinin beklenen eğitim süresine oranlanmasıyla hesaplanmaktadır. Bu anlamda endeksin artış eğiliminde olması 1990-2019 yılları arasında ortalama eğitim süresinin arttığını göstermektedir. Zorunlu eğitimin, açık öğretim imkanlarının ve üniversite sayısının artırılmasının ortalama eğitim süresinde artışa neden olduğu söylenebilir.

Grafik 11. İşsizlik Oranının Yıllara Göre Değişimi (% 1990-2019)

İşsizlik oranları düzensiz bir dağılım gösterse de genel anlamda bir trendin varlığından söz edilebilir. Verilerde özellikle 2000 sonrası önemli bir artış eğilimi görülmektedir. Türkiye’de artan üniversite sayısı ve buna karşılık iş gücü piyasalarının artan talebi karşılayamaması bu artışın nedenlerinden biri olarak gösterilebilir.

Grafik 12. Kişi Başına Düşen Gelirin Logaritmasının Yıllara Göre Değişimi (1990-2019)

Kişi başına düşen milli hasılanın önemli bir artış trendine sahip olduğu görülmektedir. Yüksek büyüme oranlarının bu artış eğilimde etkisi büyüktür. Bireysel anlamda bir zenginleşmenin gerçekleştiği varsayılabilir. 1990-2019 yılları için Gini katsayısı verilerine ulaşılamadığından artan gelir düzeyinin adaletli dağılıp dağılmadığına dair yorum yapılamamaktadır.

4.2. YÖNTEM

Ekonometrik analiz, ele alınan değişkenler arasında kısa veya uzun vadeli bir ilişki olup olmadığını araştırmaktadır. İktisatçılar zaman serilerini analiz etme ve geleneksel regresyon modellerini formüle etme sürecinde serinin içsel dinamik özelliklerini görmezden gelmişlerdir. Zaman serilerinin durağan olduğunu ve aynı zamanda uzun vadeli bir ilişki sergilediği varsayılmıştır. Bu nedenle, değişkenlerin ortalamalarının ve varyanslarının sabit olduğunu ve zamana bağlı olmadığını kabul etmişlerdir. Bununla birlikte, ekonometride son gelişmeler, çoğu zaman serisinin geleneksel olarak düşünüldüğü gibi durağan olmadığını ortaya koymuştur (Nkoro ve Uko, 2016:65).

Uzun dönemli ilişki içerisindeki değişkenlerin durağan olmadığı durumda genel uygulama, serileri durağan hale getirmek veya Gecikmesi Dağıtılmış Modeller (ARDL) kullanmaktır. Modelin uzun dönem özelliklerine ilişkin tahmin ve çıkarımlar daha sonra standart teori kullanılarak gerçekleştirilmektedir (Pesaran ve Shin, 1995:1). Böyle bir durumda, ARDL yaklaşımının eşbütünleşmeye uygulanması doğru tahminler vermektedir. ARDL yöntemi basitçe, bir regresyon fonksiyonuna

regresörlerin sınırsız gecikmesinin dahil edilmesi anlamına gelmektedir (Nkoro ve Uko, 2016:76).

Ekonometrik bir analizde yöntem serilerin hangi düzeyde durağan olduklarının belirlenmesiyle karar verilebilmektedir. Çalışmada kullanılacak yöntemin seçilebilmesi için kullanılacak değişkenlere yapılan birim kök analizleri Tablo 7’de görülebilir.

Tablo 7. Değişkenlerin Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) Birim Kök Testi

Değişkenler	Düzyey (t-istatistiği/prob.)	Birinci Fark (t-istatistiği/prob.)	Sonuç
LOGSUC	-2.335558 / 0.4031	-2.147750 / 0.0329	I(1)
SOSYAL	-0.787085 / 0.9554	-4.209116 / 0.0001	I(1)
ICGUVENLIK	-3.313668 / 0.0840	-6.958493 / 0.0000	I(1)
EGITIM	-3.607506 / 0.0496	-	I(0)
ISSIZLIK	-2.195758 / 0.4741	-4.126840 / 0.0002	I(1)
LOGKBDMH	-4.391462 / 0.0105	-	I(0)

Birim kök testlerinden anlaşılacağı üzere modelde kullanılacak değişkenler farklı düzeydedir. Bu sebeple çalışmada farklı derecelerde eşbütünleşik olan seriler için kullanılan ARDL yöntemi tercih edilmiştir.

Pesaran ve Shin (1995), Pesaran (1997) ve Pesaran, Shin, ve Smith (2001) tarafından geliştirilen ARDL yönteminin diğer eşbütünleşme yöntemlerine göre pek çok avantajı mevcuttur (Fernández ve Fernández, 2018:7):

- Johansen eşbütünleşme teknikleri sistemdeki tüm değişkenlerin eşit entegrasyon düzeyine sahip olmasını gerektirir. ARDL yöntemi değişkenler aynı düzeyde entegre edilmemiş olsa dahi uygulanabilmektedir.
- ARDL testi, küçük ve sonlu örneklem veri setlerinde nispeten daha etkilidir. Diğer eşbütünleşme teknikleri çoğunlukla büyük veri setlerine ihtiyaç duymaktadır.
- ARDL metodolojisi, otokorelasyon ve içsellik sorunlarının varlığında bile geçerli tahminler ve t-istatistikleri vermektedir.

- ARLD yönteminin bir parçası olan Hata Düzeltme Modeli (ECM) geçerli uzun dönem katsayılarının yanında kısa dönem katsayıları sağlamaktadır.
- ARDL modelinde test istatistiğinin dağılımını etkilenmeden tüm değişkenler için eşit veya farklı gecikme uzunluğu sayısı veya sırası kabul edilebilmektedir.

Çalışmada uygulanacak olan ARDL yönteminde izlenecek yol ise şu şekildedir (Esen, Yıldırımve Kostakoğlu, 2012):

1. Değişkenler arasında eşbütünleşme varlığının tespiti için ARDL sınır testi uygulanacaktır. Sınır testi yaklaşımı gereği denklemde bağımlı değişkenin farkı alınacaktır. Bağımsız değişkenler ise iki grupta analize dahil olacaktır. İlk gruptaki değişkenler farkları ve gecikmeleri ile modele dahil olacak, bu gruptaki değişkenlerde bağımlı değişkeninin birinci, bağımsız değişkenlerin ise sıfır dereceli gecikmeleri yer alacaktır. İkinci gruptaki değişkenlerde ise bağımsız değişkenlerin tamamının birinci gecikmeleri bulunacaktır. Gecikme uzunlukları belirlenirken Schwarz bilgi kriterinden yararlanılacaktır. ARDL sınır testinin denklemi ve eşbütünleşmenin varlığı ile ilgili hipotezler ise şu şekildedir:

$$\Delta Y_t = \beta_0 + \sum_{i=1}^p \beta_{1i} \Delta Y_{t-i} + \sum_{i=0}^p \beta_{2i} \Delta X_{1t-i} + \dots + \sum_{i=0}^p \beta_{ki} \Delta X_{kt-i} + \delta_1 Y_{t-1} + \delta_2 X_{1t-1} + \dots + \delta_k X_{kt-1} + u_t$$

$$H_0: \delta_1 = \delta_2 = \dots = \delta_k = 0 \text{ (Eşbütünleşme yoktur)}$$

$$H_1: \delta_1 \neq \delta_2 \neq \dots = \delta_k \neq 0 \text{ (Eşbütünleşme vardır)}$$

Hipotezlerin test edilebilmesi için hesaplanan F-istatistiği değerinin hesaplanan anlamlılık düzeyleri ile karşılaştırılarak eşbütünleşmenin varlığı veya yokluğu tespit edilecektir. F-istatistiğinin alt sınırdan küçük olması durumunda eş bütünleşme yoktur, yüksek olduğu durumda ise eş bütünleşme vardır hipotezi kabul edilecektir. Alt ve üst sınırlar arasında bir F-istatistiğinin varlığı durumunda ise eşbütünleşme dair bir çıkarım yapılamayacaktır.

2. Eşbütünleşme durumunda uzun dönemli ilişkinin varlığı araştırılacaktır. Uzun dönem katsayıları bağımlı değişkenin katsayısının bir gecikmesinin ters işaretlisine bölünerek hesaplanmaktadır. Bu ilişkiyi araştıran ARDL modeli aşağıdaki gibidir:

$$Y_t = \beta_0 + \sum_{i=1}^p \beta_{1i} Y_{t-i} + \sum_{i=0}^n \beta_{2i} X_{1t-i} + \dots + \sum_{i=0}^r \beta_{ki} X_{kt-i} + u_t$$

3. Modele eklenecek hata düzeltme terimi ile uzun dönemli modelin kalıntılarının bir gecikmeli hali elde edilmektedir. Bu denklemden çıkan katsayı kısa dönemdeki istikrarsızlığın ne düzeyde uzun dönemde istikrara kavuşacağını göstermektedir. Kısa dönemli ilişkiye dair kullanılacak olan ARDL modeli şu şekildedir:

$$Y_t = \beta_0 + \sum_{i=1}^p \beta_{1i} \Delta Y_{t-i} + \sum_{i=0}^n \beta_{2i} \Delta X_{1t-i} + \dots + \sum_{i=0}^r \beta_{ki} \Delta X_{kt-i} + \mu ECM_{t-1} + u_t$$

4.3. MODEL

Suç düzeyi ile sosyal harcamalar arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmada kullanılacak olan modelin ARDL sınır testine uyarlanmış hali aşağıdaki gibidir:

$$\begin{aligned} \Delta SUC_t = & \beta_0 + \sum_{i=1}^p \beta_{1i} \Delta SUC_{t-i} + \sum_{i=0}^p \beta_{2i} \Delta SOSYAL_{1t-i} + \sum_{i=0}^p \beta_{3i} \Delta ICGUVENLIK_{1t-i} \\ & + \sum_{i=0}^p \beta_{4i} \Delta EGITIM_{1t-i} + \sum_{i=0}^p \beta_{5i} \Delta ISSIZLIK_{1t-i} + \sum_{i=0}^p \beta_{6i} \Delta KBDMH_{1t-i} \\ & + \delta_1 SUC_{t-1} + \delta_2 SOSYAL_{1t-1} + \delta_3 ICGUVENLIK_{1t-1} \\ & + \delta_4 EGITIM_{1t-1} + \delta_5 ISSIZLIK_{1t-1} + \delta_6 KBDMH_{1t-1} + u_t \end{aligned}$$

Eşitlikte yer alan β_0 sabit terimi, Δ fark operatörünü, p uygun gecikme uzunluğunu ve u_t hata katsayısını temsil etmektedir.

Modelin ARDL yöntemine uyarlanmış uzun dönem denklemi aşağıdaki gibidir:

$$SUC_t = \beta_0 + \sum_{i=1}^p \beta_{1i} SUC_{t-i} + \sum_{i=0}^m \beta_{2i} SOSYAL_{1t-i} + \sum_{i=0}^n \beta_{3i} ICGUVENLIK_{1t-i} + \sum_{i=0}^k \beta_{4i} EGITIM_{1t-i} \\ + \sum_{i=0}^l \beta_{5i} ISSIZLIK_{1t-i} + \sum_{i=0}^r \beta_{6i} KBDMH_{1t-i} + u_t$$

Eşitlikte yer alan β_0 sabit terimi, u_t hata katsayısını p, m, n, k, l, r ise Schwarz bilgi kriterine göre uygun gecikme uzunluklarını ifade etmektedir. Modele dahil edilen hata düzeltme katsayısıyla yapılacak kısa dönemli analiz denklemi ise aşağıdaki gibidir:

$$SUC_t = \beta_0 + \sum_{i=1}^p \beta_{1i} \Delta SUC_{t-i} + \sum_{i=0}^m \beta_{2i} \Delta SOSYAL_{1t-i} + \sum_{i=0}^n \beta_{3i} \Delta ICGUVENLIK_{1t-i} \\ + \sum_{i=0}^k \beta_{4i} \Delta EGITIM_{1t-i} + \sum_{i=0}^l \beta_{5i} \Delta ISSIZLIK_{1t-i} + \sum_{i=0}^r \beta_{6i} \Delta KBDMH_{1t-i} \\ + \mu ECM_{t-1} + u_t$$

Eşitlikte yer alan ECM_{t-1} hata düzeltme katsayısını, β_0 sabit terimi, Δ fark operatörünü, u_t hata katsayısını ve p, m, n, k, l, r Schwarz bilgi kriterine göre uygun gecikme uzunluklarını ifade etmektedir.

4.4. AMPİRİK ANALİZ

Çalışmada tercih edilen ARDL yöntemi için öncelikle eşbütünlük varlığının belirlenebilmesi için sınır testi uygulanacaktır. Sonrasında uzun dönemli katsayılar belirlenecek, hata düzeltme katsayısı ile kısa dönemli ilişkinin varlığı araştırılacaktır. Modelin istatistiksel olarak uygun olup olmadığına dair LM, Ramsey Reset, Normallik, CUSUM ve CUSUM SQUARE gibi çeşitli teşhis testleri uygulanacaktır.

4.4.1. Sınır Testi

Sınır Testi ile hesaplanan F-istatistiğine göre 30 gözlem sayısı için %1 anlam düzeyi dahil tüm kritik değerler için eşbütünlüğün varlığı kabul edilmektedir. Sıfır hipotezi reddedilmektedir. Sonuçlar Tablo 8'de görülebilir.

Tablo 8. Sınır Testi Sonuçları

	30 Gözlem Sayısı İçin Kritik Değerler	
Anlam Düzeyi	Alt Sınır I(0)	Üst Sınır I(1)
%1	5.347	7.242
%5	3.818	5.253
%10	3.157	4.412
F-istatistiği: 10.23275		

4.4.2. Uzun Dönemli Katsayılar

Schwarz bilgi kriterinin önerdiği uygun gecikme uzunluklarına göre oluşturulan modelin uzun dönem katsayıları Tablo 9’da görülebilir.

Tablo 9. ARDL (3, 1, 3, 0, 2, 3) Modeline Göre Uzun Dönem Katsayılar

Değişken	Katsayı	Standart Hata	T-istatistiği	Prob.
SOSYAL	-0.545413	0.081752	-6.671532	0.0002
ICGUVENLIK	2.585395	0.672163	3.846382	0.0049
EGITIM	-1.923536	2.082736	-0.923562	0.3827
ISSIZLIK	-0.135807	0.056559	-2.401149	0.0431
LOGKBDMH	0.449995	0.081640	5.511932	0.0006

Uzun dönemli analiz sonuçlarına göre eğitim endeksi hariç diğer tüm değişkenler istatistiksel olarak yüzde beş düzeyinde anlamlıdır. İstatistiksel olarak anlamlı çıkan değişkenler ile suç düzeyi arasında uzun dönemli bir ilişkinin varlığı kabul edilmektedir.

Sosyal harcamalar ile suç düzeyi arasındaki ilişkinin yönü negatif olarak ortaya çıkmıştır. Uzun dönemde sosyal harcamaların suç düzeyin üzerinde azaltıcı bir etkisi olduğu söylenebilir. Sosyal harcamalardaki %1’lik artış uzun dönemde suç düzeyini ortalama tahmini olarak %0.54 azaltmaktadır. Ortaya çıkan sonuç literatürün

geneli ile uyumludur. Türkiye için sosyal harcamaların suçla mücadelede kullanılabileceği kabul edilebilir.

İç güvenlik harcamaları ile suç arasındaki ilişki pozitifdir. Bu anlamda uzun dönemde suç düzeyi artarken/azalırken, iç güvenlik harcamaları da artmakta/azalmaktadır. İç güvenlik harcamalarındaki %1'lik artış/azalış suç düzeyini ortalama tahmini olarak %2,5 artırmakta/azaltmaktadır. Sonuçlara göre Türkiye'de geleneksel suç önleme yaklaşımlarının amacına ulaşamadığı söylenebilir. Suçun önlenmesinde kolluk güçlerinden ziyade farklı yöntemlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Sonuçlara göre ortalama eğitim süresinin beklenen eğitim süresine oranlanması ile hesaplanan eğitim endeksinin suç düzeyi ile arasında uzun dönemli bir ilişkinin varlığından söz edilemez.

İşsizlik oranları suç düzeyi ile uzun dönemli negatif bir ilişki içerisinde olan diğer bir değişkendir. Bu anlamda işsizlik oranlarının artmasının suç düzeyinin azalmasına, işsizlik oranlarının azalmasının ise suç düzeyinin artmasına neden olduğu söylenebilir. İşsizlik oranlarındaki %1'lik artış/azalış suç düzeyini ortalama tahmini olarak %0.13 azaltmakta/artırmaktadır. Mevcut sonuçlar literatür ile uyumsuz ve beklentinin tersi yönündedir.

Sonuçlara göre kişi başına düşen milli hasıla ile suç arasındaki ilişki pozitif yönlüdür. Kişi başına düşen milli hasılanın %1 yükselmesi/azalması suç düzeyini ortalama tahmini olarak %0.44 artırmakta/azaltmaktadır. Kişi başına düşen milli hasılanın suç düzeyi üzerindeki bu etkisi, mevzunun yalnızca gelir düzeyi olmadığı sonucuna ulaşmamızı sağlamaktadır.

4.4.3. Kısa Dönem Katsayılar ve Hata Düzeltme Modeli

Kurulan hata düzeltme modeli ile değişkenler arasındaki kısa dönemli ilişkinin belirlenmesinin yanında hata düzeltme katsayısı (Cointeq) ile kısa dönemli dengesizliklerin uzun dönemde giderilmesiyle ilgili bilgi edinilmektedir. Sonuçlar Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10. ARDL (3, 1, 3, 0, 2, 3) Modeline Göre Kısa Dönem Katsayılar ve Hata Düzeltme Katsayısı

Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	T-istatistiği	Prob.
C	15.36977	1.612621	9.530922	0.0000
Trend	0.150694	0.013021	11.57303	0.0000
d(LOGSUC(-1))	0.051573	0.087428	0.589890	0.5715
d(LOGSUC(-2))	-0.488148	0.084129	-5.802348	0.0004
d(SOSYAL)	-0.301223	0.050562	-5.957498	0.0003
d(ICGUVENLIK)	1.766986	0.270810	6.524826	0.0002
d(ICGUVENLIK(-1))	0.480087	0.317234	1.513355	0.1686
d(ICGUVENLIK(-2))	3.250749	0.383463	8.477338	0.0000
d(ISSIZLIK)	-0.028248	0.018835	-1.499753	0.1721
d(ISSIZLIK(-1))	0.097324	0.025296	3.847354	0.0049
d(LOGKBDMH)	-1.815013	0.317785	-5.711442	0.0004
d(LOGKBDMH(-1))	-3.251279	0.498922	-6.516611	0.0002
d(LOGKBDMH(-2))	0.972173	0.313745	3.098612	0.0147
Cointeq(-1)	-1.354216	0.135578	-9.988457	0.0000
R-kare: 0.941593 / F-istatistik: 16.12130 (prob: .000006) / Durbin Watson istatistiği: 3.012				

Hata düzeltme katsayısı modelin uzun dönemde dengeye ulaşip ulaşmadığının sonucunu vermektedir. Katsayının istatistiksel olarak anlamlı çıkmış olması bir sapmanın söz konusu olduğunu göstermektedir. Katsayının büyüklüğü ise dengeye ulaşma hızının göstergesidir. Hata düzeltme katsayısının negatif ve istatistiksel olarak anlamlı olması beklenmektedir (Uyar Bozdağlıoğlu, 2007: 221-222). Çalışmada kurulan modelde kısa dönemdeki dengesizlerin uzun dönemde dengeye ulaşacağı söylenebilir. Hata düzeltme katsayısının -1'den küçük olması ise bu dengelenmenin dalgalanarak gerçekleşeceğine işaret etmektedir (Karagöl vd. 2007: 78).

4.4.4. Teşhis Testleri

Çalışmada kullanılan modelin ekonometrik olarak doğru kurulup kurulmadığı çeşitli testlerle analiz edilmiştir. LM Testi'nin olasılık değerinin 0.05'ten büyük olması otokorelasyon sorununun olmadığını, Breusch-Pagan-Godfrey Testi'nin olasılık değerinin 0.05'ten büyük olması modelde değişen varyans sorunun

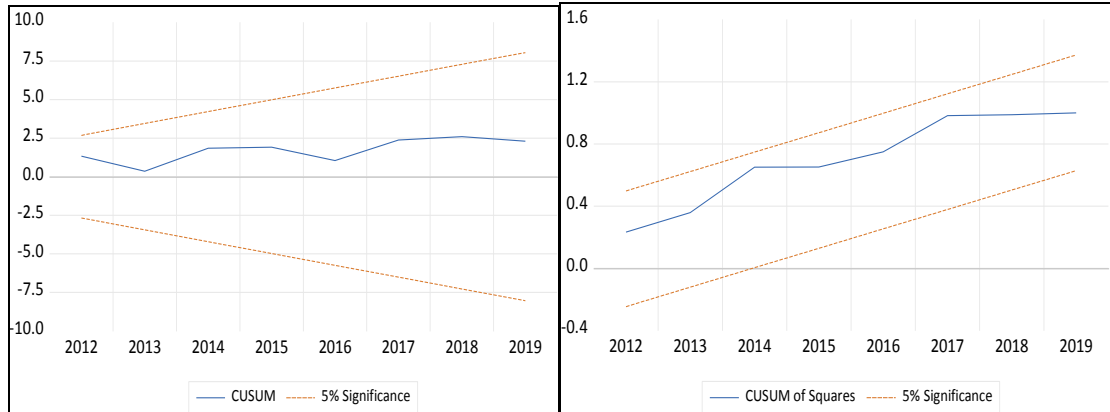
olmadığını, Jarque-Bera Testi'nin olasılık değerinin 0.05'ten büyük olması kalıntıların normal dağıldığını, Ramsey RESET Testi'nin olasılık değerinin 0.05'ten büyük olması ise modelde spesifikasyon hatasının olmadığını göstermektedir. Sonuçlar Tablo 11'de yer almaktadır.

Tablo 11. Teşhis Testleri

Teşhis Testleri	Prob. Değeri
Breusch-Godfrey Otokorelasyon LM Testi	0.0881
Değişen Varyans Breusch-Pagan-Godfrey Testi	0.5817
Jarque-Bera Normallik Testi	0.823583
Ramsey RESET Testi	0.2106

Grafik 13'te CUSUM ve CUSUMSQUARE testlerine göre sonuçlar %5 anlam düzeyindeki sınırlar arasında kaldığından hata düzeltme modelindeki katsayıların istikrarlı oldukları söylenebilir.

Grafik 13. CUSUM ve CUSUMSQUARE Testleri

SONUÇ

Sosyal harcamalar yaydıkları pozitif dışsallıklar nedeniyle suça kaynaklık eden bireysel ve toplumsal yetersizliklerin hafifletilmesi konusunda etkili olmaktadır. Suça neden olan etkenlerin birçoğu sosyal harcamaların çözüme kavuşturmayı amaçladığı sorunlardır. Gelir eşitsizliği, eğitim ve sağlık hizmetlerinin eksikliği, işsizlik ve yoksulluk suça neden olan faktörler olmakla beraber, sosyal harcamaların çözüm bulmaya çalıştığı meselelerdir. Çalışma da ulaşılan sonuçlara göre sosyal harcamalar ile suç arasında negatif yönlü bir ilişki söz konusudur. Türkiye’de kamu kesimi; nakdi yardımlar, eğitim ve sağlık harcamaları, işsizlik ödenekleri, istihdam politikaları, aile destekleri vb. sosyal harcamalar ile suç düzeyini düşürmektedir. Yapılan sosyal harcamalar yoluyla bireysel ve sosyal olumsuzluklar giderilmekte, suça kaynaklık edebilecek etkenler hafifletilmektedir. Buna karşın Türkiye’de mevcut sosyal harcama düzeyi OECD ülkelerine kıyasla düşüktür. Bu anlamda daha fazla sosyal harcama yapılmasının etkin suç önleme stratejisi olarak kullanılabilmesi söylenebilir.

Analizde kullanılan diğer bir değişken olan iç güvenlik harcamalarıyla suç düzeyi arasındaki ilişkinin pozitif yönlü olması geleneksel yöntemlerin Türkiye’de suç üzerinde etkisiz kaldığını göstermektedir. İç güvenliğin artırılmasına yönelik uygulamalar yalnızca olası suç anı üzerinde etkili olmaktadır fakat suç birçok sosyoekonomik değişkenden etkilenmektedir. Suçla mücadelede politika değişikliğine gidilmesi gerektiği söylenebilir. Çalışmada eğitim endeksi ile suç düzeyi arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamsız çıkmıştır. Eğitim endeksi ortalama eğitim süresinin beklenen eğitim süresine oranlanması ile hesaplanmaktadır. Bu anlamda endeksin 1990-2019 yılları arasında Türkiye’de artış eğiliminde olması ortalama eğitim süresinin arttığını göstermektedir. Artan ortalama eğitim süresinin suç üzerinde azaltıcı bir etkisi bulunamamıştır. Eğitim sonrası istihdamın sağlanamamasının artan ortalama eğitim süresinin suç üzerinde etkisiz kalmasına neden olabileceği söylenebilir. İşsizlik oranları ile suç düzeyi arasındaki ilişki beklenilenin aksi yönde pozitif çıkmıştır. Yapılan analiz sonucu ortaya çıkan sonuçlar literatürde yer alan diğer çalışmaların sonuçlarıyla uyumlu değildir. Analizde kullanılan son değişken olan kişi başına düşen milli hasıla ile suç düzeyi arasındaki ilişki pozitif yönlü çıkmıştır. Bu sonuç suç konusunda mevzunun yalnızca “para” ile alakalı olmadığını gösterir niteliktedir. Artan gelirin belirli kişi ve grupların elinde toplanmasının ve refahın tüm

topluma yayılamamasının suç üzerinde artırıcı yönde bir etki yaratma olasılığı vardır. Ancak bu olasılık 1990-2019 yılları için Gini katsayısına dair verilere ulaşılamadığından test edilememiştir.

Bireysel-toplumsal sorunları çözmeye ve refahı artırma gibi olumlu dışsallıklar yayan sosyal harcamaların suç düzeyinde azaltıcı bir etkisi söz konusudur. Bu anlamda sosyal harcamalar yoluyla suça kaynaklık edebilecek sorunlarla ve dolayısıyla suçla mücadele edilebilir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde beşerî sermayenin gelişimi için kamu kesimine önemli bir rol düşmektedir. Türkiye’de mevcut sosyal harcama düzeyi OECD ülkelerine kıyasla düşüktür. Kamu sosyal harcamalarıyla beşerî sermayenin oluşturulması ve sonuç olarak suçun önlenmesi mümkündür. Bu açıdan bakıldığında kamu kesiminin daha fazla sosyal harcama yapmasının suçu önlemede etkili olacağı söylenebilir. Kamu sosyal harcamaları yoluyla eğitim-sağlık hizmetlerinin kalitesinin artırılması, yoksulluğun azaltılması ve gelir dağılımında adaletin sağlanması suç üzerinde azaltıcı etkilere sahip olacaktır. İç güvenlik harcamalarının suç üzerinde azaltıcı etkiye sahip olmaması sorunun toplumsal güvenlikle alakalı olmadığını, suçla mücadelede farklı yaklaşımların benimsenmesi gerektiğini destekler niteliktedir. Artan ortalama eğitim süresinin suç üzerinde azaltıcı etkiye sahip değildir. Eğitim politikaları yeniden tasarlanmalı, eğitim istihdam sağlayıcı bir özelliğe kavuşturulmalıdır. Ayrıca eğitimle alakalı politikalarda nicelikten ziyade niteliğe önem verilmesi gerekmektedir. Suçla etkin bir şekilde mücadele edilebilmesi için artan kişi başına düşen gelirin adil dağılımına özen gösterilmeli, refahın tüm topluma yayılması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adema, W. (2000). Revisiting Real Social Spending Across Countries: A Brief Note. *OECD Economic Studies*, 191-197.
- Adema, W. F., ve Ladaique, M. (2011). *Is the European Welfare State Really More Expensive?: Indicators on Social Spending, 1980-2012; And a Manual to the OECD Social Expenditure Database (SOCX)*. OECD.
- Adema, W., Einerhand, M., Eklind, B., Lotz, J., ve Pearson, M. (1996). *Net Public Social Expenditure*. Paris: OECD.
- Alacakaptan, U. (1975). *Suçun Unsurları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Allen, R. (2007). *Justice Reinvestment: A New Approach to Crime*. (R. Allen, ve V. Stern, Dü) International Centre for Prison Studies.
- Alzheimer, I. (2008). Social Support, Ethnic Heterogeneity and Homicide: A Cross-National Approach. *Journal of Criminal Justice*, 36(2), 103-114.
- Anser, M. K., Yousaf , Z., Nassani, A. A., Alotaibi, M., Kabbani, A., ve Zaman, K. (2020). Dynamic Linkages Between Poverty, Inequality, Crime, and Social Expenditures in a Panel of 16 Countries: Two-Step GMM Estimates. *Journal of Economic Structures*. 9(43)
- Aravacik, E. D. (2018). *Social Policy and the Welfare State*. In *Public Economics and Finance*. IntechOpen
- Arslanel , M. N., ve Eryücel, E. (2011). Modern Devlet Anlayışının Felsefi Temelleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 1-20.
- Avelino, G., Brown , D. S., ve Hunter, W. (2005). The Effects of Capital Mobility, Trade Openness and Democracy on Social Spending. *American Journal of Political Science*, 625-641.
- Baldacci, E., ve Lugaresi, S. (1996). Social Expenditure and Demographic Evolution: A Dynamic Approach. *Genus*, 61-78.

- Baldock, J. (2011). *Social Policy* (4 b.). (J. Baldock: Vickerstaff, and L. Mitton, Dü) Oxford University Press.
- Becker, G. S. (1968). Crime and Punishment: An Economic Approach. *Journal of Political Economy*, 76(2), 169-217.
- Berkay, F. (2016). 1980-2010 Döneminde Sosyal Refah Devleti Çerçevesinde Türkiye’de Sosyal Güvenlik Harcamalarının Gelişimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 4(9), 1-20.
- Blanco, L., ve Ruiz, I. (2013). The Impact of Crime and Insecurity on Trust in Democracy and Institutions. *American Economic Review*, 103(3), 284–288.
- Boudreaux , D. J., ve Meiners, R. (2019). Externality: Origins and Classifications. *Natural Resources Journal*, 59(1).
- Brazil, K. J., ve Whittingham, L. M. (2019). Criminology. T. Shackelford , ve V. Weekes-Shackelford (Dü) içinde, *Encyclopedia of Evolutionary Psychological Science*. Springer.
- Britannica. (2021). *Classification Of Crimes*. 02.26.2021 tarihinde <https://www.britannica.com> adresinden alındı
- Buchanan, J. M., ve Stubblebine, W. C. (2000). Externality. C. Gopalakrishnan (Dü.) içinde, *Classic Papers in Natural Resource Economics* (s. 138-155). PALGRAVE.
- Buğra, A., ve Adar, S. (2007). Türkiye’nin Kamu Sosyal Koruma Harcamalarının Karşılaştırılmalı Bir Analizi. Sosyal Politika Forumu.
- Burek, M. W. (2005). Now Serving Part Two Crimes: Testing The Relationship Between Welfare Spending and Property Crimes. *Criminal Justice Policy Review*, 16(3), 360-384.
- Burkay, S. (2008). Teorik Çerçeve ve Suç. *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 2(4).
- Buvinic, M., ve Morrison, A. (1999). Preventing Violence. *Inter-American Development Bank*.

- Candan, H., ve Erol, A. M. (2017). Türkiye’de Sosyal Adaletin Temininde Sosyal Devletin Rolü. *Sayıştay Dergisi*(106), 87-119.
- Capriolo, D., Jaitman, L., ve Mello, M. (2017). The Welfare Costs of Crime in Brazil: A Country of Contrasts. L. Jaitman (Dü.) içinde, *The Costs of Crime and Violence New Evidence and Insights in Latin America and the Caribbean* (s. 53-69). New York: Inter-American Development Bank.
- Carrabine, E., Cox, P., South, N., Lee, M., ve Plumme, K. (2009). *Criminology: A Sociological Introduction* (2. b.). Routledge.
- Cebula, R. (1990). *A Brief Empirical Note on the Impact of Welfare Benefit Levels on Property Crime in the United States*. Germany: University Library of Munich (No. 52023).
- Christie, N. (2004). *A Suitable Amount of Crime*. London: Routledge.
- Cömertler, N., ve Kar, M. (2007). Türkiye’de Suç Oranının Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri: Yatay Kesit Analizi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 62(2), 37-57.
- Çetin, İ. (2019). Sosyal Harcamaların Arz ve Talep Yönlü Belirleyicileri: OECD Ülkeleri Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(62), 79-92.
- Çoban, A. İ., ve Özbesler, C. (2009). Türkiye’de Aileye Yönelik Sosyal Politika ve Hizmetler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(18), 31-42.
- De Fronzo, J. (1983). Economic Assistance to Impoverished Americans. *Criminology*, 21(1), 119-136.
- Deane, P. M. (1979). *The First Industrial Revolution* (2 b.). Cambridge University Press.
- DeFronzo, J. (1996a). Welfare and Burglary. *Crime and Delinquency*, 42(2), 223-230.
- DeFronzo, J. (1996b). AFDC, A City's Racial and Ethnic Composition, and Burglary. *Social Service Review*, 70(3), 464-471.
- DeFronzo, J. (1997). Welfare and Homicide. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 34(3), 395-406.

- DeFronzo, J., ve Hannon, L. (1998). Welfare Assistance Levels and Homicide Rates. *Homicide Studies*, 2(1), 31-45.
- Devine, J. A., Sheley, J. F., ve Smith, M. D. (1988). Macroeconomic and Social-Control Policy Influences on Crime Rate Changes, 1948-1985. *American Sociological Review*, 407-420.
- Dinisman, T., ve Moroz, A. (2017). *Understanding Victims of Crime*. London: Victim Support.
- Dolu, O. (2011). *Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Donohue III, J. J., ve Siegelman, P. (1998). Allocating Resources Among Prisons and Social Programs in the Battle Against Crime. *The Journal of Legal Studies*, 27(1), 1-43.
- Dönmezer: (1981). *Kriminoloji* (6. b.). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi.
- Duman , F. (2014). *Siyaset Bilimi* (4 b.). (H. Çetin, Dü.) Ankara: Orion.
- Erdoğan, M. (2013). Sosyal Harcamaların Kapsamı ve Türkiye'de Sosyal Bütçe. A. Kesik, M. Şeker, ve F. Altuğ (Dü) içinde, *Kamu Bütçesinde Yeni Yaklaşımlar* (s. 53-95). Ankara.
- Erdoğan, M., ve Yenigün, E. (2008). *Türkiye'de Sosyal Bütçe: Nasıl Yapılıyor? Nasıl İzlenir?* TESEV.
- Esen, E., Yıldırım:, ve Kostakoğlu: F. (2012). Feldstein-Horioka Hipotezinin Türkiye Ekonomisi için Sınanması: ARDL Modeli Uygulaması. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(1), 251-267.
- Esping Andersen, G. (2006). Toplumsal Riskler ve Refah Devletleri. A. Buğra, ve Ç. Keyder (Dü) içinde, *Sosyal Politika Yazıları* (B. Y. Çakar, ve U. B. Balaban, Çev.: 33-54). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Eşki Uğuz, H., ve Saygılı, R. (2016). Küresel Dünyada Ulus Devlet. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(32), 127-147.

- EUROSTAT. (2019). *European System of Integrated Social Protection Statistics-ESSPROS*. European Union.
- Farabi. (2011). *El-Medinetü-l Fâzıla*. (A. Arslan, Çev.) İstanbul: Divan Kitap.
- Fernández, V. C., ve Fernández, J. T. (2018). *The Long Run Impact of Foreign Direct Investment, Exports, Imports And GDP: Evidence for Spain From an ARDL Approach (No. 0128)*. European Historical Economics Society (EHES).
- Fishback, P. V., Johnson, R. S., ve Kantor: (2010). Striking at the Roots of Crime: The Impact of Welfare Spending on Crime During the Great Depression. *The Journal of Law and Economics*, 53(4), 715-740.
- Garoupa, N. (2014). Economic Theory of Criminal Behavior. G. Bruinsma, ve D. Weisburd (Dü) içinde, *Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*. Springer Science Business Media.
- Gartner, R. (1990). The Victims of Homicide: A Temporal and Cross-National Comparison. *American Sociological Review*, 92-106.
- Gebregziabher, F., ve Niño-Zarazúa, M. (2014). *Social Spending and Aggregate Welfare in Developing and Transition Economies*. Copenhagen: WIDER Working Paper.
- Gözler, K. (2015). *Kısa Anayasa Hukuku* (12 b.). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Güler, H. (2018). Türkiye ve OECD Ülkelerinde Mali Küreselleşmenin Kamu Sosyal Harcamaları Üzerindeki Etkisi. *Maliye Dergisi*, 174, 219-239.
- Güneş, F. (2012). Göç, Yoksulluk ve Sosyal Politika. *İktisadi Araştırmalar Vakfı*, 183-199.
- Hakan, A. Y., ve Uçar, Ö. (2015). Devletin Gelişim Süreci. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 16(2), 195-206.
- Haldûn, İ. (2004). *Mukaddime* (Cilt 1). (H. Kendir, Çev.) İstanbul: Yeni Şafak.
- Hannon, L. (1997). AFDC and Homicide. *Journal of Sociology and Social Welfare*, 24(4), 125-136.
- Hannon, L., ve DeFronzo, J. (1998). The Truly Disadvantaged, Public Assistance and Crime. *Social Problems*, 45(3), 383-392.

- Helbling, T. (2010). What are Externalities? *Finance and Development*.
- Hobbes, T. (2007). *Leviathan*. (S. Lim, Çev.) İstanbul: YKY.
- İçli, T. G. (2007). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin.
- Idriss, M., Jendly, M., Karn, J., ve Mulone, M. (2010). *Crime Prevention and Community Safety: Trends and Perspectives*. Montral: International Centre for the Prevention of Crime (ICPC).
- ILO. (2017). *World Social Protection Report 2017–19: Universal Social Protection to Achieve the Sustainable Development Goal*. International Labour Organization.
- IMF. (2017). *Fiscal Monitor Reports: Achieving More with Less*.
- Isabela, M., ve Carnes, M. E. (2009). Social Policy in Developing Countries. *Annual Review of Political Science*, 12(1), 93-113.
- Jeffery, C. R. (1956). The Structure of American Criminological Thinking. *Journal Of Criminal Law, Criminology And Police Science*.
- Karagöl, E., Erbaykal, E., ve Ertuğrul, H. M. (2007). Türkiye'de Ekonomik Büyüme ile Elektrik Tüketimi İlişkisi: Sınır Testi Yaklaşımı. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 8(1), 72-80.
- Kaya, E. (2009). Yoksullukla Mücadelede Avrupa'nın ve Türkiye'nin Sosyal Yardım Modeli (Yayınlanmamış Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi). Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.
- Kaymaz , V. (2018). OECD Ülkelerinde Sosyal Harcamaların Belirleyicileri. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 4(2), 118-130.
- Kirmanoglu, H. (2017). *Kamu Ekonomisi Analizi* (6 b.). İstanbul: Beta.
- Koç, Ö. E. (2019). Sosyal Devlet ve Sosyal Bütçe Perspektifinden Türkiye'de Sosyal Harcamalar. N. Koç (Dü.) içinde, *Güncel Sosyal ve Mali Sorunlara Yönelik Seçme Yazılar* (s. 53-76). Siyasal Kitabevi.
- Koray, M. (2007). Sosyal Politikanın Anlamı ve İşlevini Tartışmak. *Çalışma ve Toplum*, 4(15), 19-56.

- Koray, M., ve Topçuoğlu, A. (1995). *Sosyal Politika* (3 b.). Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Kurşun, A., ve Rakıcı, C. (2016). Sosyal Refah Devletinin Tarihi Süreci ve Günümüz Bazı Refah Devletlerinin Değerlendirilmesi. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 2(2), 135-156.
- Lamond, G. (2007). What is a Crime? *Oxford Journal of Legal Studies*, 27(4), 609–632.
- Lanier, M. M., ve Henry: (2001). Crime in Context: The Scope of the Problems. S. Henry, M. Lanier, and M. M. Lanier (Dü) içinde, *What is Crime?: Controversies Over the Nature of Crime and What to do About it*. Rowman and Littlefield Publisher.
- Leisering, L. (2003). Nation State and Welfare State: An Intellectual and Political History. *Journal of European Social Policy*, 13(2), 175–185.
- Lochner, L. (2004). Education, Work and Crime: A Human Capital Approach. *International Economic Review*, 43(3), 811-843.
- Locke, J. (2018). *Yönetim Üzerine İkinci İnceleme. Sivil Yönetimin Gerçek Kökeni, Boyutu ve Amacı Üzerine Bir Deneme*. (F. Bakırcı, Çev.) Ankara: Eksi Kitaplar.
- MacIver, R. M. (2013). *The Modern State*. Read Books Ltd.
- Macmillan, R. (2001). Violence and the Life Course: The Consequences of Victimization for Personal and Social Development. *Annual Review of Sociology*, 27(1), 1-22.
- Marx, I. (2015). The Welfare State and Antipoverty Policy in Rich Countries. A. B. Atkinson, and F. Bourguignon (Dü) içinde, *Handbook of Income Distribution* (s. 2063-2139).
- McCall, P. L., ve Brauer, J. R. (2014). Social Welfare Support and Homicide: Longitudinal Analyses Of European Countries From 1994 to 2010. *Social Science Research*, 90-107.

- Meloni, O. (2014). Does Poverty Relief Spending Reduce Crime? Evidence from Argentina. *International Review of Law and Economics*, 28-38.
- Mohajan, H. K. (2019). The First Industrial Revolution: Creation of a New Global Human Era. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 5(4), 377-387.
- Morrison, W. (2013). What is Crime? Contrasting Definitions and Perspectives. *Criminology*, 3-22.
- Nirmala, K. G. (2009). *Criminology, Teaching Material*. Justice and Legal System Research Institute.
- Niskanen, W. A. (1996). Welfare and the Culture of Poverty. *Cato Journal*, 16(1), 1-15.
- Nkoro, E., ve Uko, A. K. (2016). Autoregressive Distributed Lag Cointegration Technique: Application and Interpretation. *Journal of Statistical and Econometric Methods*, 5(4), 63-91.
- O'Brien, M., ve Yar, M. (2008). *Criminology: The Key Concepts*. Routledge.
- Ochsen, C. (2010). Crime and Labor Market Policy in Europe. *International Review of Law and Economics*, 30(1), 52-61.
- OECD. (2019). *The OECD SOCX Manual: A guide to the OECD Social Expenditure Database*.
- OECD. (2021). *Social Spending Indicator*. 18.02.2021 tarihinde <https://data.oecd.org/social-exp/social-spending.htm> adresinden alındı
- Overbye, E. (1995). Explaining Welfare Spending. *Public Choice*, 313-335.
- Özaydın, M. M. (2008). Küresel Etkilerle Şekillenen Sosyal Politika Anlayışı Ekseninde Sosyal Politikaların Geleceğini Tartışmak. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 163-180.
- Pampel, F. C., ve Williamson, J. B. (1988). Welfare Spending in Advanced Industrial Democracies, 1950-1980. *The American Journal of Sociology*.
- Pearson, M. A., ve Martin, J. P. (2005). *Should We Extend the Role of Private Social Expenditure?* IZA.

- Pesaran, M. H. (1997). The Role of Economic Theory in Modelling the Long Run. *The Economic Journal*, 107(440), 178-191.
- Pesaran, M. H., ve Shin, Y. (1995). *An Autoregressive Distributed Lag Modelling Approach to Cointegration Analysis (No. 9514)*. Faculty of Economics, University of Cambridge.
- Pesaran, M. H., Shin, Y., ve Smith, R. J. (2001). Bounds Testing Approaches to the Analysis of Level Relationships. *Journal Of Applied Econometrics*, 16(3), 289-326.
- Pratt, T. C., ve Godsey, T. W. (2003). Social Support, Inequality And Homicide: A Cross- National Test Of An Integrated Theoretical Model. *Criminology*, 41(3), 611-644.
- Raphael, S., ve Winter-Ebmer, R. (2001). Identifying the Effect of Unemployment on Crime. *The Journal of Law and Economics*, 44(1), 259-283.
- Rogers, M. L., ve Pridemore, W. A. (2013). The Effect of Poverty and Social Protection on National Homicide Rates: Direct And Moderating Effects. *Social Science Research*, 42(3), 584-595.
- Rothfels, H. (1938). Bismarck's Social Policy and the Problem of State Socialism in Germany. *The Sociological Review*, 30(3), 288-302.
- Rudolph, M., ve Starke, P. (2020). How Does The Welfare State Reduce Crime? The Effect Of Program Characteristics and Decommodification Across 18 OECD-Countries. *Journal of Criminal Justice*(68).
- Savage, J., Bennett, R. R., ve Danner, M. (2008). Economic Assistance and Crime: A Cross-National Investigation. *European Journal of Criminology*, 5(2), 217-238.
- Schick, A. (2003). The Role of Fiscal Rules in Budgeting. *OECD Journal on Budgeting*, 3(3), 7-33.
- Schmallager, F. (2017). *What is Criminology? Understanding Crime and Criminals*. What is Criminology? Understanding Crime and Criminals.

- Scholz, W., Cichon, M., ve Hagemeyer, K. (2000). *Social Budgeting*. Geneva: ILO, Social Security Association Press.
- Shapland, J., ve Hall, M. (2007). What Do We Know About the Effects of Crime on Victims? *International Review of Victimology*, 14(2), 175-217.
- Shaw, M. (2010). *Handbook on the Crime Prevention Guidelines: Making Them Work*. United Nations Publications.
- Sherman, L. W., Gottfredson, D. C., MacKenzie, D. L., Eck, J., Reuter, P., ve Bushway, D. (1998). *Preventing Crime: What Works, What Doesn't, What's Promising*. National Institute of Justice.
- Sicilia, M., ve Steccolini, I. (2017). Public Budgeting in Search for an Identity: State of the Art and Future Challenges. *Public Management Review*, 19(7), 905-910.
- Siegel, L. J. (1983). *Criminology*. Minnesota: West Publishing Company.
- Siegel, L. J. (2011). *Criminology: The Core* (4. b.). Belmont: Wadsworth.
- Skogh, G. (1973). A Note on Gary Becker's "Crime and Punishment: An Economic Approach". *The Swedish Journal of Economics*, 75(3), 305-311.
- Smith, A. (2020). *Milletlerin Zenginliği* (1 b.). (M. Acar, Çev.) İstanbul: Liberus.
- Soares, R. R. (2015). Welfare Costs of Crime and Common Violence. *Journal of Economic Studies*, 42(1), 117-137.
- Talas, C. (1992). *Türkiye'nin Açıklamalı Sosyal Politika Tarihi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Thames, K. M., ve McCall, P. L. (2014). A Longitudinal Examination of the Effects of Social Support on Homicide Across European Regions. *International Journal of Conflict and Violence*, 8(2), 234-261.
- Tonry, M., ve Farrington, D. P. (1995). Strategic Approaches to Crime Prevention. *Crime and Justice*, 1-20.
- Tuttle, J. (2018). Specifying the Effect of Social Welfare Expenditures on Homicide and Suicide: A Cross-National, Longitudinal Examination of the Stream Analogy of Lethal Violence. *Justice Quarterly*, 35(1), 87-113.

- TÜİK. (2019). *Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlü İstatistikleri*. 10.12.2020 tarihinde data.tuik.gov.tr:
<https://biruni.tuik.gov.tr/girenhukumluapp/girenhukumlu.zul> adresinden alındı
- Türkan, M. (2016). David Hume'da Doğal Hukuk ve Sözleşme Kuramının Eleştirisi. *Beytulhikme: An International Journal of Philosophy*, 6(2), 169-203.
- Türkoğlu, İ. (2013). Sosyal Devlet Bağlamında Türkiye’de Sosyal Yardım ve Sosyal Güvenlik. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(3), 275-305.
- Ulutürk., ve Dane, K. (2009). Sosyal Güvenlik: Teori, Dönüşüm ve Türkiye Uygulaması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(29), 114-142.
- UNODC. (2021). *United Nations Office on Drugs and Crime*. 12.04.2021 tarihinde <https://dataunodc.un.org/data/prison/persons%20held%20total> adresinden alındı
- Uyar Bozdağlıoğlu, E. Y. (2007). Türkiye’nin İthalat ve İhracatının Eşbütünleşme Yöntemi ile Analizi (1990-2007). *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(3), 213-224.
- Visher, C. A., ve Weisburd , D. (1997). Identifying What Works: Recent Trends in Crime Prevention Strategies. *Crime, Law and Social Change*, 28(3), 223-242.
- Weinstock, L. R. (2021). *Fiscal Policy: Economic Effects*. Congressional Research Service.
- Williams, G. (1955). The Definition of Crime. *Current Legal Problems*, 8(1), 107–130.
- Wolf, C. (1979). A Theory of Nonmarket Failure: Framework for Implementation Analysis. *The Journal of Law and Economics*, 22(1), 107–139.
- World Bank, United Nations Office on Drugs and Crime. (2007). *Crime, Violence, and Development : Trends, Costs, and Policy Options in the Caribbean*. World Bank Other Operational Studies.
- Worrall, J. L. (2005). Reconsidering the Relationship Between Welfare Spending and Serious Crime: A Panel Data Analysis with Implications for Social Support Theory. *Justice Quarterly*, 22(3), 364-391.

- Worrall, J. L. (2009). Social Support and Homicide. *Homicide Studies*, 13(2), 124-143.
- Yaşar, A. G. (2018). Liberal Bir Perspektiften Sosyal Refah Devleti. *International Journal of Social Sciences*, 2(2), 146-164.
- Yay, S. (2014). Tarihsel Süreçte Türkiye’de Sosyal Devlet. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(9), 147-162.
- Yenihan, B. (2017). Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Sosyal Güvenlik: Dünya’da ve Türkiye’de Gelişimi Üzerine Bir İnceleme. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15(30), 177-196.
- Yılmaz, K. (2009). Beşeri Sermaye ve Türkiye. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 2(1), 73-81.
- Zabunoğlu, Y. K. (1973). *Kamu Hukukuna Giriş: Devlet, Tanım-Kaynak-Unsurlar*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 328.
- Zhang, J. (1997). The Effect of Welfare Programs on Criminal Behavior: A Theoretical and Empirical Analysis. *Economic inquiry*, 35(1), 120-137.

